

BÖRZSÖNYI HELYKÖN

Irodalmi, művészeti, természetbarát folyóirat

VI. évfolyam 6. szám, 2011. június

"Áldjon meg az Isten mindenkit, aki az áldatlan magyar ugart tördeli."

Bacsúr Sándor: Bujáki viselet (akvarell)

Tartalom:

- 3. o.: Halk rekviem;** (Ketykó István verse)
4. o.: Vagyok; Szent Jakab hava előtt; (Pongrácz Ágnes versei)
6.-12. o.: „Orcád veritékével” I. (dr. Koczó József helytörténeti írása)
14. o.: Megsemmisítés; (Csáky Károly verse)
16.-17. o.: Utazás; (Szájbely Zsolt írása)
18.: Kiskapu-kispad; (Székács László verse)
20.-22. o.: Magánriport; (Kovács T. István írása)
24.-26. o.: Bánkon elemista diák a polihisztor Severini János; (Végh József helytörténeti írása)
28.-31. o.: Egy tiszta lelkű ember 1. : Tiszteld apádat és anyádat!; (Petrozsényi Nagy Pál írása)
32. o.: A hűséges kisharang; (Barna Krisztina meséje)
34.-35. o.: Néprádió; (Kő-Szabó Imre írása)
36.- 38. o.: Különleges olvasmányaim: Lokálpatrióta lexikon; (Kovács T. István írása)
40.-53. o.: Kóvár község szakrális emlékei; (Csáky Károly képes helytörténeti írása)
54.-56. o.: Lelkészanekdoták I.; (B. Tóth Klára írásai)
58.-60. o.: Kottairás citerára; (Pribojszky Mátyás írása)
62. o.: Nógrádverőce; (Hörömpő Gergely verse)
64. o.: Pettyes katicabogár; (Elbert Anita verse)
66. o.: Nagy voltál Genyó!; (Polgár Veronika írása)
68. o.: Ha megdobnak kővel; (Szakáli Anna verse)
70.-75. o.: Bemutatjuk: Bacsúr Sándor;
76.-77. o.: Könyvajánló;
78.-79. o.: Pályázatok;
80.-85. o.: Programajánló;
87. o.: Impresszum;

E havi számunkat a Balassagyarmaton élő és alkotó Bacsúr Sándor festőművész, tűzzománcos, nyugdíjas iskolaigazgató alkotásainak képeivel díszítettük. Köszönet a képek közlési jogáért. A Szerk.

KETYKÓ ISTVÁN

Halk rekviem

Nővérem emlékére

*Mert elbutultak már bennem sápadt kínjaid
és skizofrének módján röhögnek arcomon a könnyek
lányod játékait rámolom ki a babakocsiból
a füleddt padláson - jó lesz az enyémnek,
ha majd megszülöm első fiam, vagy lányom...
Hűsülnek az izzadságcseppek szememen ,
amikor mosom az örökölt kiságyat
a forró betonon - - -
Szállnak halk imák feléd,
ki névtelen hideg kőlap alá bújtál
képzelem: te jössz lenge ruhában
hazafelé az iskolából tanítás után
leteszed fáradt mosollyal gondjaid,
de csak forróság zuhog egyre a kertre
és izzadnak hiányod tűz-sugarától az almafák...*

Vácrátót , 1982. június 23.

PONGRÁCZ ÁGNES

Vagyok

egyedül ülök
a monitor fénye a világosságom
a fehér billentyűzet betűi a barátaim
(ők érzik az ujjaimat...)

a hangszórón egy ismeretlen ismerős hangja szól
és amíg énekel
utazom
(egy dallamon át
távozik tőlem a fáradt este)
előttem a sors óceánjának kék vize
életem partját lassan nyaldossa
a hátam mögött sziklák
körttem a homok nyugalma
a mozdulni sincs kedvem hangulatban
egyedül ülök

jó így
(de veled még jobb volna)

...
vagyok a szív
a dobbanásom halk
senki se hallja
és ha rám-figyelsz
már baj van

vagyok a szél
kevés neked
ha megcirógatlak
és túl sok
amikor tombolok

vagyok a semmi
körben az álmain
mind kikacagnak
(“Bóbita” hallgat)

tizenkét álom
az óramutató körbejár
a tizenharmadik mindig a halál
a tarotban
valami véget ér

s valami kezdődik
újra
(nincs a számlapra írva)
Halleluja

egyedül ülök az óramutatóban
és nézem
ahogyan a part minden homokja
egy tölcséren át lepereg
nem fordul a szerkezet
a billentyűk a barátaim
nem a te kezéd

Szent Jakab hava előtt

Ragyogó napot festettem az égre,
tavasznak álmodtam a végtelen őszt,
boszorkány-időm lejárt, tűzbe léptem,
s most égek egy máglyán - az Isten előtt

Dr. KOCZÓ JÓZSEF

„Orcád verítékével” I.

Az ember megélhetése, létfenntartása sem az ősidőkben, sem a régmúltban vagy közelmúltban nem volt könnyű. Az egyes népek mondáiban, regéiben találhatunk ugyan utalást valamiféle „aranykorra”, paradicsomi állapotra. A Biblia teremtéstörténete szerint az első emberpár – Ádám és Éva – teremtésük után az Édenben, tejjel – mézzel folyó Kánaánban élt. A gazdagon, bőségesen termő kert minden jóval ellátta őket. A bűnbeesést követő isteni büntetésük: fáradtságos munkával kell gondoskodniuk saját maguk és utódaik megélhetéséről.

Fajunk létfenntartását a földrajzi környezet: domborzat, vizek, éghajlat, növényzet és állatvilág, természeti kincsek valamint az értelmes ember egyre gyarapodó, gazdagodó tapasztalata, tudása, munkatevékenysége együttesen biztosítja.

Vidékünk, az Ipoly alsó folyásvidéke két fontos felszíni tájra, a Börzsöny hegységre és a Honti-medencére tagolódik. A Börzsöny hegység 600 km²-es területének több mint felét, 35 000 hektárt borítja erdő. A hegyvidékre általában jellemző az ásványok előfordulása is. A Börzsönyben és környékén megtelepült emberek megélhetését az erdő és a bányászat már a régmúltban meghatározta.

Birtokviszonyok az Árpád-korban

A Börzsöny-vidék általunk vizsgált része – Zebegénytől Drégelypalánkig és Helembától Ipolyhídvégig – az államalapítástól, a vármegyerendszer létrehozásától szinte teljes egészében Hont vármegyéhez tartozott. A Duna menti települések: Almás, Csitár/Csatár és Kovácsi az Árpád-kor elején még Nógrád vármegyéhez tartoztak, sőt előfordult, hogy Szobot is Nógrádhoz sorolták.

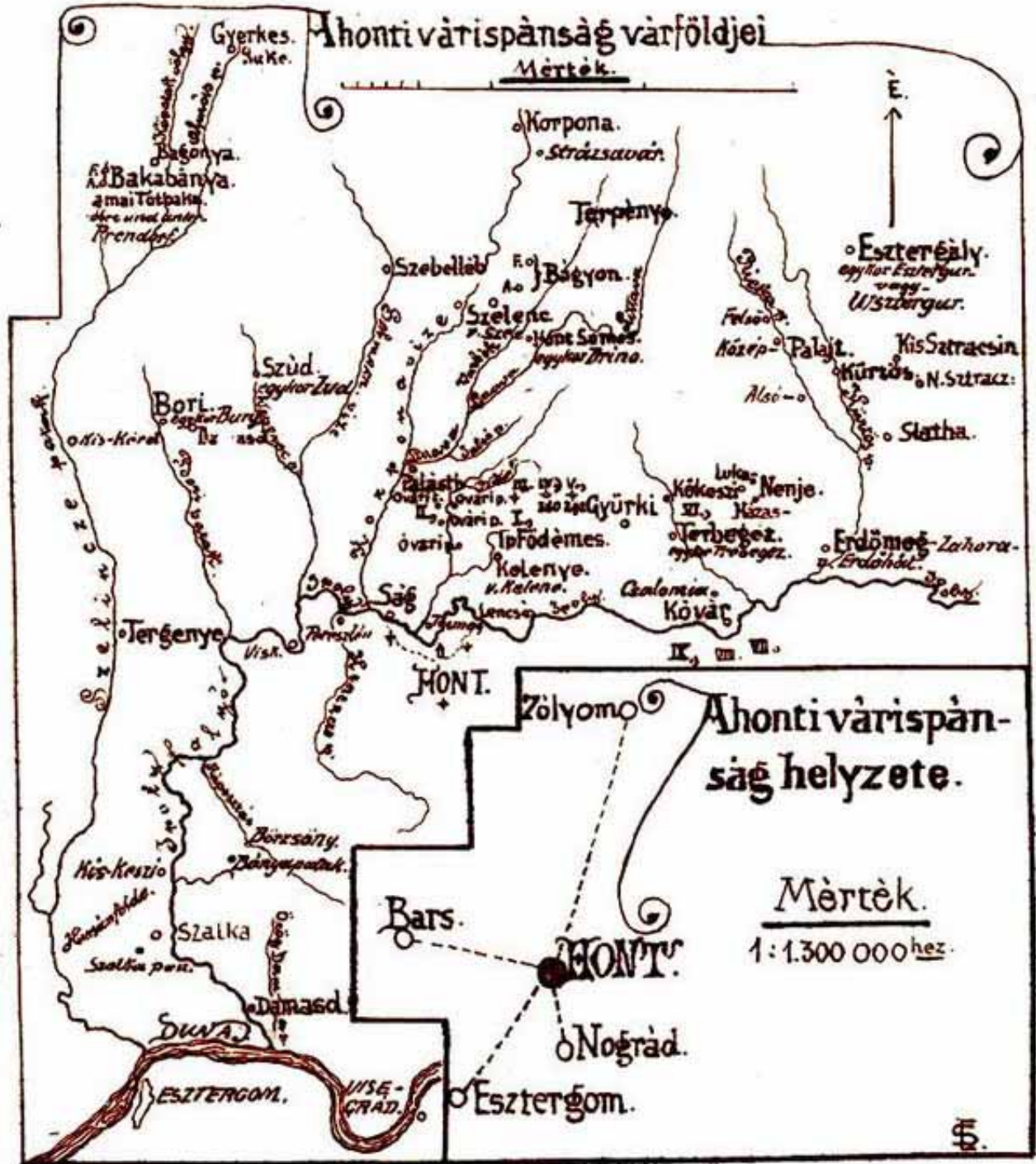
A fejedelmi majd királyi székhely ekkor Esztergom volt, és Hont, mint Szent István leghűbb embere – a Koppány szervezte lázadás leverésében tanúsított helytállásáért – az Ipoly alsó folyásvidékét kapta királyi adományként. Hont vármegye létrehozása, és a megye birtokviszonyainak rendezése I. István király (997-1038) műve. Valószínű, hogy eredetileg az államszervezés korában egy nagyobb tartomány része volt, mely magában foglalta a későbbi Nógrád vármegyét is. A tartomány ura Hont dux (vezér, herceg) lett. E tartományból szakadt ki Nógrád és Hont, utóbbi Nagy- és Kis-Hont részből álló kettős vármegyeként jött létre.

Királyi birtokok

Hont lovag a megye központját, Hontvárat a Börzsöny északi peremére építtette, ahonnan szemmel lehetett tartani kelet és nyugat felé az Ipoly völgyét, de az Ipolyba torkolló Selmec és Korpona folyó vidékét is. A vár és ispánja alá tekintélyes számú várjobbágyot, várnépet és várföldet rendeltek. A várispánság, a **vár birtokszervezet** a királyi birtok részét képezte. A várjobbágyok a királyi várszervezet népeinek legkedvezőbb helyzetben levő tagjai voltak. Ugyanakkor a várszervezeten keresztül a királyi tulajdonosi hatalma alá tartoztak, a várszervezettől önkényesen nem szakadhattak el, kiváltságukat csak annak keretein belül élvezték. Közülük kerültek ki a várnépek századosai, és a várispánság tisztségviselői. A várjobbágyok kötelezettségeik zavartalan ellátásának érdekében részesedtek a vár birtokállományából, illetve a várnépek adójából. A várbirtokban csak haszonélvezeti jog illette meg őket, a vártól nem idegeníthették el azokat. A várszervezetbe birtokaikkal önként beállók azonban várjobbágyként is megőrizték tulajdonosi jogukat eredeti birtokaik felett. Esetenként vásárlás és királyi adomány útján is kerültek birtokok a várjobbágyok kezére. Mint jómódú birtokosok a megyei társadalom tagjai voltak: tanúskodtak, szerepet kaptak választott bírói testületekben.

A várnépet a királyi várszervezet eltartására rendelt szolga jogállású népesség alkotta. A várnép zömét agrár- és kézműves szolgáltatások terheltek. Az szolgáltatás esetenként a lakott hely nevét is adta, mint esetünkben a Csatár vagy Csitár: pajzskészítők faluja vagy Kovácsi: kovácsok faluja. Voltak speciális feladatok, például kikiáltást, börtönőrzést ellátó várnépek is. Egy részük hivatás-, többségük alkalmasszerűen katonáskodott. Tizedekbe és századokba szervezve éltek, előjáróik várjobbágyok voltak. A várszervezet felbomlásakor földjeik nagy részét eladományozták, a várnépek pedig az adományosok jobbágyparaszti függésébe kényszerültek. Kis töredékük királyi kiváltsággal a köznemességbe olvadt be.

A várhoz tartozó 45 ismert falu között találjuk 15 helységünket: Abát, Csitárt, Damasaföldét, Drégelyt, Gyerket, Hontot, Lontót, Orzsányt, Pereszlényt, Peröcsényt, /Ipoly-/Ság egy részét (Kisság vagy Kistúr), Ságizsidódot, Százdót, Tesmagot és Visket. Számos faluban, ahol Hont vár birtokolt, az első ispántól leszármazó Hontpázmány nemzetségnek is volt jelentős birtokrésze. Ez arra vezethető vissza, hogy Hont úr még István királytól megkapta a megye földjeinek és népeinek egyharmad részét, majd dédunokája, Lampert comes nőül vette I. László király (1077-1095) nővérét, és a királytól birtokokat kapott. Hont vár szervezete: élén áll a várispán (comes); alárendeltjei: hadnagy, udvarbíró (curialis comes), várjobbágyok, száznagyok (centúriók), csöszök (precok) és a várföldeket művelő, egyéb szolgáltatást nyújtó várnépek. Látható, hogy a vár igazgatási, bíraskodási, katonai és gazdálkodási szerepet egyaránt betöltött.

A honti vár egyes tartozékainak eladományozása: 1231-ben Ság/Tölgyes földjét II. András az esztergomi káptalannak; 1248-ban Kérdet és Kiskeszit IV. Béla szállásföldként adta István királyi ötvösnek; 1252-ben Abán az itt birtokló várjobbágyok földjüket Mikó zólyomi comesnek adták el; 1266-ban IV. Béla Péter viski várjobbágytól elvette Visk felét, cserébe /Ipoly-/Ság Kisság/Kistúr részét kapta; 1263-ban IV. Béla László honti főesperesnek adta a gyerki várföldet; 1284-ben a király Hont falu várföldjét, melyen a vár fennhatósága alatt szabad állapotú vendégek laktak, Hont fia Demeternek adta. 1245-ben Pereszlényt, mint Hontvár tartozékát említik.

A tatárdúlás (1241-42) Hont megyét kevésbé érintette, mert a támadó had fő útvonala Bars megyén át Esztergom felé vezetett, s mód volt az erdős hegyekben és az Ipoly árterében lévő fűzesekben, nádasokban való rejtőzködésre. De hogy a tatárok az itteni folyó völgyekbe is behatoltak, bizonyítja, hogy Hont földvére elesett, ugyanis 1242 elején nem említik a még ellenálló várak felsorolásában. A vár a XIII. század második felében már elveszítette jelentőségét, s helyébe Drégely lépett.

IV. Béla (1235-1270) várépítő politikája nyomán a megye nagybirtokosai palánk- és kővárakat kezdtek építeni. Ismeretlen az eredete a Börzsöny nyugat felé lejtő gerincén, a mai Perócsény területén épített Salgóvárnak, mely alaprajza szerint a tatárjárás utáni mentsvárak közé sorolható.

A Hontpázmány nemzetség bozói ága építette fel a Börzsöny északkeleti gerincének sziklájára Drégely várát. Az Ipoly hídvégi átkelőjénél a Balassák őse, Mikó fia Bitter emelt favárat, a viski átkelőnél pedig a XIII. század végén Csák János emeltette a kővárat.

A királyi birtok másik részét a gazdasági rendeltetésű **udvari szervezet** képezte. Ehhez tartoztak az udvarházak, a királyi birtokon a XI-XII. században a királyi udvartartást ellátó, szolgálónépek munkájára alapozó majorságok, birtokközpontok. Az udvarház a királyi megbízott állandó szálláshelye, s nem tartozott a várszervezethez.

Az egykori királyi, királynői és hercegi birtokállományhoz tartoztak:

Pásztói királyi udvarház – Szent László adta nővérével együtt Lampert várispánnak.

Eredetileg ez az udvarház lehetett a Börzsöny falvainak (börzsönyi bányászok, letkési, helembai és szobi hajósok valamint a damásdi vadászok) központja. Ennek szolgálhattak azok a dél-honti falvak és népek is, amelyek a király, a királyné és a hercegség birtokában tűnnek fel, illetve a királyi egyházak birtokába kerültek. A királyé volt eredetileg Szalka, a királynéé Bát vására. A királyné és a hercegség birtokolt Keszi és Kérd faluban.

Dömösi királyi udvarháznak is voltak népei Dél-Hontban, akiket Álmos herceg 1108 körül az általa alapított dömösi prépostságnak adott. 1138-ból fennmaradt II. (Vak) Béla király oklevele, melyben összeírták a dömösi prépostság birtokait és szolgáncseit.

Vidékünkéről a következő helységeket tudjuk azonosítani: **Helemba** falu halászsokkal továbbá egy nyolcökrös ekével és négy szántó- vető háznéppel szolgál a prépostságnak. A Hont megyei **Csepel** tíz szőlővel és tíz szőlőművessel (*Ege, Turdi, Wagin, Embes, Bágriel, Sima, Bahaan, Dius, Lengen és Fizek*), továbbá hat szántóvetővel (*Poneth, Pangracij, Doman, Suerij, Pentha és Veda*) és két ökrös ekével.

A szakácsokat adó falvak között említi az oklevél **Kürt** (*Kurd*) falut, ahol *Vrbáz* fia és testvére áll a prépostság rendelkezésére.

Végül a szekeres szolgálatára kötelezett helységek sorában találjuk **Börzsöny** falut (*Belsun*), ahol *Janus* a két fiával és *Bula* a testvérével tartozik szekeret és lovat adni a kiküldetésben álló dékánoknak vagy kanonokoknak.

A zólyomi királyi uradalomhoz tartozó **devicsei udvarháznak** szolgáltak a tesmagi erdőóvók, majd a XIII. században a zólyomi erdőispánság kerületének központjává tett egykori udvarház alá rendelték Kemence agrárszolgáltató népeit, a korábban várnépként szolgáló damasaföldi és dopopocsi udvarnokokat és tesmagi erdőóvókat is.

Egyházi birtok

Eredete I. István király egyházszerkezésére vezethető vissza. Első királyunk az alapított egyházakat fenntartásukra javadalomként földbirtokkal látta el, amelyeket a későbbi századokban további adományok gyarapítottak. Az egyházi birtok állományának növekedéséhez hozzájárultak a világi földesurak egyházalapításai és adományai is, valamint az egyház részvétele a szabad népelemek földjeinek kisajátításában. Az egyházi birtokok területileg nagy szórtságban helyezkedtek el. Termelésüket a szilárd és tartós üzemszervezeti keretek között kezdettől nagyfokú szervezettség és a fejlett mezőgazdasági technika korai alkalmazása jellemezte. A XI-XII. században alávett népeik felett a függés enyhébb formái érvényesültek.

A prédiúmok az egyházi birtokokon hamar bomlásnak indultak, s korán megjelent a termékszolgáltatásra kötelezett termelő önálló gazdasága. A XIII-XIV. században az egyházi birtok fejlődése nem tartott lépést a világi nagybirtok előretörésével, elveszítette dinamizmusát, belső szervezeti keretei megmerevedtek, szolgáltató népei későn, csak a XIV. század második felében emelkedtek a jogilag egységes jobbágyosztályba.

Vidékünk egyházi birtokosai:

Esztergomi érsekség

Esztergomi káptalan

Boldvai bencés apátság/monostor (Ság/Ságizsidó és Börzsöny határosa a XIII. században)

Bozói bencés apátság/monostor (Pásztó is hozzátartozott)

Dömösi prépostság

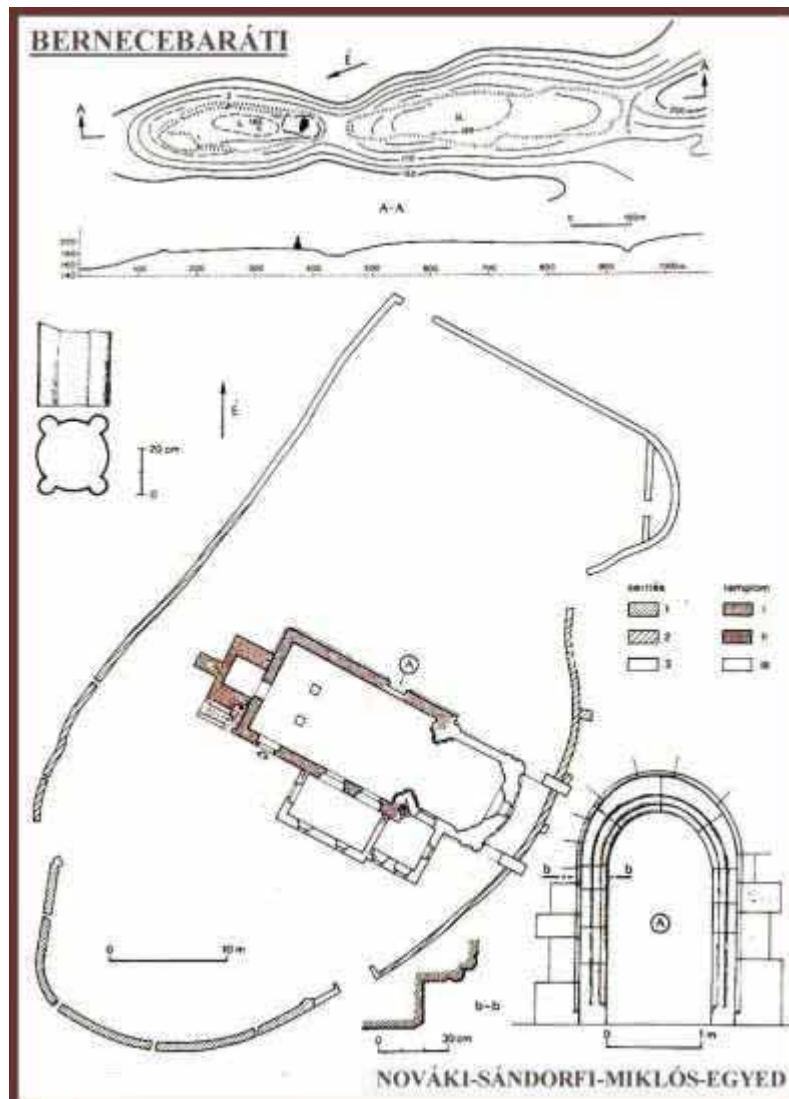
Sági premontrei prépostság (Parassa, Tesmag)

Bencés rend zebegényi apátsága

Pálos rend Nosztrai és Toronyaljai monostora

Az esztergomi érsek, illetve a káptalan kezén tünik fel Bajta, Bél, Bernece; Dióspataktó és Helemba erdőóvóival, Helembasziget, Leléd, Lontó része, Pásztó része és Szete.

Alig tisztázott Bernecebaráti földvárának és román kori templomának hovatartozása. A régészeti helyrajzban közölt vélemény szerint a földvár templom körüli része a templommal együtt Bernecéhez, míg a földvár nagyobbik része Barátihoz tartozott. A földvár feltárásában közreműködő régészek prédiúum vagy a falu védelmét szolgáló XI-XIII. századbeli „parasztvárnak” tartották.

Bernecebaráti – Árpád-kori sáncvár és templomerőd (<http://jupiter.elte.hu/bernecebaratite/bernecebaratialaprajz2.htm>)

A Templomhegy Bernecebaráti község régi részével párhuzamosan, a nyugati széle felett húzódik. 50-80 m széles, hosszan elnyúló keskeny hegynyelv, nagyjából egyenletes felszínnel. Keleti oldalát a Bernece-, nyugati oldalát a Kemence-patak kíséri, oldala minden irányban meredek. Tengersizint feletti magassága 185 m, környezetéből 15 m-re emelkedik ki. Fekvése ennek ellenére uralkodó, könnyen megközelíthető, de védelmi szempontból is előnyös helyzetű.

Az erődítésekkel körülhatárolható telep a dombnyúlvány északi részében helyezkedik el. Az őskori erődített telep – melynek tárgyi emlékei a késői lengyeli és a hatvani kultúra jelenlétéről vallanak – után Árpád-kori sáncvár létesült a területen. A IX-X. században jelentős település volt a Templomhegyen. Később az itt épített templomot vették körül kőfállal. A templomerődről okleveles adat nincs.

Társadalmi tagozódás és a világi birtokok

A megye társadalmának vezetői és hangadói a XIV. század elejéig a Hontpázmányok voltak; rajtuk kívül más nemzetségek birtoklása a tatárjárás előtt nem mutatható ki.

A társadalom középrétegeit a királytól nyert földön élő szabadok, a szerviensek ősei és a harcos jobbágyok tették ki; utóbbiak többsége a várszervezetbe tartozott (*várjobbágy*).

A félszabadok legmagasabb rétegét a „*vendég*” elem képviselte. Alacsonyabb rétegébe tartoztak azok a szolgálónépek, akik speciális szolgálatuk mellett saját munkaeszközeikkel önállóan gazdálkodtak. Ide sorolhatók a dömösi prépostságnak adott halászok, szakácsok és szekeresek. E réteg legnagyobb tömegét azonban a földművelő udvarnokok és a várnépek tették ki.

Zsoldos Attila szerint legalantasabb helyzetben azok voltak, akiket a források *servus* /férfi szolga/ vagy *ancilla* /szolganő/ névvel illetnek. Ilyen szolgák voltak a magánbirtokosok önálló gazdasági egységként működő birtokainak, a *praedium*oknak a lakói. A *praedium*ok szolgálói eredetileg saját lakóhellyel és saját munkaeszközzel sem rendelkeztek. Uruk földjét a birtokos ökreivel és ekéjével szántották fel, és a földesúr gondoskodott szálláshelyükről, táplálékukról és ruházódásukról. Munkaerejüket korlátlanul igénybe vehették, ennek megfelelően kötelezettségeik teljesen szabályozatlanok voltak, uruk pillanatnyi érdekei szabták meg munkájuk fajtáját és mennyiségét. A *praedium*os gazdálkodás a XI-XII. században élte virágkorát, maradványai azonban hosszú ideig fellelhetők még. A *praedium*ok tehát gazdasági feladatok ellátására létrehozott faluszerű települések voltak a XI. században, amelyek nem sokkal később, már a XI-XII. században az agrárfalvak tagoltságával, határok közé szorult mozdulatlan falvakká alakultak.

A társadalom alján elhelyezkedő rab cselédeket többnyire ekével és marhával együtt adományozták, mint ez az ismertett oklevélből Helemba (egy ekével és 8 ökörral 4 rab szántó) és Csepel falu (két ekével és ökörral 6 rab szántó) esetében már kitűnt. Sorstársaik voltak a „szőlős”-ök, illetve vincellérek, akiket a sági premontrei monostornak adott Márton bán. A rab cselédek részben a leigázott és a birtokos által telepekre ültetett népekből (szlávok vagy az uralkodó, illetve az egyház ellen támadt magyarokból) kerültek ki, részben külföldről vásárolt pogány rabokból. A szolgát a személyes függés elszakíthatatlan köteléke fűzte urához, ami legvilágosabban a lakóhely megváltoztatása jogának hiányában mutatkozik meg („röghözkötés”).

Teleknek (*sessio*) eredetileg a ház körül élő, de ridegen tartott állatok által megrágyázott földet nevezték, a szántóföld kimerülésével ezt fogták a *praedium*ok lakói eke alá, maguk pedig odébb költöztek. A lakott helyeknek e költözését örökítették meg a XI. századi törvények.

Tringli István tanulmányában olvashatjuk, hogy a XIII. század második felében Pest megye bal parti oldalán élt még az archaikus földművelési rendszer, melyet szabályozatlan talajváltó (vad talajváltó) vagy parlagváltó rendszernek nevezett a későbbi kutatás. A XIV. században itt is áttértek a szabályozott talajváltásra. A faluhoz tartozó földeket ekkor felosztották a legeltetésre használt mezei vagy használat alatt nem levő és a szántás alatt levő, már megrágyázott vagy használat alatt levő részekre. A telek szó szűkebb értelemben továbbra is a ház környékét jelentette, de már nem követte sem az állatokat, sem a szántóföldeket, sőt mértéke is rögzült. A birtokosok *praedium*aik lakóit ezekre a telkekre ültették, szolgálóállapotukból felszabadították őket. A jobbágyokká lett szolgák külső és belső telkeiket maguk művelték, korlátozott mértékű rendelkezési jogot kaptak felettük. Ezeket a birtokos által földre ültetésük és munkaeszközzel, állattal való ellátásuk után *libertus*nak /felszabadított/ nevezték.

Már I. István uralkodásától kezdve királyaink igen sok várföldet eladományoztak. Az ősi szállásbirtokok egy része közvetlenül hűbéri földtulajdonná alakult.

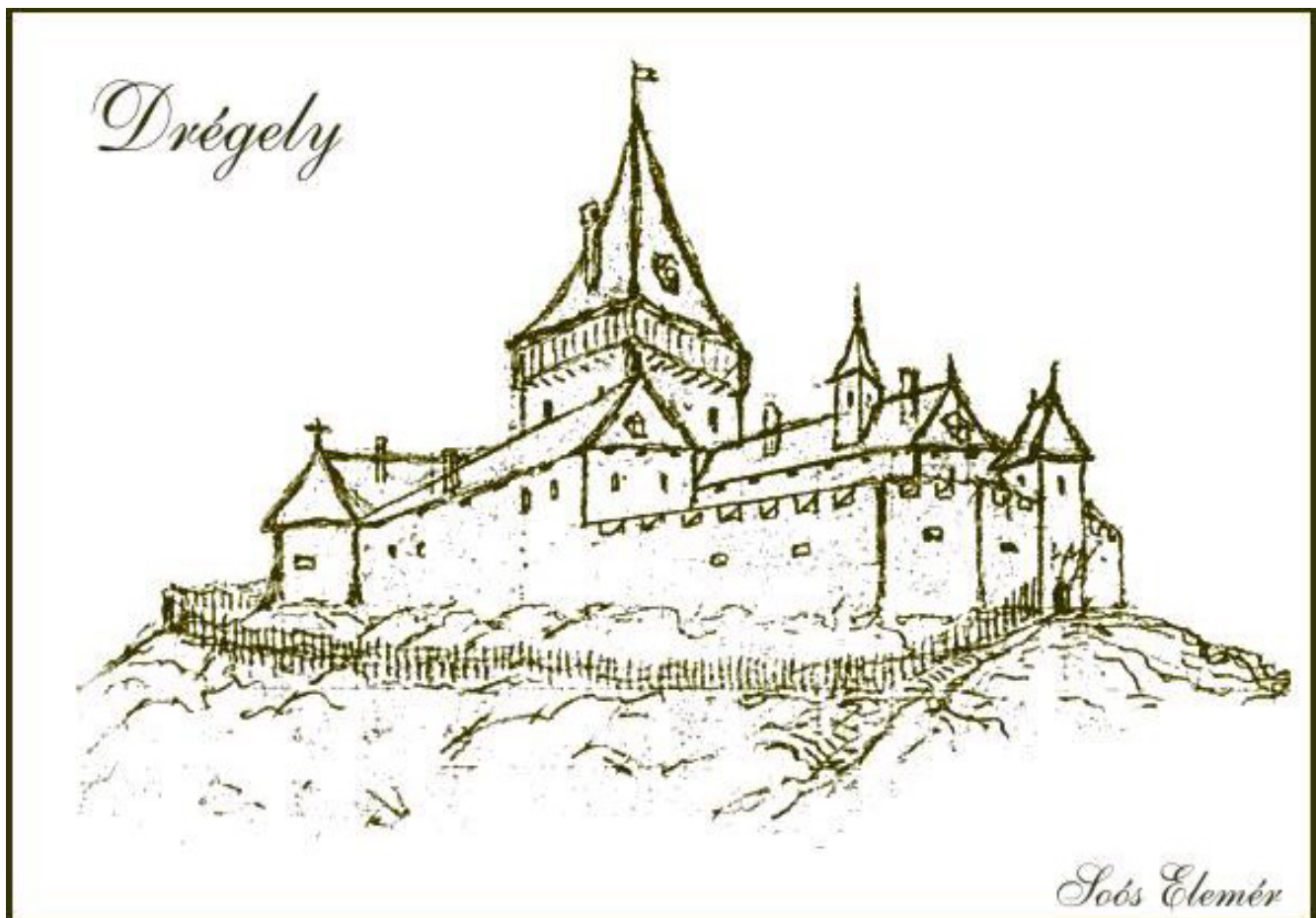
A várépítésekkel egyidejűleg megindult a nagybirtok összekovácsolása, ebben is a Hontpázmány nem bozóki ága járt elől, s noha a drégelyi uradalom 1285. évi összeírása XIV. századi hamisítás, jól szemlélteti azt, mire törekedtek. A nemzetség bényi ága és a velük rokon Pásztóhiak a megye déli részén próbáltak terjeszkedni. Össze is ütköztek az itt birtokló és birtokaikat gyarapítani igyekvő esztergomi érsekkel és káptalannal, sőt a sági prépostsággal is. Az összeütközések az 1290-es években véres hatalmaskodásokba torkoltak, melyek során /Ipoly-/Ság is elpusztult.

A más megyében honos nemzetségek közül a Balassák az Ipoly vidékén terjeszkedtek. A komáromi Bána nemzetségbeli Csesznekiek 1293 előtt jutottak a viski uradalom birtokába, mely rövidesen Csák nembeli János kezére jutott. A Pest megyei Káta nembeli Mihedeus fia Miklós 1288-ig Pereszlény és Tésa birtokosa volt, amikor átadta Hontpázmány nembeli Kázmér fiainak. Nógrád megyéből a Herencsényiek a leánygyed révén hozzájuk jutott Tesmag részét a sági prépostságnak adták.

A megye középbirtokos nemesei közül kiemelkedik a déli részeken a Ságizsidód faluból eredő Sági, más néven Sárói család, a Lévai Cseh család őse. A családnak Ság/Ságizsidódon kívül vidékünkön Gyerken is volt birtokrésze. Sajátos birtokszerző volt 1262-től László honti főesperes, utóbb királyi jegyző, pápai káptalan és esztergomi prépost, akinek gazdag könyvtáráról is intézkedő végrendelete fennmaradt. Gyerk körüli birtokai: Damasafölde, Dopopocs és Gyerk végül is az esztergomi káptalan kezére jutottak.

A megye köznemességét gyarapította némely udvari népek és várjobbágyok kiemelése a „királyszolgák”, a *szerviensek* közé.

Korábban a királyi udvarnak szolgáló kiemelt népekből és szerviensekből valamint várjobbágyokból jelentős számú kisnemesség alakult ki, mely többnyire megmaradt faluja keretei között: a Béli, Csepeli, Csitári, Damási, Ganádi, Gyerki, Kürti, Nováki, Orzsányi, Százdi, Szobi, Tései és Viski nemesi családnevek erre utalnak. Sági /Sárói/ Egyed maga adott 63 hold földet három kisnemesnek Ság/Ságizsidód faluban hadbavonulási kötelezettséggel.

Drégely vára (<http://jupiter.elte.hu/dregelypalank/dregelyalaprajz8.htm>)

A XIII. század végére kialakult birtokviszonyokban a trónküzdelmek (az Árpád-ház kihalása, 1301) és I. Károly uralma hozott változást. Kezdetben Csák Máté kiterjesztette uralmát a megyére, kezében tartva többek közt Drégely, Hídvég és Visk várát is, rátéve kezét Bát és Hont vámos helyekre, egyidejűleg familiárisi viszonyba vagy menekülésre készítette a megye nemességét. Károly uralmának megszilárdulás (1321) után Máté hatalmaskodó familiárisainak, Sági (Sárói) Bedének és Deméndi Ibur fiainak sikerült bocsánatot nyerniük, s börtöket és birtokaik egy részét átmenteniük. Viszont a viski uradalmat elkobozta a király Csák Jánostól, és hívének, Harsundorfi Ölvengnek adta. Gyekmin, a király gyógyszerésze is kapott több uratlanná vált birtokot, köztük Ibur fia István földjeit: Bogátszázdót, Ganádot és Pallagot.

A váruradalmak kialakulása és a XIII-XIV. század fordulóján dúló tartományúri harcok hozzájárultak ahhoz, hogy Hont vár felbomló szervezete helyén kifejlődjön a nemesi vármegye, mely nem csupán a köznemességnek, hanem az alsóbb néprétegeknek is hivatva volt jogot szolgáltatni. Miután Hont vár jelentőségét elvesztette, a honti ispán már Drégely várnagyságát viselte (Orros Miklós, 1329 – 35), ami azt mutatja, hogy Hont vár szerepét Drégely vára vette át.

A köznemességnek a jogi egységesülés felé haladó folyamatával párhuzamosan haladt a parasztság különféle rétegeinek és csoportjainak az egységes jobbágyság felé vivő útja.

Irodalom:

Bakács István: Hont vármegye Mohács előtt. Budapest, 1971.

Bakács István: Iratok Pest megye történetéhez. 1002-1437. Oklevélregeszták. Pest Megye Múltjából 5. Budapest, 1982.

Bolla Ilona – Rottler Ferenc: Szemelvények az 1526. előtti magyar történelem forrásaiból. I-II. Kézirat. Budapest, 1988.

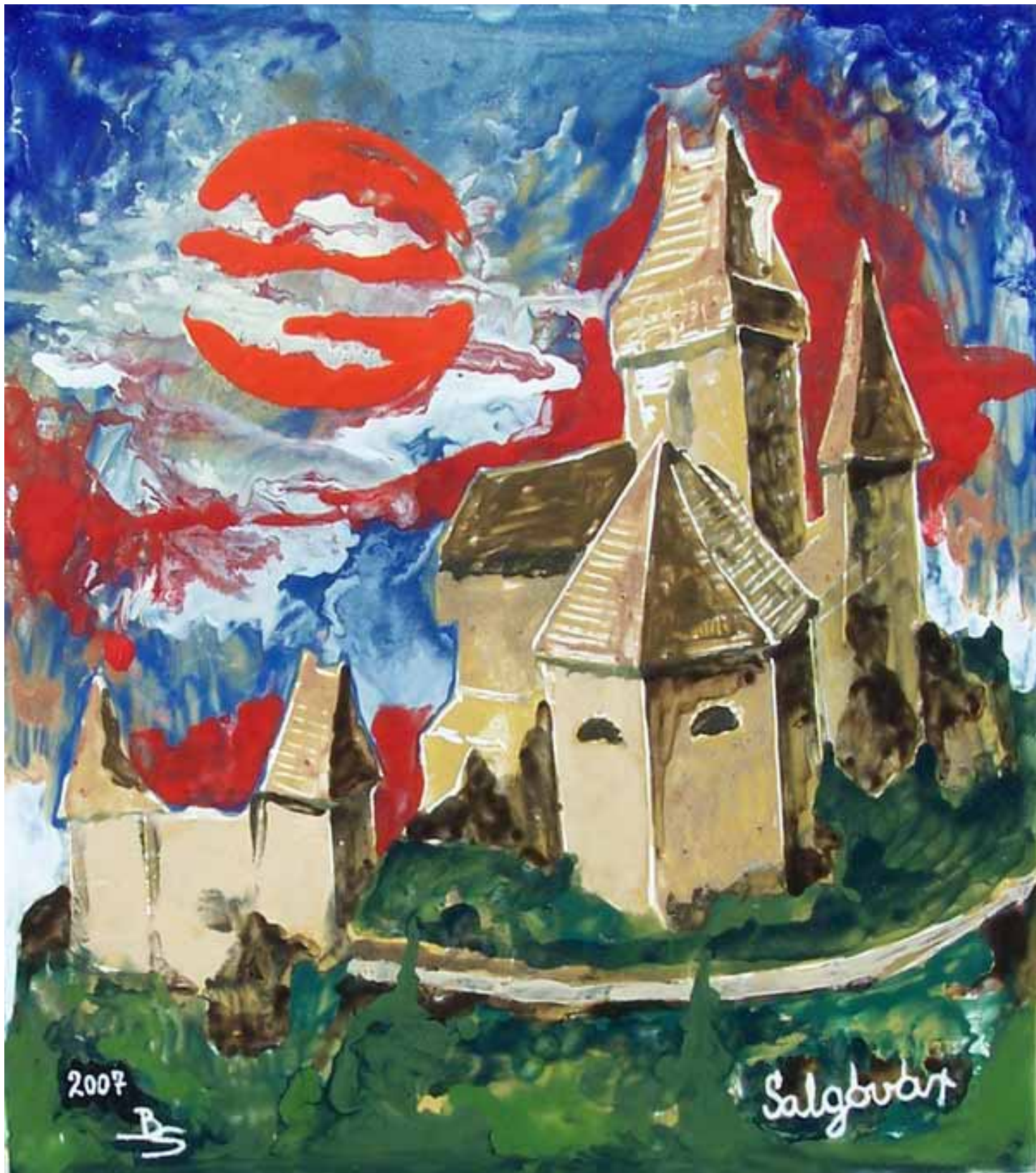
Györffy György: Az Árpád-kori Magyarország történeti földrajza III. Heves, Hont, Hunyad, Keve, Kolozs, Komárom, Krassó, Kraszna, Küküllő megye és Kunság. Budapest, 1987.

Korai magyar történeti lexikon (9–14. század). Főszerk: Kristó Gyula. Budapest, 1994.

Pest megye régészeti topográfiája XIII/2. k. A szobi és a váci járás. Szerk.: Torma István. Magyarország Régészeti Topográfiája 9. Budapest, 1993.

Zsoldos Attila: Pest megye az Árpád-korban. In Pest Megye Monográfiája I/2. A honfoglalástól 1686-ig. Szerk. Zsoldos Attila. Budapest, 2001. 31-73. o.

A dolgozat – a Középkori vámos helyek a Börzsöny–Ipoly vidékén című írással (megjelent: Börzsönyi Helikon, 2011. februári szám 20-25. o.) együtt része a Pro Renovanda Cultura Hungariae Alapítvány „Unger Mátyás Emlékére” szakalapítvány által támogatott Az Alsó-Ipoly mente történeti földrajza – az államalapítástól a XX. század végéig című pályamunkának.

Salgóvár (tűzzománc)

CSÁKY KÁROLY

M e g s e m m i s í t é s

Leestünk,
s ti átléptetek
testünk
felett.
Néztünk
rátok,
s csak az
átok
szállt mireánk.

Kibontottuk tarisznyánkat,
de széttapostátok
a hamuban sült
pogácsát is,
örömkalácsunkon meg
rég elfújtátok a gyertyát.

Nyújtottuk kezeinket,
kitörettétek azokat.
Indultunk felétek,
tőrbe csaltatok
és elgáncsoltatok.

Félreálltunk,
ám irigyeltétek tőlünk
a helyet
meg a létet
is.

Most
léterhoztátok
hivatalát
a holtá nyilvánításnak.

2010. június 3.

Balassagyarmati Nagytemplom (tűzzománc)

SZÁJBELY ZSOLT

Utazás

A gondolataim még mindig zavarosak, mint a hallgatag tavak felkavarodott vize, s úgy bolyonganak emlékezetem porlepte síkságán, mint az eltévedt, szomorú, céltalan vándorok. Az emlékek oly bizonytalanok. Nem tudom, nem tudhatom, hogy mennyi mindennel ruházta fel őket rémült madárként csapongó képzeletem, hogy mennyi hamis adalékot olvasztott beléjük elmém, amikor álmatlan éjszakáimon át - meg átszöttem őket sötétségtől felélénkült, zabolázhatatlan képzelgéseimmel. Néha... néha már szinte arra sem emlékszem, (vajon van jogom használni ezt a szót?) hogy ki is vagyok valójában... Nem tudom biztosan, hogy ez a ráncos arcú, lassú mozgású emberformájú lény, aki naphoszat bágyadtan üldögél félhomályos szobájában, s régi, letűnt korok ősi regéit olvassa, valóban én vagyok-e, vagy csupán önvalóm egyik énjének hús-vér kivetülése a valóság szakadt vásznára, esetleg egy réveteg emlék, amely fennmaradt a bársonyos időben...

Történetem rejtélyes és kusza ezüst-szájai oly szorosan fonódnak össze egy ősrégi könyv írott gondolataival, mint ahogyan az ifjú szerelmesek ujjai, ha mit sem törődve a hazug, keserves étellel, boldogan sétálgatnak egy tarka virágokkal teli réten.

Emlékszem, vagy talán csak úgy hiszem, hogy emlékszem rá, sok-sok esztendővel ezelőtt friss, üde és boldog emberként jártam Kairó poros utcáit, fesztelenül csevegtem a mindig vidám árusokkal, és önfeledten tekintettem egy boldog, tökéletes jövő felé.

Aztán egy napon, amikor éppen elhagytam a halárus Ali standját, megpillantottam a földön egy valaha talán rubintokkal díszített, bőrkötésű könyvet, amely gazdátlanul hevert a forró, aranyló homokkal fedett utcán. Felvettem hát és hazavittem, majd felütvén a könyvet, olvasni kezdtem egy hideg, keserű kávé társaságában...

A kintről beáramló jóságos fényt homályos fátyollá szűrte a rongyos függöny, így az egész szobában rejtélyes, nyomasztó félhomály uralkodott.

Mikor olvasni kezdtem a könyvet, már az első oldal után nyilvánvalóvá vált, hogy nem egyszerű történetek, nem régi receptek, nem híres költők által megfogalmazott rímes szó-csokrok vannak a könyvben, hanem ősi, elfeledett gondolatok, hihetetlen történetek, akarva-akaratlanul is elrejtett varázsigék, s még ki tudja milyen rejtélyes, óvó titok övezte információk. Szinte ízletes édességként faltam a sorokat, úgy hullottak át a gyöngy-szavak elmémen, mint a karikán átdobott labda, s egyszer csak elérkeztem a tizenharmadik fejezethez...

Ez a fejezet telis-tele volt homályos, bizonytalan utalásokkal elmúlt korok titkairól, különös átjárókról, amelyeket mély álmában láthat az ember, és segítségükkel, anyagtalan gondolattá válva, elutazhat az idők kezdete előtti dimenziókba.

Szavamra! Teljesen rabul ejtettek azok a sorok! Szinte a betűk írott börtönébe kerültem! Körülöttem minden csendes volt, csupán a homok pergésének halk neszei karistolták meg néha-néha a némaság áttetsző üvegfalát. A szavak ízelelése közben egyre inkább elhatalmasodott rajtam az a különös érzés, hogy létezésem teljes mértékben abszurd és értelmetlen, hogy egész valóságom csak egy jelentéktelen porszem az Univerzum szemében... (Jajj, vajon hányszor, de hányszor érezhetünk így hitvány földi életünk során?!)

Ahogy így, súlyos gondolatok terhétől elgyötörve bóklásztam a szavak dús erdejében, váratlanul halk ajtónyikorgást véltem hallani. A ház üres volt, ezt jól tudtam, és bizonyos voltam abban is, hogy a szél nem nyithatta ki az ajtót.

Felkeltem hát és kinéztem az ablakon: a város felett lustán kavargott a homok, a kis házak ablakában szomorkás petróleumlámpák égtek. A bejárati ajtó pedig zárva volt. Pusztán képzelgésnek véltem a dolgot. Visszamentem hát a könyvhöz, és ekkor az alábbi különös mondatot olvastam benne:

„Midőn képzeletedben hallani véled a tizenharmadik vízkör kapujának nyikorgását, elméd bukása elkerülhetetlen lesz, s miután elnéztél a homok-függöny mögött pihenő város felett, a sorsod örökre megpecsételődik.”

Ettől a perctől kezdve, valahogy másként kezdtem látni a dolgokat... A körülöttem lévő tárgyak megszűntek pusztá tárgyakká lenni: élettel, önálló akarattal és tudattal rendelkező dolgok lettek, s a mívesen megmunkált tükör nem az én valóságomat mutatta, hanem a saját realitását tükrözte vissza énrám.

Aztán sok álmatlan éjszaka után eszembe jutott egy ősi varázslat, amelyet az arab országokban oly sokszor használnak a sajnó lélek és a gondoktól terhes képzelet megtisztítására...

A papírvágó késemmel megvágtam a tenyeremet, pontosan félbe szelve így az életvonalamat, s véremmel felrajzoltam a padlóra egy kört, az égtájak irányát véres tenyér-lenyomatommal jeleztem, majd halkán mormolni kezdtem egy ősi időkből származó imát.

Hirtelen békesség szállta meg a lelkemet. A környezetem pedig teljesen megváltozott...

A falak elporladtak, mint a hajnal tűzében elégett álmok, majd sárga homokká válva elszálltak a végtelen sivatag felé, az égen pedig két Hold ragyogott, mint két ezüstös, vigyázó szem.

A testem súlytalanná vált és felemelkedett, mint egy nagy madár: a levitáció földöntúli állapotába kerültem. Ahogy rettegve, s mégis kíváncsian néztem környezetemet a megdöbbenés muszlin-fátyla mögül, lassan egy idegen város, egy idegen világ sziluettjei kezdtek kibontakozni, s látható formát öltve várták, hogy tudatom felfogja, vagy inkább elfogadja irreális létezésüknek nagyon is súlyos valóságát.

Hirtelen fulladozni kezdtem, s úgy éreztem, hogy lezuhanok. Majd pár pillanattal később balsejtelmem megszűnt pusztá feltételezésnek lenni: zuhanni kezdtem, testem átszakította a bársonyos felhőket, és végre, életemben először úgy éreztem, hogy szabad vagyok! Igen! Nem evilági szabadság volt ez, hanem a nagyszerű érzés abszolút értelemben vett misztikus kiteljesedése, mind szellemi, mind fizikai tekintetben.

A halál a közelemben ólálkodott: édes jázminillata volt, igen, és átjárva zsigereimet végre felszabadította rabszolga lényemet. Nem félttem az elmúlástól, nem! Inkább vágyódtam, sóvárogtam utána! Nevetni kezdtem, egyre hangosabban, míg végül saját nevetésemre ébredve, megrészegülten a különös álom édes nektárjától, felnyitottam szemeimet a padlóra rajzolt véres kör kellős közepén...

Hogy több volt-e ez a látomás, mint az életem során látott megszámlálhatatlan álom? Nem tudhattam, de egy szörnyű érzés bújkált bennem, mint egy lassan fejlődő lárva: többé már nem leszek képes élvezni földi életem pillanatait. Attól az éjszakától kezdve, minden nap kísértettek a rejtélyes utazás képei, s még inkább az utazás közben érzett nagyszerű, talán megismételhetetlen érzések.

S bár szívem továbbra is visszahúzott abba a különös, mágikus világba, és olthatatlan vágyat éreztem, hogy magam mögött hagyjam ezt a Földet, én mégis itt maradtam a lét üszkös falai között, s attól a naptól kezdve csupán elméletben gyakoroltam az ősi, misztikus szertartásokat, hisz' nem tudhatom, vajon a következő rituálé során nem a borzalmas szenvedés kapuja nyílik-e majd meg előttem, s talán másodszorra, igen, talán másodszorra már nem kaphatok esélyt a békés visszatérésre...

SZÉKÁCS LÁSZLÓ

Kiskapu-kispad

Fogy az égbolt. Fellihegnek a fénylabdacskok,
a zenitre, onnan a káprázat, a zuhogás néhány
parszekre. Ott vagy. Vágyakra gyöngyöket
fűz a végtelen. Szájtáti ablakomból üzenet.

Villám csap bárányok közé a fodros égen.
Sárguljon a föld tengelye, őszet verjen hegyeire.

Görnyed szívem, medencém sarkaira. Pitvarába,
kamráiba veszett a tavasz, zsinórja idegen.
Lábaim sajognak. Idegeimet csigolyák rojtozzák.

Percenként csoszogok a kiskapuhoz. Pedig nyitva,
nyitva, és mellette a kispad is tiszta.
Kereslek. Merre mentél, öled üres, kezem üres.

Eső csépli túlszáradt lebegéséből a port az útra.
Becsapódásai gyűrűinkké veri az időt.

Tornyokat falaznak árnyékok a felhők közé. Majd
róluk örvénylik álmom és tölcsérré tengernyi csillagod.
Tudom, egyszer közéljük, kuckódba vezetnek.

Csavargó napjaimat panyókára vetem,
csuklómra fonatot, szálaira sorsunkból árvult
emlékeinket. Lepkékké riadnak majd. Hess!

Menekül tőlem az élet. Képzelvek.
A sóhaj verslábakra akasztgatja rég széttaposott
lábnyomaimat. Helyükről kukkol a kíváncsiság.

Kiskapu-kispad, köztük búzavirág, kékítik az éveket.

Színek lázadása (tűzzománc)

KOVÁCS T. ISTVÁN

Magánriport

-Azt álmodtam, hogy holnap szabadságra küldesz.-mondta Nagy Zoltán egy nyári reggelen, tréfálkozva a feleségének. Egyedül utaznék el abba a kisvárosba, ahol az egyik öreg néprajzos barátom életművét is kiállították a múzeumban. Tudom, hogy téged az ilyesmi nem érdekelt. Egykori életformák, a paraszti gazdálkodás szerszámai, búboskemence, tisztaszoba, fényképes tablók a régmúltról és effélék. Én meg szívesen bóklásznék közöttük.

-Szabadságot? No, hiszen!-nevetett a felesége. -Mintha nem lennél különben is szabad. Nem voltam én féltékeny fiatal korunkban sem. Hát menj! Én úgyis csak unatkoznék, míg te jössz-mész a többnyire üresen kongó termekben és minden tabló előtt lecövekelsz. Ennyi szabadság jár neked -mondta derűsen az asszony.

-Nem kerül semmibe. -latolgatta a férje.- A vonat 65-ön felül, a múzeum hetvenen felül ingyen van. Szállás nem kell, mert az út gyorsvonattal két és fél óra oda, ugyanannyi vissza. Egy nap alatt megjárom. Este már együtt nézhetjük a tv -híradót. Reggel a kávé még itthon iszom meg. A szatyorba teszünk egy kisüveg ásványvizet, két szendvicset. Drága étteremről, büféről szó sem lehet.

-Hát, ahogy gondold. Azért itt van ez a tartalék tízezres, ezt vidd magaddal.

-Tízezer? Hova gondolsz?

-Csak azért, hogy legyen nálad pénz, ha valami váratlan történik.

-Visszahozom én az egészséget.

-Egy sörre azért meghívhatod magad.

-Tudod, hogy már arról is leszoktam.

Nagy Zoltán tehát még aznap délelőtt kiment a pályaudvarra, felírta a menetrendet. Megváltotta a regisztrációs jegyét. Arra is ügyelt, hogy ne helyjegyes járatra szálljon, amiért fizetni kell. Hétköznap úgyis kevesen utaznak, lesz elég ülőhely.

Másnap korán reggel felszállt a gyorsvonatra. Az ablak mellett foglalt helyet, mert bábáskodni akart. A sok embernek egyhangú alföldi táj neki mindig tudott valami újat mutatni. Nézte a messze kéklő faszorokat, a homályban derengő erdővonulatokat, kanálisok és ritkán látható halastavak kéklő víztükrét. A Tisza hídján átdübörgő vonatból hosszan tekintett le a folyóra, melyet vízvázlatos határnak tartott a két országrész között. Mindig úgy gondolta, hogy onnét keletre egy más világ kezdődik, ahol már az ő anyanyelvén beszélnek az emberek. Zárt e-betűvel mondják a kenyérnek, hogy kenyír, lú a ló, gurdíny a gaz. A gyerekek nem dobálják, hanem górálják a kavicsokat, mikor alkalmi távdobáló versenyt rendeznek egymás között. Innentől kezdve szerényebbek a házak, fáradtabbak az emberi arcok, kevesebb a fizetés, de megművelik a kiskerteket, talmi díszek helyett hasznos szőlőlugas kínál ősszel finom feketeszőlőt az eresz alatt. Ízletesebbek az egyszerű paraszti ételek, még a vendéglőkben is háziasabban főznek.

A mostani utazáskor egyetlen idős asszony volt az útitársa, aki nem látszott beszélgetős fajtának, de Nagy ezt nem is bánta. Az indulás előtti percekben még egy sárgakalapos, szintén idős hölgy társult hozzájuk, akiről azt gondolta, hogy régebben bizonyára az első osztályon utazott, de már ő is csak ennek a régimódi szerelvénynek a koszos ablakú kupéjában volt kénytelen választani. A hölgy is magába zárkózott, de ettől még Nagy Zoltán nyugodt utazási körülményekre számított. Mindaddig, míg Kőbányán két gondozatlan külsejű asszony nem telepedett be közéjük egy fúrge kis legénykével és egy üvöltő bébivel. Mint kiderült, az idősebbik a fiatalabb nő anyja volt. A lánya hiába kínálta az emlőit, a kicsi tovább üvöltött, mire a sárgakalapos hölgy fogta a cókókját és elhagyta a fülkét.

-Nem bírja! Nem bírja elviselni, hogy sír a gyerek! -méltatlankodott a fiatal anya, mire a szemben ülő asszony, aki elsőként szállt be a fülkébe, megszólalt.

-Talán éhes az a kicsi.

-Hát, hiába kínálok neki. Álmos, az a baja-mondta az asszony, miközben nyílt az ajtó, a kalauz kérte a jegyeket.

-Nincs jegyünk.

-Sajnálom, akkor büntetést kell fizetniük.

-Büntetést? -méltatlankodott az idősebbik asszony. Hát, miből, ha nincs pénzünk?

-Akkor személyigazolványt kérek.

-Az nekünk nincs.

-Hogy-hogy nincs? Azt mindenkinek magával kell hordania.

-Nade, mi Romániába megyünk. Adjon kilencven százalékosat. Annyi pénz még van itten-vallotta be mégis.-Úgyis nagycsaládosok vagyunk.

-A kilencvenszázalékos csak három gyerek után jár. A vonat meg nem Románia felé megy,

-A vonat különben nem piac. Itt nem lehet alkudni. Ha jön az ellenőr és maguknak nincs jegyük, a kalauz elveszti az állását.-szólt közbe a szemben ülő asszony békésen, magyarázólag, mire a két nő nekiförmedt, hogy így-úgy, még ki is oktatják a szegényembert.

A kalauz ekkor rendőrt hívott, de azzal is csak perlekedtek. Már tegezték is.

-Cukorbeteg a gyerek. Veszél te neki gyógyszert? -támadtak rá.

-Cegléden beviszlek benneteket a kapitányságra-mondta a rendőr, viszonzva mérgében a tegezést.- A vámosokkal megnéztjük azt is, hogy mi van abban a peronon hagyott nagy zsákban.

Ám midezt, csak ijesztgetésnek szánta, mert a két gyerek miatt nem akart ilyet tenni. Meg is fenyegette az idősebbik asszonyt dühében:-Vigyázz! Nagyon vigyázz! Leszel te még egyedül is. Figyelni foglak.

Nagy Zoltán egyrészt azt gondolta, hogy itt kellene hagyni ezt az idegesítő cirkuszt, át kellene menni egy másik fülkébe, másrészt meg kíváncsi volt a végkifejletre. Eszébe jutott, hogy amikor még bérelszámoló volt a vállalatnál, milyen sokszor számolt az ilyenek javára vastagabb ceruzával, mert azok képtelenek voltak teljesíteni a normát. Ügyeskednek a szerencsétlenek, hogy valamiképpen eltartsák magukat, mert a helyzetük reménytelen. Nemzedékről nemzedékre örökölt ravaszkodásuk, létfenntartó eszközzé vált furfang a módszerük. Nincs más lehetőségük, mert az analfabétaság peremén és más társadalmi normák szerint élnek.Újabban finom tapintattal románoknak nevezi, de évszázadok óta nem érti, nem tudja, mit kezdjen velük a hivatalosság.Pedig ez a huszonnegyedik óra.

A gyorsvonat Cegléden állt meg először.A rendőr végre kiegyezett a két asszonnyal, akik a gyerekekkel együtt leszálltak a vonatról. Lehet, hogy Románia is csak ürügy volt és valójában ide akartak utazni. Határozott léptekkel indultak a belváros felé. A kalauzok pedig az állomáson időző szerelvény mellett felháborodva tárgyalták a lezajlott közjátékot.

Nagy Zoltán végül megérkezett a szülőfalujához közeli kisvárosba.

Odaállt a buszmegállóhoz, ahonnét vidéki járatokra vártak az emberek.A városi menetrendet nem látta kiírva. Nem baj-gondolta és elindult gyalog, a település központjába vezető széles utcán. Szerette az alföldi kisvárosokat, tágas tereiket, egyszerű szépségüket, virágos ablakú házaikat.

Légies könnyedséggel, szinte lépésben kerékpározó öregek, tarka szoknyás fiatalasszonyok pedáloztak ráérősen a főútvonalon. Az egyik ház kapuja előtt idősebbek lassú folyású beszédét hallotta meg.

-Osztán idefigyeljenek mán! Hát a fiatalok a macskának is konzervet vesznek a bótban. De még az se mindegy, hogy mit, mert válogat az a bűdös dög.-panaszolta az egyik idős asszony.

-Ínyne mán! A fene aki megeszi azt a macskát. Ki látott mán ilyet? Hát fogjon egeret!-válaszolta csodálkozva a nagypapa korú férfi, s Nagy Zoltán mentében elmosolyodott.Otthon érezte magát.

Akácliget választotta el a gyalogjárdát és a városon áthaladó országutat.

Közelebb-közelebb haladva a központhoz, itt ott, megejtő szépségű térplasztikák tűntek elő a kicsinyke terek fái alatt. Magas talapzaton lovashuszar szobra állt. A negyvennyolcas emlékmű. Formájában minden műakotás hagyományos, de mégsem konzervatív. Józan kompromisszum az újszerű és a régi között, ahogy az itt élők elfogadják -állapította meg.

Már csak a múzeumot kellett volna megtalálnia. Csodálkozott, hogy a helybeliek sem nagyon tudták, merre van. Míg végül egy közepes korú házaspár igazította útba. A bejáratig előkertben vezetett az út. A nagyajtón csengetni kellett, amit egy fiatal hölgy nyitott ki.

-Hetven múltam-mutatta a személyigazolványát Nagy Zoltán.

-Na igen- válaszolta a hölgy. -Akkor száz forintot kérek.

-Ez nem állami múzeum?

-De igen. Állami- felelte a kérdezt és elmagyarázta, mi látható, sorrendben merre érdemes haladnia a vendégnek.

-Köszönöm -mondta Zoltán. És kissé bő lére eresztve elmagyarázta, hogy tulajdonképpen ő is erről a vidékről került el, s hogy a néprajzos öreg barátjánál sokszor járt. Most is inkább az ő dolgai érdekelnék.

-Neki nincs itt anyaga.-mondta közömbösen a hölgy.

-Nade, a fiam azt olvasta az interneten, hogy van.

-Hát, azt olvashatta, de nincs.

-Talán akkor a szülőházánál?

-Nem tudom.-felelte hűvösen a múzeumi alkalmazott és elsietett az irodába, ahonnét csak akkor tért vissza, amikor Zoltán, az egyetlen látogató már mindent megnézett és távozni készült a néptelen kiállítóteremből, hogy ő meg becsukja mögötte a főbejárat ajtaját.

-Hány ezer lakosa van ennek a városnak? -kérdezte elmenőben Nagy Zoltán, mire a múzeumi alkalmazott tágra nyílt szemekkel azt válaszolta, hogy ő nem is tudja. Talán tízezer.

-Érdekes. Én régebben 15 ezret tudtam. Talán fogyott a népesség?

-Hát, az igaz, hogy sokan költöznek el. Olcsón árulják a házakat. Tudja, errefelé nehéz munkát találni.

Az ajtó becsukódott. A távozó vendég pedig a kálvinista templom közelében telepedett le egy padra, hogy megegye a két szendvicset, s közben hallgatta a déli harangszót. A templom karcsú, magas tornya messzire látszódott a sík vidéken. Sokszor bámulta gyerekként is. Esténként még ki is ment az utcasarokra, hogy láthassa, a távoli kisváros fényeit. Hát, most itt van. Neki ez is ajándék. Lelkében régi zsoltárok emléke csendült, maga elé képzelte azt a régi képet, ahogy az ő falujában, az istentisztelet végén az ünneplőbe öltözött hívek kilépnek a délelőtti napfénybe. Bentről orgonaszó kíséri őket. Mintha a templomkert fái, virágai is levetették volna ilyenkor a hétköznapi ruháikat. A vasárnap fénye is másként ragyogott volna, mint a hétköznapioké.

Az órájára nézett. Indult vissza az állomás felé. A város több pontján lézengő fiatalokkal találkozott. Ápolatlan külsejűek, kopaszok, tetováltak is voltak közöttük. Amilyenek Pesten láthatók. Boltajtók előtt csoportosultak. Útmenti kis ligetek padjain üldögéltek, durva kifejezéseket használva vitatkoztak egymással. Egy vidéki mezővárosban, dologidőben, ráérős fiatalemberek? Ez szokatlannak tűnt a számára.

Útközben betért még egy élelmiszerboltba, mert úgy gondolta, hogy megéhezhet, amíg hazaér. Meleg is van. A kisüveg ásványvíz pedig fogyóban, helyette venni kell egy másikat is. Úgy vélte, mégis iszik egy kávé, mert a vonaton ma már nem lehet úgy szenderegni, mint rég, amikor biztonságosan végig alhatta az egész utazást.

Az indulásig volt még 45 perce. A váróterem padjait alvó hajléktalanok foglalták el. Inkább kiállt a peronra, s magában mérleget készített a napi útvjáról.

Az ásványvíz volt száztíz, a kávé százhusz, a túrósbatyu száznegyven, a kifli ötven, a múzeumi belépő száz, az összesen ötszázhusz forint, számolta össze amit terven felül költött. Nade, még jó, hogy csak ennyiből megúsza. A kuporgatási kényszer nála családi örökség. Az óramutató mindig körbejár és ugyanoda tér vissza.

-Na, hogy utaztál, mit láttál? Mesélj!-fogadta otthon a felesége.

-Mit meséljek? -válaszolta fáradtan. Letöltöttem a szabadságot. Valamivel többbe került, mit amire számítottam.

A tízezrest hiánytalanul vissza akarta adni a nejeének.

-Tarsd csak meg-mondta az asszony.-Még pótolnom is kell hozzá. Holnap reggel mehetsz a patikába. Ideje kiváltanod a havi gyógyszereinket.

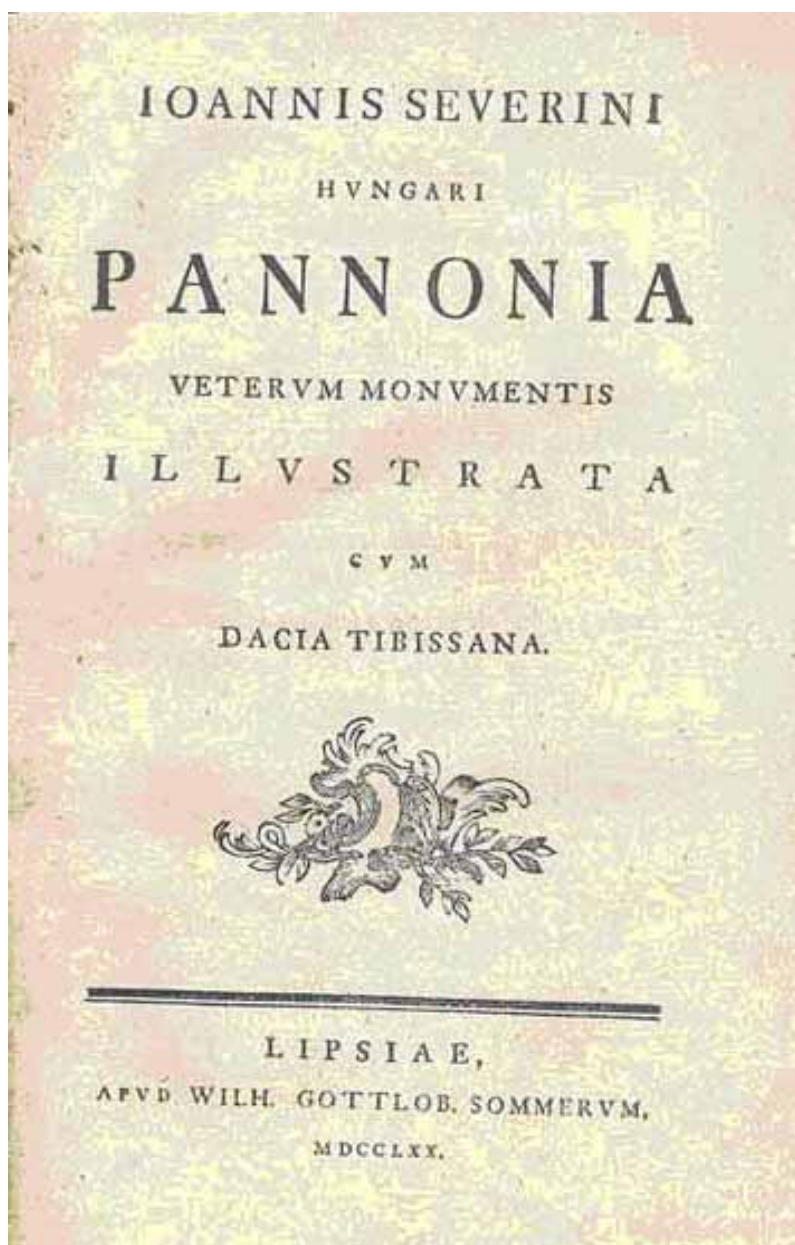
Pásztó templom, oskolamester háza (tűzzománc)

VÉGH JÓZSEF

Bánkon volt elemista diák a polihisztor Severini János

A magyar és a szlovák művelődéstörténet által egyaránt számon tartott polihisztor, tanár, filozófus és író, Severini János a Nógrád megyei Alsósztrégován született 1716. június 23-án. Apja a Madáchoknál volt gazdatiszt, s egyéb teendői mellett kiemelten kezelte fia nevelését és iskoláztatását is. Sztrégováról Borsosberénybe kerültek az Ócsai Balogh családhoz, Severini az ottani katolikus iskolában kezdte meg tanulmányait.

A helybeli plébános ministránsaként annyira megszerette a katolikus szertartásokat, hogy „szüleit megkérte, engedjék meg neki a katolikus vallásra áttérnie”. Hitéhez ragaszkodó apja ehelyett azonban átvitte őt a közeli Bánkra, ahol Blaho György evangélikus iskolájában folytatta tanulmányait. Ezt követően a Hont megyei Hársasterénybe, majd 1734-ben már Udvarnokra küldték, de itt fejfájdalmi megújulván, az iskolát csakhamar elhagyni kényszerült, s ismét Bánkra került, ahol Fábry Sámuel lelkész „a fiúban szép lelki tehetséget ismert fel”, s Zellőre küldte őt Farkas András jó nevű iskolájába.

Severini János könyvének címlapja

Főbb iskoláit Besztercebányán, Sopronban, Pozsonyban és Jénában végezte. Járt más német egyetemeken is. Halléban például megismerkedett Wolff-fal, akivel később is levelezett. 1751-ben tért haza, 1755-től pedig 34 éven át a selmecebányai gimnáziumban tanított. 1777-ben kibővítette a tanítást egy felső osztállyal, ahol már filozófiát is tanultak a diákok. Eklektikus tankönyve Leibniz, Locke, Wolff és Kant hatásáról tanúskodik. Bőven idézi a kor ismert és elfogadott autoritásait. Baumeister, Gottsched, Dalham, Feder, Wolff neve gyakran felbukkannak. De nemegyszer utal Kant Tiszta ész kritikájára is. Ami azonban a legmeglepőbb, hogy megjelenik nála Horváth K. János és Handerla Ferenc (ő többször is) neve, akik tudvalevőleg eredetileg jezsuiták voltak. A legerősebben Locke hatott Severinire, aki elfogadja Locke megismeréselméletét.

Nevelősködése közben itt az *Animalversiones in Heienci Fundamenta stili cultioris latini* című könyvet is megírta, amely „Selmecen is vezérfonalul használtatott a retorikában.” Már 32 éves amikor Tübingába ment az egyetemre. Gyalog indult útnak. Három év egyetemi tanulmány múltán úgyszintén gyalogosan vállalkozott a hazaútra is. Útközben betért Jénába, Göttingába, Helmstadtba, Wittenbergába, Halléba és Lipcsébe is. Sok tudós emberrel ismerkedett meg, kikkel később is tartotta a kapcsolatot.

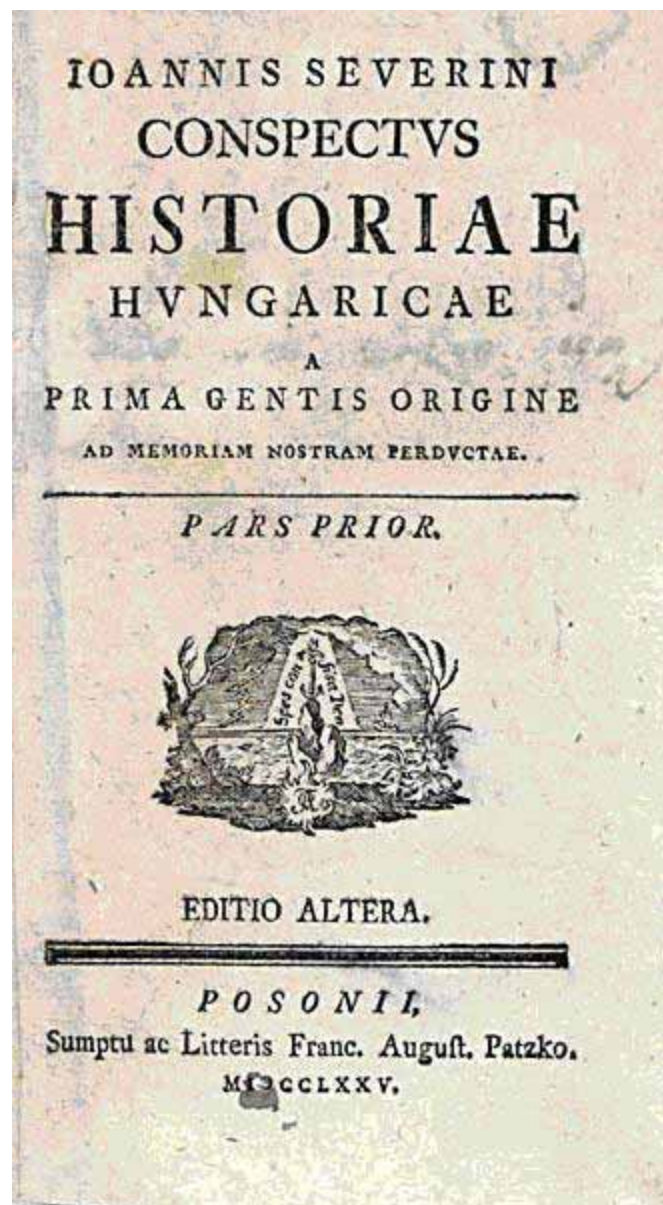
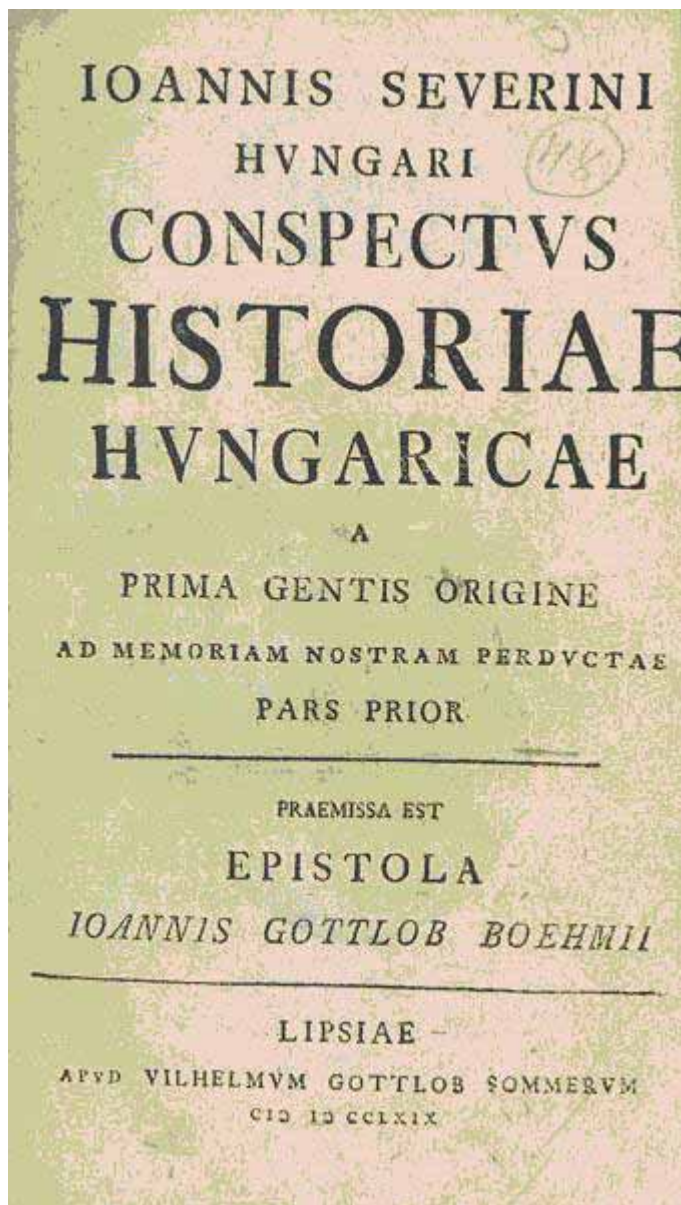
A polihisztor egyaránt sikerrel oktatta a matematikát, a természetrajzot, a földrajzot, a történelmet, a filozófiát és a nyelvészetet. A selmecebányai evangélikus gimnázium és líceumban már a 17. században logikát tanítottak a diákokkal a hatosztályos gimnázium primájában¹. 1748-ban a jezsuiták kezdeményezésére beszüntették a felsőbb osztályban való tanítást azzal az érveléssel, hogy a tiltás ellenére ott filozófiát oktatnak. A prima újraindítása 1777-ben történt meg Severini János rektorságának ideje alatt². Ő maga metafizikát adott elő (az iskolai jelentés alapján) Baumeister és Baumgarten nyomán, valamint fizikát Musschenbroek könyvei (*Elementa Physicae*; *Institutiones Physicae*) alapján. Ezekhez a tárgyakhoz társult a későbbi években etika, politikatudomány és statisztika (amely abban az időben a történetfilozófiával volt egyenértékű).

Severini számos könyvet, tankönyvet írt. Amint későbbi utóda írta: „Minél több könyvet adott ki Severini, a neve is annál szélesebb körben lett ismertté. Jó hírneve az ország minden részéből számos, minden rendű növendéket csábított Selmece.” 1789. július 21-én hunyt el Selmecebányán, rövid, súlyos betegség után. Síremléke ma is ott látható a selmecebányai evangélikus temetőben.

Főbb művei: *Commentatio historica de veteribus incolis Hungariae Cis-Danubianae...* (Sopronii, 1767); *Conspectus historiae hungaricae a prima gentis, origine...* (Lipsiae, 1769 folytatása: Posonii, 1775); *Pannonia veterum monumentis illustrata cum Dacia Tibissana* (Lipsiae, 1770); *Fundamenta historiae civilis...* (Posonii, 1773); *Tentamen zoologiae Hungaricae, seu historiae animalium, quorum magnam partem alit Hungaria* (Posonii, 1779); *Philosophia rationalis, seu logica...* (Schemnicii, 1789).

¹ Felsőbb szintű oktatás

² Severini 1755-ben vette át a selmeci evangélikus gimnázium igazgatását, s 39 éven át állt az intézmény élén.

A Magyarország történetéről szóló könyvének két kiadása

Források:

Csáky Károly: Híres selmecbányai tanárok, Lilium Aurum, Dunaszerdahely, 2003.

Magyar Életrajzi Lexikon, Akadémiai Kiadó Budapest

Szinnyei József: Magyar írók élete és munkái I–XIV. Budapest: Hornyánszky. 1891–1914.

Szécsény, templom télen (tűzzománc)

PETROZSÉNYI NAGYPÁL

Egy tiszta lelkű ember 1.

TISZTELT APÁDAT ÉS ANYÁDAT!

Mióta pappá szentelték, és összekülönbözött az apjával, Madaras tiszteletes mindig szorongva lépte át az atyai ház küszöbét. Tulajdonképpen nem is igen találkoztak. Az apja nem hívta, ő meg nem mert közeledni az öreghez. Eleinte még be-beugrott Soltvadkertre, de az ingerült hang, sorozatos számonkérés teljesen elvették kedvét a vidéki kiruccanásoktól. Most viszont hívta, és ez már egész más tészta: mennie kellett, mert ezt diktálta a szülei iránti engedelmesség. Azért még így is szorongott, másrészt kíváncsi is volt, mit óhajt.

– Csakhogy megjöttél, aranyom! – borult a nyakába a ház kecses, madárcsontú úrnője. – Már attól félttem, büszkeségből nem jössz el.

– Hát, amint látod, eljöttem. Milyen feldúlt vagy! Csak nincs valami baj az apámmal?

– Beteg, nagyon beteg az édesapád, Jánoskám.

A magas, vékonydongájú férfi elhalványodva meredt a mostohaanyjára.

– Mi baja?

– Hogy ha én azt tudnám. Orvost nem hív, és nekünk sem engedi, hogy legalább mi hívjunk. Folyton azt hajtogatja, elmúlik, elmúlik, s még csak ágyba sem akar feküdni.

– Jellemző. Most éppen mit csinál?

– Semmit, csak ül, köhög és mélézik.

Megnézték. Valóban! Ott ült kedvenc hintaszékében, és, isten tudja, min medítált.

– Szia! Hívtál, hát itt vagyok. A napbarnított, erős testalkatú gazda fáradtan fordította fejét a hang irányába.

– Te vagy az? – derült fel a tekintete; de csak egy pillanatra, hogy utána annál jobban elboruljon. – Én nem hívtalak, hacsak a Juli...

Madaras Albertné zavartan köhécselt.

– Mi az, már te is kaholsz? Mindegy, nem számít! Ha már úgylis itt vagy, isten hozott minálunk!

A fiatalember tétován toporgott. Most akkor menjen, vagy maradjon, mert ha tényleg nem hívta, abból újabb koccanás lesz. Csakhogy beteg, ezt a vak is látja, s akarja, nem akarja, mindenképp meg kell vizsgáltatnia nyakas édesapját.

– Megyek, felhívom a doktor urat.

– Majd... legközelebb, ha csakugyan beteg leszek! Én...

Az öreg szavai köhögésbe fúltak.

– Kérlek, ahogy parancsolod.

Hallgattak. A lebukóban levő nap sugarai fokozatosan kúsztak ki a helyiségből. Hát itt semmi sem változott! – pásztázta végig János tekintetével a tágas, intarziás bútorokkal telezsúfolt nappalit. A falon ugyanaz a kakukkos óra, széles ajtók, ablakok. Még a tévét, rádiót sem cserélték újabbra. Nyilván nem is igen kapcsolgatják. Az egykori tanító szívesebben olvasott. Mint ahogy gazdálkodni is, mint oktatni. Volt is annyi könyve, mint senkinek sem a városban: regények, mesék, útleírások... Kivéve a vallási tárgyú műveket. Nem volt ugyan ateista, de Istenben sem hitt igazán. Isten...? – fejtegette többször is a családban. Lehet, hogy van, lehet, hogy nincs. Bizonyítsák be, hogy létezik, akkor én is elhiszem. Én csak azt látom, milyen jól megélnék ebből a hitből a papjaink.

– Szép időnk van!

– Hogyne, a strandhoz, miközben itt kiég a búzánk, ugye? De hát mit érdekli ez egy papocskát?

– Már kezdí – fanyalgott magában a tiszteletes. – Bizonyára. Ha a Teremtőnk úgy akarja. Vagy nem, amennyiben mások a tervei.

– Teremtőnk? Talán természetet akartál mondani. Hát neked már sohasem nő be a fejed lágya, fiacskám?

– Ezt hogy érted? Illetve hagyjuk, értelek én téged sajnós. Azért, ha nem haragszol, felhívnám a figyelmed, hogy egy pappal beszélgetsz.

– Látom, sőt, azt is, amit te sehogy sem akarsz meglátni.

– Nevezetesen?

– Hogy az ilyesmiben már a papok sem hisznek. Régen még hagyján, ma...? Tudod te, ki megy ma lelkésznek?

– Hogyne: a kapa-kaszakerülők, akik úgy szeretnek dolgozni, hogy nem dolgoznak. Legfeljebb a szájukkal, de azzal aztán buzgón: adakozz, mert a jókedvű adakozót szereti az Isten, szeresd felebarátodat, mint magadat, szajkózzák, miközben titokban kinevetnek bennünket – idézte édesapját ironikusan.

– Miért, talán nem így van? – pattant fel Madaras úr, de nyomban vissza is hanyatlott; olyan köhögőgörcs fogta el, hogy percekig egy szót sem bírt kinyögni.

– Ne, ne! – integetett hevesen Madaras Albertné, amikor János a telefonhoz sietett. Jó, nem ingerli. De ha most nem, az orvost később úgyis felhívja.

– Űlj már le, mit nyüzsögsz, mint egy hangyaboly!

– Olga hogy van? Férjhez ment? – ült vissza a helyére.

– Nem hallottam. Látogasd meg, és megtudod. János, János, hogy te milyen szamár vagy!

Hú, ez is rossz kérdés volt, ugyanis máig azon vitáznak, miért nem kéri feleségül Soós Olgát! Szó se róla, szép leány, vallásos meg dolgozó is. Még gyerekkorától ismeri, és, ki tudja, ha nem kerül el Vadkertről, még el is veszi egy szép napon.

– Sajnós nem tehetem. Nekem a vasárnap ugyanolyan munkanap, mint másnak a hétköznap, röviden: istentiszteletet kell tartanom.

– Hát csak menj! – keseredett el Madaras Albert úr. – Két év óta nem láttam, de törődik is ő az apjával, még ha halálán van, akkor sem.

– Egy pillanat! Hisz épp az imént jelentetted ki, hogy az égvilágon semmi bajod sincs. Vagy rosszul értettem? – szorította sarokba János kajánul. – Megfogtalak, tanító! Lássuk, erre mit felelsz!

– Hallottad? – fordult feleségéhez a város első gazdája. – Már megint felesel velem a fiatalúr. De hát mit is várhatnak tőle egyebet? Mióta az eszébe jutja, ezt teszi. Mennyire másként alakult volna minden, ha rám hallgat! Lehetett volna állatorvos vagy agrármérnök, az angyalát! Még az sem lett volna baj, ha nem tanul, csak beáll ide mellém...

– Cselédnek.

– Nono, azért ne túlozzunk! – ellenkezett János mostohaanyja szelíden. – Egy gazda fia sem cseléd, és Albert sem olyan, hogy ilyet tegyen a fiával.

– Nem olyan? És az egyetemi évek alatt mit csinált? – szökött a vér János arcába. – De ne bolygassuk, egy gyereknek nem illik megbírálni a szüleit.

– Bíráld csak! Ha már a begyedben van, ki vele! Milyen bünt követtem el én ellened?

– Kérlek, Albert, ne izgasd fel magadat! Ami elmúlt, elmúlt, minek azon még mindig rágódni? – igyekezett a jó asszony kibékíteni a feleket.

Mint mindig, valahányszor összeakadt a bajuszuk. És az elég sokszor megesett, miután mindketten azonos anyagból gyúrtattak.

– Rágódik a nyavalya! Különben is ő kezdte. Én csak felveszem a kesztyűt, amivel ez a papocska nem átallt engem itt megdobni.

– Bocsászatok meg, igazatok van! – szorította kezét dobogó szívére a tiszteletes. – Felejtjük el, annál is inkább, mert... Igen, én... én megbocsátottam az apámnak.

– Te? Nekem? – képedt el Madaras úr. – Tündéri! Aztán, ismétlem, mit bocsátottál meg nekem?

– Emlékezz csak vissza, hogyan támogattál, amikor a teológián tanultam! Hányszor küldtél pénzt, csomagot vagy legalább egy nyamvadt levelet? Egyszer sem. Nem is végezhettem volna, ha nem megyek el éjjelente dolgozni. Tudod, mit, hol, mennyiért? Nem tudod, merthogy nem is kérdezted. Hát most elmondom.

– Fölösleges: vagont raktál, éjszakai bárókban mosogattál, hegedültél... És? Nem vált hasznodra? Mit is mond a Szentírás? Arcod veritékével edd a kenyered! Legalább te is átérzed, mit jelent kint a mezőn, egy gyárban vagy cégnél gürcölni.

– Köszönöm a leckét: átérzem.

– És azt is felfogtad, mit éreztem, amikor magamra hagytál a földemmel? Pedig milyen jó lett volna együtt, váll váll mellett dolgozni! Maholnap meghalok. Kire hagyjam a birtokot? Egy papra? Engedd meg, hogy nevessek. Ez pont olyan, mintha analfabétára hagynám a könyveim.

– Bocsáss meg, de ezt már megbeszéljük. És most sem mondhatok egyebet: nem való nekem a mezőgazdaság. Én nem az aranyborjút, hanem Istent akarom szolgálni. Csakhogy két urat szolgálni kissé bajos egyszerre.

– Ezért nem lesz neked soha semmi sem! Szegény voltál, és az is maradsz, az angyalát! Házad van?

– Nincs?

– Nyaralód, hobbid, kocsid, pénzed?

– Jézus is szegény volt. Miért legyek én gazdagabb? – válaszolta békésen a fiatalember. – Egyébként ne káromkodj! Legalább akkor, ha velem beszélsz, jó?

– Micsoda? – horkant fel a vérmes természetű öregúr. – Mégis kinek tartod magadat?

– Jaj, ezek mindjárt öltre mennek egymással! – rémüldözött Juli néni magában. – Milyen sötét lett! – kapcsolta fel a villanyt a szobában. – Nem vagytok éhesek? Gyerünk vacsorázni!

– Menjetelek csak, nekem elment az étvágyam. Hála a fiamnak, hogy az a magasságos...

János a konyhába menekült. De nehéz olyan szülőt tisztelni, aki ugyan elvárja, de maga senkit sem respektál!

– Örülök, hogy nem kezdte ki Albival – hálálkodott Madaras Jánosné. – Rá kell hagyni, ő már csak ilyen, azonkívül beteg, így duplán érzékeny, szegény.

– Megértem, de ne aggódj, én nemcsak ismerem, de be is tartom a Tízparancsolatot: Tiszteld apádat és anyádat, hogy sokáig élj azon a földön, amelyet az Úr, a te Istened ad neked.

Megvacsoráztak, még beszélgettek egy kicsit, majd átvette „egy tücsök csendes birodalmát”.

– Kelj fel, lelkem, rohama van az apádnak! – rázta fel Jánost úgy éjfél körül az asszony.

A lelkész az apjához rohant. Az öreg nehezen lélegzett, és erősen tapogatta az oldalát. Arcán piros pöttyök égtek. Megmérték a lázát. 39 fok.

– Kihívom az orvost.

– Gyanús – hümmögött a szemüveges, fiatal orvos, miután megvizsgálta a beteget. – Tüdőgyulladásnak nézem, de influenza vagy bármi más is lehet. Ehhez azonban alaposabb, röntgen, vér- és egyéb vizsgálat szükséges – tárcsázta fel a közeli város kórházát.

Madaras Albertné és János döbbenetben néztek a házi orvosra.

– Ne ijedjenek meg. Csak egy kis hűlés, de miután éppen járvány van, óvatosnak kell lennünk.

A lelkész sebtében bepakolt egy pizsamát, fogkefét stb., hozzá a személyi iratokat, s már száguldott is a mentő Halas felé. Mint utóbb kiderült, fölöslegesen aggódtak. Már a járványt illetően, és csak enyhébb tüdőgyulladást állapítottak meg az öregnél.

– Hála istennek! – lélegzett fel Juli néni boldogan. – Ennyi vírus, járvány között nem csoda, ha sokkot kapunk. Alig múlik el az egyik, már támad is a másik: H1N1, H3N2, H5N1... Mondd, mi jöhet még ezután?

– A végítélet, Juli néni.

– Gondolod, hogy tényleg eljön?

– Ejnye, ejnye, Juli néni! Már te is kételkedsz az Írásban?

– Bocsáss meg, csak úgy kérdeztem. Visszatérve az apádra, már annyiszor megkértem, ne járjon mindig mezítláb, mert egyszer nagyon ráfázik. De hát lehet vele beszélni? Ez a mániája, amit az isten, bocsánat, senki sem tud belőle kiverni.

– Így igaz. Most pedig megyek, meglátogatom Soós Olgát.

– Jánoska! – esett ki Olga kezéből a virágcsokor. – Mit keresel te Soltvadkerten?

– Az apámhoz jöttem. Nemrég szállították be Halasra.

– Nem is tudtam, hogy beteg volt.

– Tüdőgyulladása van, de már ma vagy holnap kiengedik a kórházból. Hogy megy a bolt? Vásárolnak-e az emberek még virágot?

– Előfordul. Parancsolsz egyet? Vidd haza Juliska néninek!

– Köszönöm – puszilta meg János a molett, ibolyakék szemű virágáruslányt.

Milyen kedves, ragaszkodó teremtés! Ahogy ismeri, nyilván még mindig róla álmodik, miközben ő még levelet sem ír neki újabban – kerülte el a lány tekintetét. Ha Vadkerten marad, biztos minden másképp alakul, szeretni azért szereti,

bármennyire is elszakadt tőle átmenetileg.

– Nini, már számítógéped is van? – fedezett fel egy csinos PC-t a sarokban.

– Természetesen. Mára már ez is az üzlethez tartozik.

– Akkor szüret, ezentúl e-mail segítségével is levelezhetünk egy-mással.

– Is? Ne viccelj, szoktál te levelet írni időnként? – kérdezte szemrehányóan Soós Olga.

– Semmi kétség, szeret még! – konstátálta a lelkész elégedetten magában. – Bocsáss meg, annyi gondom-bajom volt mostanság, de ígérem, holnaptól akár chatelhetünk is, ha akarsz.

A lány szívébe halvány remény költözött. Nem ilyen ígéretre várt ugyan, de ez is jobb a semminél, úgyhogy még vár egy, maximum két évet, és ha akkor sem kéri meg, feladja. Azért furcsa kapcsolat van közöttük. Szeretik egymást, tisztelik, de... még sohasem csókolóztak például.

– Chateljünk! Hanem figyelj csak: szeretném, ha őszintén válaszolnál egy kérdésre.

– Tudom, hogy szeretsz, de... Hogy is mondjam, nehogy félreérts?

– Igen? Hadd halljuk! Remélem, van annyi eszem, hogy megértsen.

– Ne haragudj, csupán azt szeretném kérdezni... – ötlött-hatolt Olga zavartan, s csaknem elolvadt a gyönyörtől, amikor a férfi rátapadt az ajkára.

– Parancsolj, kíváncsian várom a kérdéset!

Nahát, ördöge van ennek a fiúnak!

– Semmi, most már nem érdekes. Amit tudni akartam, megtudtam szavak nélkül is, Jánoskám. Mikor mész vissza Tázlára?

– Még ma délelőtt, amint rendbe hozom a bicajom.

– Hát te még csak itt tartasz? Ilyen szegény az eklészia nálatok?

– Az. Milyen érdekes, nemrég ugyanezt kérdezte az apám is! Apropó, apa! Mi a véleménye a falunak, illetve városnak, mert most már Vadkert is város lett, szóval mi a véleménye az embereknek Madaras Albertről?

– Á, mit számít! Mióta adsz te a pletykákra? Egyébként ugyanaz, mint azelőtt. Most mit búsulsz? Őt szólják meg, nem téged. Meg aztán van jó oldala is az öregnek: művelt ember, dolgos és erős is, csak... Na ja, ne volna olyan hirtelenharagú és kupori.

– Téged kedvel. Tudsz róla?

– Nem á! – csodálkozott Soós Olga. – Ezt most hallom először.

– Hát még ha bevallanám, hogy össze akar boronálni bennünket! – gondolta Jánoska, de erről inkább hallgatott. – Fájdalom én sem vagyok éppen langyos víz, ami miatt sokan azt hiszik, idegbajos vagyok, igaz-e?

A lány felkacagott.

– Bárcsak mindenki ilyen idegbajos lenne, mint te vagy... szerelmem – csúszott ki a száján, de meg is bánta azonnal.

Igaz, hogy két perce sincs, hogy szájon csókolta, de attól még nem kerültek sokkal közelebb egymáshoz. Ő legalábbis így érzi. Ez a pap nem olyan, mint a többiek, ezért más mértékkel is kell mérnie. Türelem kell hozzá, megértés, s még akkor sem biztos, hogy szeretetet és szerelmet egyaránt érez iránta. Ennél valamivel többre volna szüksége: okosság, művészi érzék, merthogy a fiú művész is, aki négy művészeti ágban is remekel: fest, hegedül, zongorázik és írogat. Emellett olyan jóképű, hogy már a gimiben összevesztek miatta a lányok.

– De elszaladt az idő! – nézett János a karórájára hirtelen. – Most már tényleg mennem kell. Istentiszteletet kell tartanom.

– Várj, elviszlek! – zárta be Olga az üzletét, és beültette Jánost egy türkizkék Porscheba.

– Szép verda. A te kocsid?

– Természetesen. Látogass meg, kérlek, máskor is! – búcsúzott el Tázlaron egy forró csókkal a férfitől. – Amiért haragban vagy az apáddal, még meglátogathatod a barátnőd. Hacsak meg nem nősülsz addigra – tette hozzá hamiskás mosollyal. A tiszteletes visszamosolygott rá, válaszolni azonban már nem válaszolt.

BARNA KRISZTINA

A húséges kisharang

Ezt a történetet édesanyám hallotta még a nagyapjától, az pedig ki tudja, kitől.

Réges régen, amikor István király egyistenhitre térítette a népet, és szokás volt haranglábakat, templomokat építeni, azokban az időkben játszódott ez a történet.

A Cserhát hegyvonulatának erdeiben egyre-másra alakultak a kicsiny kis falvak. Ezeket a falvakat nem úgy kell elgondolni, mint a mai településeket. Ezek két-három, esetleg öt családból álló kis közösségek voltak.

Móc falu a Hatvantól észak felé tartó kereskedelmi út közelében feküdt. A kis közösség lakóinak mindenük megvolt, mert körülölelték őket a nagy tölgyerdők, amelyek bővelkedtek vadban, gombában, gyümölcsben. Házaikat a hegy lábánál elterülő, dús fűvű rétre építették. Ennek a fűve táplálta az állatokat, és a hegy lábánál feltörő, tiszta vizű forrás biztosította a vizet.

Boldogan és békésen élt az itt lakó három család. Új hitük megerősítésére haranglábát emeltek, rajta egy kis haranggal. Ezt kongatták meg, ha imádkozni mentek, ha halottat gyászoltak, vagy ha valami öröm érte őket. Mindennapi életüket csak az keserítette meg, hogy a kereskedelmi úton egyre több alkalommal jelentek meg rablók, akik elvitték tőlük egész évben nehezen összegyűjtött javaikat. Mivel már többször is előfordult ilyen eset, ezért a családfők összeültek, és elhatározták, hogy szétnéznek a környéken, hátha találnak békésebb helyet arra, hogy letelepedjenek. Hosszú ideig járták a vidéket, míg megfelelőt találtak. Az új hely nemcsak biztonságosabb volt, hanem még patak is folyt a közelében.

Elkezdtek építeni a házakat a domboldalban, és kezdték áthordani csekélyke vagyonukat. Mindenki nagyon szomorú volt, hogy el kellett hagynia régi lakóhelyét. Enyhítette volna szomorúságukat, hogyha a kisharang is velük lett volna, így elhatározták, hogy a két ökrükkel visszamennek, hogy elhozzák a haranglábbal együtt. Így is tettek.

Az ökrökre kötelet kötöttek, hogy majd azzal húzzák ki a földbe ásott haranglábát. De a harangot nem vették le róla. Az állatok nekifeszültek; húzták, húzták, de az meg sem mozdult. Hanem akkor csudálatos dolog történt! Nemhogy a harangláb mozdult volna el a helyéről, hanem az ökröket kezdte lefelé húzni. Próbálták az emberek legalább a jószágaikat megmenteni, de hiába. Harangostul, ökröstül elnyelte őket a föld.

Az emberek szomorúan indultak az új falujuk felé. Az úton szembetalálkoztak egy csapat kereskedővel. Ezek hiába kérdezték, hogy mi újság van Mócon, azok felelet helyett csak sírtak. A kereskedők pedig mondogatták egymásnak, hogy rínak a móciak.

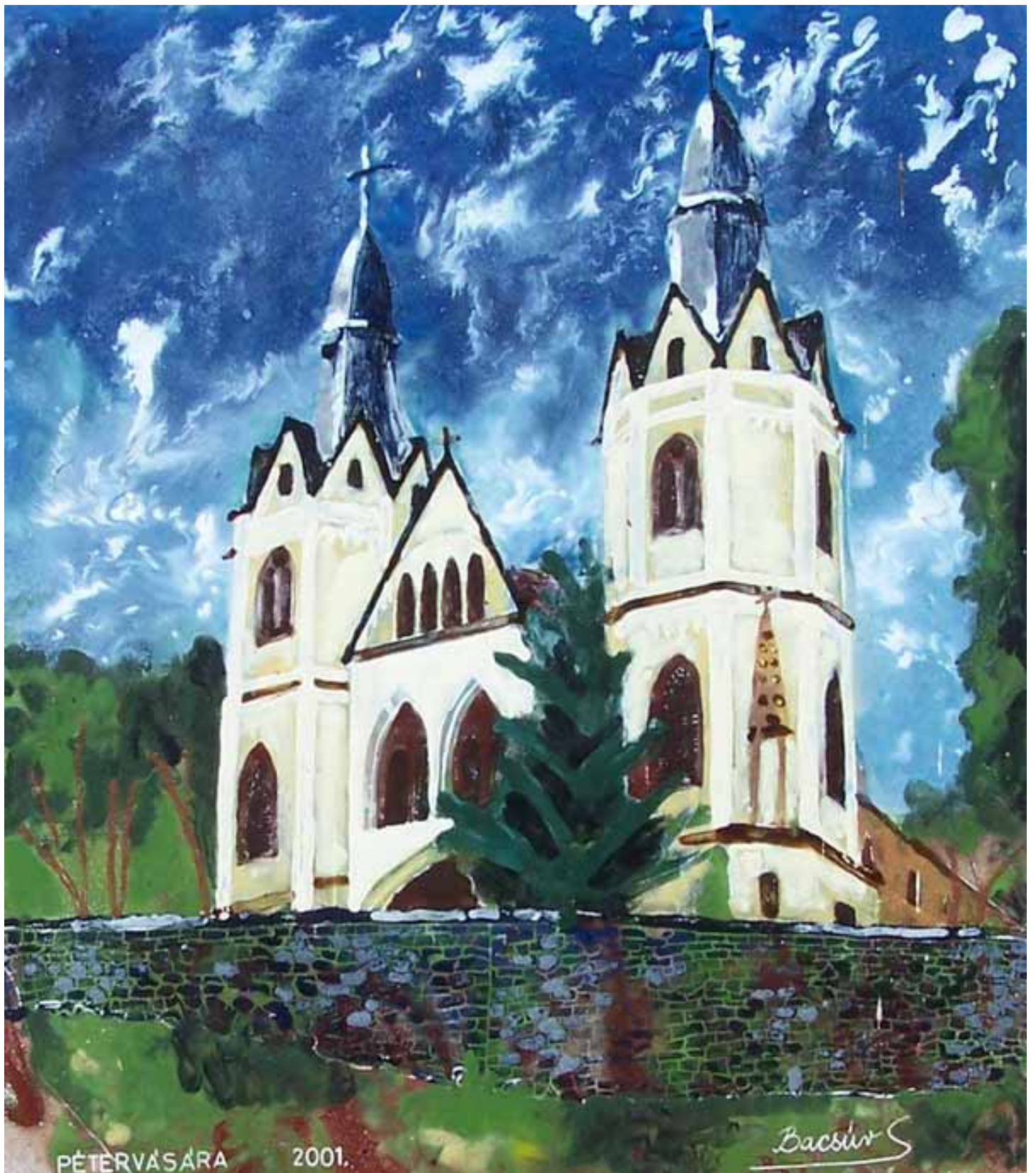
Hazaérve, mikor elmondták, mi történt a haranggal és az ökrökkel, mindenki sírt-rítt. A történetnek híre ment, s ezt nemsokára már a környékbbeliek is mesélték egymásnak, és egyre gyakrabban mondták, hogy sír, rí Móc. Ebből lassan kialakult a Rimóc falunév.

Kisfalunk ezer éve itt áll a Cserhát csodálatos völgyében, amelyet egy patak szel ketté.

És mi történt a kisharanggal?

Azt beszélük, hogy az év utolsó éjszakáján, amikor minden csendes, s csak a csillagok ragyogják be a volt falu helyét, a kisharang kiemelkedik a földből, és kondul egyet. Tiszta, csengő hangja messzire elhallatszik. Ő is siratja Mócot, de ott akart maradni, ahová mindig is tartozott.

Talán nem csak mese volt.

Pétervására (tűzzománc)

KŐ-SZABÓ IMRE

Néprádió

Ötvenháromban került Tóth László MÁV pályamester és családja Békés megyéből Bács-Kiskun megyébe. Szolgálati okból helyezték át egy másik pályaszakaszra. Legalább is ez volt az indok. Tóth tudta az igazi okot, valaki beárulta a főnökeinél Békéscsabán, hogy az egyik pályaoőrnek adott két vödör oltott meszet az építkezéshez, hogy a faluban lévő házát ki tudja javítani. Abban az időben még nem volt annyi tűzép, meg efféle telep, hogy csak úgy lehessen kapni meszet, cementet.

Az is igaz, hogy az állomás épületét tatarozták, onnan akkoriban ez a két vödör mész nem is hiányzott, ennyit el is pocskéltak a maltert keverő inasok. De hát a szabály az szabály, meg akkoriban még a falnak is füle volt. Nem mondhattál semmit, csak úgy meggondolatlanul a kocsmában, a boltban sem, de még otthon a lakásodban sem, mert könnyen előfordult, hogy pont a szomszéd az ablak alatt kihallgatott, és már jöttek is a lódenkabátosok és a feketeautóval úgy elvittek, mint a pinty. Pedig már akkor is nagy éhség volt az információra. Főleg politikai téren. Sajnos ehhez barátilag sem lehetett hozzájutni, mert ki tudja, mi lakozik a barátokban. Tehát bizonytalan volt minden.

Akkor még nem volt televízió, csupán rádióra lehetett szert tenni, de már ezt is kivételesen jó összeköttetések révén. Emlékszem abban az időben ott a békési kis faluban már volt vezetékes rádió. Ez nem volt más, csupán a falra akasztott hangszóró, hozzá vezeték, amely a község házára futott be, innen szolgáltatták a zenét, a Kossuth vagy a Petőfi adó műsorát. Ez a mai kábeltelevíziózás ősi formája volt, szólt éjjel-nappal, de csak azt hallgathattál, amit „onnan” a vezetéken irányítottak.

Ha rádiód volt, az már nagy kincsnek számított. Ma is előttem van az a szürke szövetes, barna fakazettás kis doboz, amelynek két gomb volt az elején. Az egyikkel be és ki lehetett kapcsolni, a másik gombon, pedig két jel volt, egy „K” és „P”, jelezve a két alapadó („Kossuth” és „Petőfi”) fogási lehetőségét. Nem volt nagy, talán egy kicsivel nagyobb, mint a mai „postai egyen csomag” terjedelme, olyan húszszor tíz centi nagyságú. Ez volt a Néprádió.

Azért voltak ügyes és leleményes emberek is. Szinte semmiféle tiltással sem lehetett megakadályozni, hogy valaki bővebb információhoz jusson a Szabad Európa Rádió hallgatása révén. Az ügyesség ott kezdődött, hogy ebbe a Néprádióba beépítettek egy kis szerkezetet, tehát tovább fejlesztették és már lehetett is fogni Cseke Lászlót. Csak arra kellett vigyázni, hogy ezt csak én tudjam, senki más. A hallgatást is olyan halkán kellett végezni, hogy meg ne hallja más, mert akkor vége volt mindennek. Igaz, értékelhető híreket este hét- és tíz óra között mondtak. Ebben az időben már faluhelyen azért csend van, tehát a rádió hangja könnyen kiszalad a zárt ablakon is. Meg egy kicsit erősebben is kellett hallgatni, mert ugyan azon

a hullámhosszon éktelen zörejjel, visítással működtek a zavaró állomások. Szinte zenész, illetve szövegfülnék kellett kialakulni, hogy lehessen hallani valamit.

Történt ekkor, hogy Tóth László pályamester egyik szomszédja a Kovács Miklós, szert tett egy ilyen „feltuningolt” Néprádióra. Már alig várta, hogy hallgathassa, de ugye ezt az utcáról is le kellett ellenőrizni, mi szűrődik ki, mi nem. Ezt azért nem bízhatta másra, magának kellett meggyőződnie mindenről.

Egyik este Tóth László pályamester a falu másik felében járt. Volt egy kis megbeszélni valója. Úgy közel tíz óra lehetett, amikor hazaért. Az utcai világítás abban az időben eléggé gyér volt, meg felhős is volt az ég, nem nagyon lehetett látni. A kóbor kutyák miatt mindig vitt magával egy husángot, így volt ez most is.

Odaért a házához, látja, hogy a Kovács Miklós ablaka alatt valaki kuporog. Ez nagyon gyanús lett neki, meg eszébe jutott az a bizonyos két vödör mész is, az áthelyezés. A szomszédot meg kell védeni az ilyen besúgóktól. A gondolatsort tett követte, odament az ablaknál kuporgó alakhoz és pár kemény ütéssel jól helyben hagyta. Aztán, mint aki jól végezte dolgát, hazament és lefeküdt. Másnap reggel szomszédja bekötött fejjel újságolta:

- Képzeld, egy marha jól fejbe vágott az ablaknál, pedig csak azt akartam meghallgatni, mennyire szól a rádióm.

KOVÁCS T. ISTVÁN

KÜLÖNLEGES OLVASMÁNYAIM

Lokálpatrióta lexikon

A népművelő foglalkozása az a fajta hivatás, amelynek oly sok mindenhez van köze, ami a kultúra fogalomkörébe tartozik. Csupán az a kérdés, hogy az illető személyt mi érdekli részletesebben, s műveli azt akár fizetés nélkül is, nyugdíjasan. Azt gondolom, hogy az úgynevezett megélhetési népművelő olyan ritka jelenség, mint az a madár, melyet fehér hollóként szoktak emlegetni. A hivatástudat megmarad a hivatal megszűnése után is.

Helytörténeti különlegességről és annak népművelő-helytörténész alkotójáról szól ez az írás. A váci Székelyhidi Ferencről van szó, aki több esztendei munkával, következetes kutakodással, megalkotta a Váci Életrajzi Kislexikont. Ma már nem mondhatjuk ugyan, hogy az országban elsőként, mert a szűkebb haza közszereplői nevének, egykori tetteinek megismertetése itt- ott kezd már szokásba jönni. Mégsem mondhatjuk nagyon gyakori jelenségnek. Szerkesztőinek szakemberek által való segítése pedig még kevésbé jellemző.

A most szóbanforgó lexikonról nem lehet szabályos recenziót írni. A szerkesztőjéről is bővebben kell szólni, mint ebben a műfajban egyébként szokásos.

Amíg az 1948-ban született, tősgyökeres váci szerző idáig jutott, addig meg kellett tennie azt az utat, amely a helyi sajtóorgánumokba való írogatással kezdődött, majd olyan országos lapokkal is folytatódott, mint az időközben már megszűnt Ring című hetilap, a Literátor és a Céh irodalmi folyóirat, meg a Honismeret, továbbá a Textilmunkás című szakszervezeti lap, amelynél kiérdemelte az újságírói nívódíjat.

A pályakép, mint a mindig forró talajon járó, korlátokkal birkózó kollégáké is, változatos. A váci Építők Művelődési Házának 1973-ban lett a munkatársa, majd a Pest megyei Tanácsi Építőipari Vállalatnál folytatta függetlenítettként, ami után a Váci Kötőtárúgyár következett, s öt év múlva Budapesten a Vasutas Művelődési Központ igazgatójaként dolgozott, majd a leányfalui művelődési ház igazgatása következett. Onnan került haza a szülővárosába. A Madách Imre Művelődési Központból 10 év után ment nyugdíjba a múlt esztendőben. Munkája mellett végezte el a tanárképző népművelő-könyvtár szakát, s magasabb fokon végül, az egyetemet is. Főhivatásával párhuzamosan, már a múlt század hatvanas éve óta foglalkozik helytörténettel.

-Ha a múzeumban, vagy az újságban valami érdekeset találtunk a fiatalon elhunyt barátommal, azt megírtuk a Pest Megyei Hírlap Váci Napló mellékletébe. A hatvanas évek elején dr. Ferencz Lajos volt a naponta egyetlen oldal szerkesztője, aki mindig helyt adott az írásainknak. Akkor még Fényi Ferenc szerzői néven írtam- emlékszik vissza, aztán egy hosszabb lista következik. Emléktábla avatás megszervezése Kassai Vidor, híres váci színész tiszteletére, Fónay Márta színésznő emléktáblója, Lehotka László fotóművész kiállítása Budapesten. A művelődési központ folyosóján látható "Váci Történelmi Arcképcsarnok" összeállítás egykor élt és alkotó váci személyekről és sok más egyébről.

Leányfalui korszakában sem szakadt meg a kapcsolata Váccal, ott is sok olyan forrásra találhatott, amit nemcsak a Duna túlsó partján lehetett hasznosan közre adni, többek között irodalmi műsorok keretében is.

Helyi lexikonkészítéssel korábban mások is próbálkoztak. A múlt század hatvanas éve elején Tihanyi Ernő múzeum igazgató, később az irodalmár-költő Móricz Valéria, majd a költő-tárcaíró Csankó Lajos próbálkozott lexikon, vagy Ki-Kicsoda? készítésével, de ezek sohasem készültek el. Összegyűjtött anyagaik pedig elkallódtak.

A most elkészült kislexikonból sok olyan személy neve ismerhető meg, akik Vácott születtek, itt éltek, munkálkodtak, vagy innen indultak az országos hírnév felé. Mások e város vonzásába kerülve ide települtek, itt alkották meg életművüket, gyarapítva a város értékeit. Megemlíti a szerző más olyan személyeket, például írókat is, akik műveiben váci vonatkozások találhatóak.

Kuriózum: Hajón utazva, kiszállt egyszer Andersen, hogy megnézzé a várost.

Csupán szemezgetve a szócikkek között, megtudhatjuk, hogy Vác szülötte volt Almásy Pál altábornagy, gépészmérnök, aki tevékenyen részt vett a második világháború idején a Kiss János altábornagy által vezetett ellenállási mozgalomban. Letartóztatták, Sopronkőhidán halálra ítélték, megmenekült, az ötvenes években koncepciós per áldozataként életfogytiglanra ítélték, végül 1956-ban szabadult.

Ambró Ferenc már 1770-ben nyomdát alapított Vácott. Innen került ki a Kármán József által szerkesztett Uránia című folyóirat(1794-95)

Hosszabb szócikk készült Andor Károlyról (Makó 1877-Vác 1948).

A nevezetes polihisztor tanított Budapesten, szerzetes lett Vácott, tanított a piarista gimnáziumban. Kilépett a rendből, megnősült, cukrászdát nyitott a főtéren, dalárdát alapított és vezetett, verseket írt, dalai közül legismertebb a:” Lent a falu végén, nem füstöl a kémény...” -kezdetű.Szorgalmazta a városi vízmű alapítását, amelynek aztán 1928-1943 között az igazgatója volt.

Vácott született Bajcsy Zsilinszky Endre felesége, Bende Mária(1900-1974),

Banda Marci(1847-1924) a híres cigányprímás.

Vác megyéspüspöke volt/1435-1506) Báthori Miklós, korának kiemelkedő humanistája, aki a bolognai egyetemen tanult, Galeotto Marzio tanítványa volt. Vác az ő korában indult virágzásnak. Bénik Gyula(1911-1986) eszperantista nyomdász szerkesztette nyomdakészre többek között a Literatura Mondo(Irodalmi Világ) című folyóiratot, amely a világ számos országában megjelent.

Canevale Isidore olasz építőművész tervezte a váci bazilikát. Cházár András(1745-1816) munkássága eredményeként 1802-ben nyílt meg Vácott, az első magyar siketnéma intézet. Vácott élt Csizmarik Ferenc(1940-1991) világbajnok repülőmodell tervező. Vácott alapított lapot(1874-1975) idős Dercsényi Dezső. Itt született fia,(1910-1987) a Kossuth és Herder díjas Dercsényi Dezső, a művészettudományok doktora. Itt írta meg a fegyházban raboskodó Déry Tibor(1894-1977) a: G. A. úr X-ben című regényét. Vác szülötte volt Fónay Márta és rajta kívül még tíz neves színésznő és színész.(Hajnik Pál 1808-1864)ügyvéd, politikus,1848-as belügyi tanácsos, országos rendőrfőnök. A középvárosi temetőben kapott nyughelyet Landerer Lajos(1800-1854 a Nemzeti dal kinyomtatója.

Migazzi Kristóf (Trient 1714-Bécs1803) püspök korában alakult ki a barokk Vác. Nevéhez fűződik a város megújulása. Komárom-Újszönyben született, de Vácott teljeseedett ki Pikéthy Tibor(1884-Vác 1972) zeneszerző, karnagy, orgonaművész alkotói munkássága.

Hincz Gyula(1904-1986) festőművész 1980-ban Vácnak ajándékozta 107 alkotását.A felesége emlékére alapított Neufeld Anna díjat a város kiváló festőinek adományozzák. Hörömpő Gergely (1945-2007) református lelkész költő versei a Börzsönyi Helikonban is rendszeresen megjelennek. Épp úgy, mint a tolmácsi Nógrádi Jánosé,(1950-1980) akinek első verseit a Váci Napló közölte.

Tanított a Piarista Gimnáziumban Öveges József, a természettudományos ismeretterjesztés kitűnősége, Sík Sándor költő(1889-1963). Petőfi Sándor 1846-ban utasa volt az első magyar vasút megnyitásakor érkezett vonatnak. Ez ihlette Vasúton című versét, színész korában írta A Tintásüveg címűt. Rövid ideig a szülei is váci lakosok voltak. Meglátogatásuk alkalmával született az Anyám tyúkja című vers.

Tihanyi Kálmán(1897-1947)Vácott érettségizett, amikor a szüleivel itt laktak. A televízió fizikai megoldására 1924-ben jött rá.1925-ben foglalta össze az addig elért eredményeit.

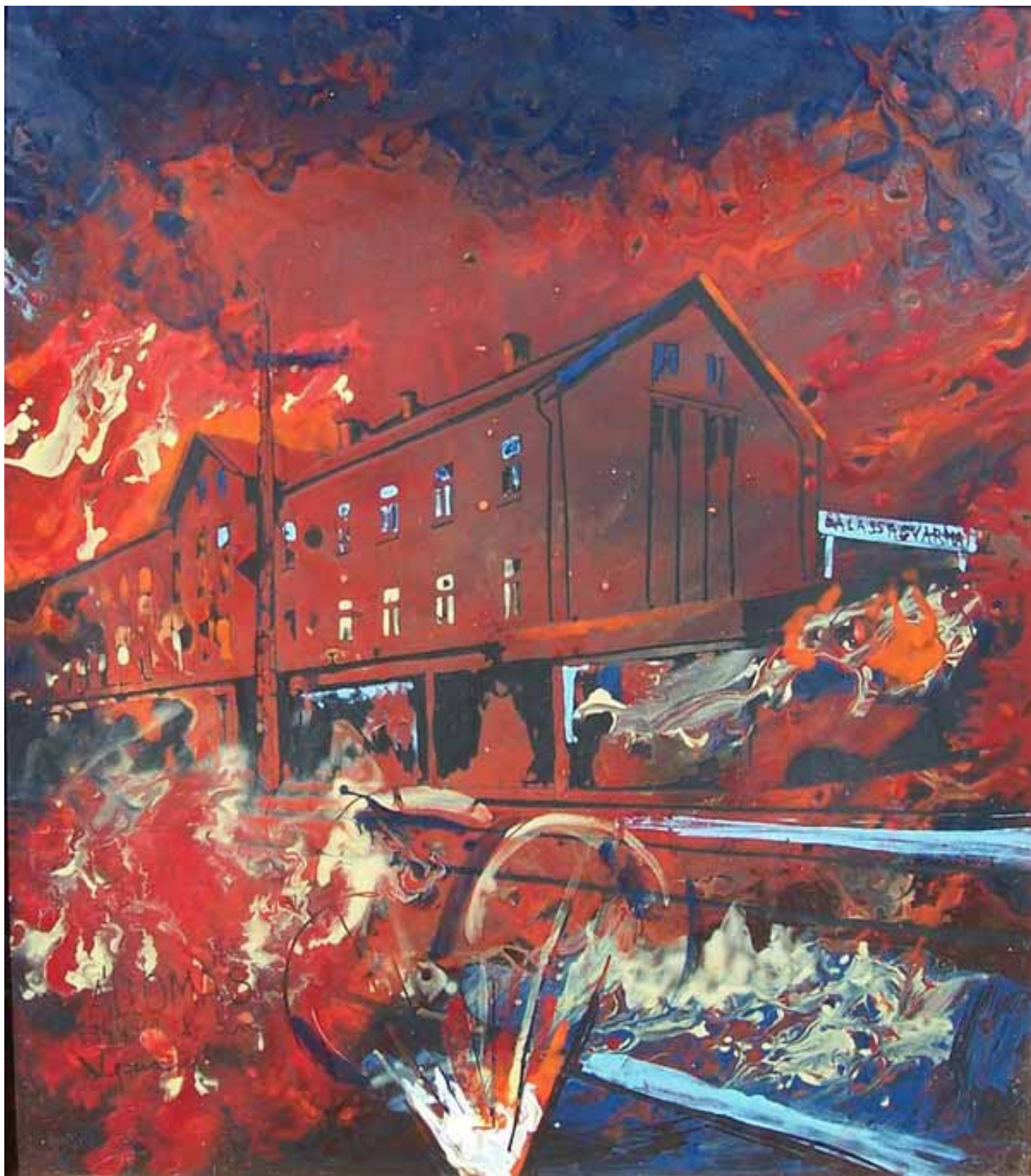
A lexikon, mint tudjuk, rövid szócikkeket közlő, tetteket, alkotásokat, történéseket, tényszerűen dokumentáló műfaj.Az életrajzi lexikon, mint a tárgyalta kor tükre, teljességre törekszik. A Váci Életrajzi Kislexikonból jó lett volna azt is megtudni, kik voltak egykor az ipar és iskolaváros gyárainak és intézményeinek alapítói, vezetői, közéleti szereplői, vagy például, a város régebbi polgármesterei.

Székelyhidi Ferenc is megemlítette, hogy szükség lesz később egy bővített kiadásra. Most csak azokról a valamely dokumentum értékű dolgot létrehozó személyekről írhatott, akikről adatokat kapott.

A népművelő-helytörténész újabb tervei közt szerepel az idén S. Benedek András kárpátaljai költőről készülő irodalmi műsor.

Róla is készül összeállítás. Előkészületben egy magyarországi zsidó költészetéről szóló műsor. Szervezi az évente Vácra látogató Bernard Le 'Caloch francia professzor magyar történelmi tárgyú előadásokat tartó programját.

-A műsorok szerkesztésében együtt dolgozunk Péter Péter, váci költő barátommal, aki jövőre lesz 75 éves, tehát az ő munkásságát is bemutatjuk majd egy műsorban, tette hozzá Székelyhidi Ferenc.

Ég a vasút (tűzzománc)

CSÁKY KÁROLY

KÓVÁR KÖZSÉG SZAKRÁLIS EMLÉKEI

Kis falutörténet

Kóvár a nógrádi határon települt honti kisközség. A lakók száma – akik zömmel magyarok és katolikusok – alig közelíti meg a háromszázat. A legrégebb Kóvárra vonatkozó évszám **1247** (Györffy:1987). A község határában, pontosabban Kóvárszegen állott a Mohács előtti honti végvárak egyike: **Haradissa Castrum**, melyet már 1244-ben oklevél említ. Trianon ezt az Ipoly menti falut is kettéosztotta, hisz a község kataszterének majdnem a fele a folyón túlra került. De tépázták e települést a történelem későbbi viharai is. Ma már se iskolája, sem pedig óvodája nincs. Szépen felújított kistemplomában azonban még magyarul hirdeti az ígét Nagycsalomja plébánosa.

A kóvári templom

Kóvár régi egyházashely: **Szent Miklós**ról nevezett kápolnáját már **1425**-ben jegyezték „*capella s. Nicolai*“ formában. **1526**-ban „*ecclesia de Kovar*“ alakban szerepelt az okiratokban (Bakács:1971,144). A mai egyházmegyei *Schematizmusok* szerint **Szent Miklós**ról és **Szent István**ról nevezett temploma **1800**-ban épült (1995:154), ami természetesen nem felel meg a valóságnak. Az *Esztergomi főegyházmegye* című kiadványban ezzel kapcsolatban azt olvassuk, hogy „*Kóváron Szent Miklós templom van, amelyet 1896-ban bővítettek ki*“ (Hegedűs-Tóth:2000,58). A régi kápolnát ekkor hat méterrel megtoldották, három méterrel magasították, tehát részben az eredeti falakat is felhasználták (Csáky:2003,8). Az építkezéssel a XIX. század végére lettek kész, s azóta áll a mai *egyhajós, félköríves szentélyű, neobarokk római katolikus templom*.

A *kelet-nyugati tájolású* Isten házának két bejárata van. A **nyugati főkapu** felett egy félkörívben végződő ablak látható. A nyugati részt egy-egy falsáv szegélyezi, s egy párkánydísz választja el azt a felső homlokzati résztől. A timpanonszerű mező felső csúcsa lekerekített. Ez alatt egy görögkereszttel díszített gömbölyű fénynyílás van, felette pedig a tualakban végződő kis **huszártorony** áll, csúcsán a kereszttel. A **déli bejárat** felett is látható egy félköríves ablak, s attól keletre és nyugatra is van egy-egy ablaknyílás. A **templomhajó** téglalap alakú, sima mennyezetű.

A **szentély föltárá**n látjuk a régi patrónus, **Szent Miklós** színes olajképét. A 100x70 cm-es, vászonra festett XIX. századi színes kép a védőszentet püspöki ruhában ábrázolja: főpásztroi bottal, süveggel, feje körül glóriával. Jobb kezét áldásosztásra emeli, bal kezében egy könyvön (zöld tálcán?) három gyümölcsszerűséget (aranyröget?) tart. Háttérben a tenger s egy város panorámája látható. A szent előtt egy fakádban (dézsában) három mezítelen gyermek ül. Ez valószínűleg az a egyik Szent Miklós-legendára utal, amikor is a püspök megmentette, illetve feltámasztotta a gazdag gonosz vendéglős által elrabolt és megölt három szegény fiútestvért. A kép jobb és bal oldalán egy-egy polikorómozott fából készült XIX. századi térdeplő szárnyas angyalszobrot helyeztek el. Az oltár feletti **freskó** három (piros, kék és zöld ruhás) angyalt ábrázol, kezükben egy „*Gloria in excelsis Deo*“ felirattal. Efölött a **húsvéti bárány** freskója, oldalt pedig szőlőinda- és szőlőfürt-díszek láthatók. A templomfestést egyébként 1960 körül restaurálták, majd 2006-ban újították fel.

A szentélyt és a hajót elválasztó díszes **didalíven** Szent Erzsébet és Szent Imre freskója látható többek közt. **Szent Erzsébet** zöld ruhában, bordó palástban és kék fátyolban van, fején koronával, akörül pedig glóriával. Mellette egy szegény férfi áll. Erzsébet kötényében ott az ismert rekvizitumok, a kinyílt rózsák. **Szent Imre** fején is ott a glóriával övezett korona, jobb kezében pedig a liliumok.

A **templomhajó** freskóin több **Jézus-szimbólum** látható. A mennyezeti freskó Oltáriszentségét két imádkozó szárnyas angyal fogja közre. A hajó északi falán látható az a freskó, amely a másik védőszentet, **Szent István királyt** ábrázolja. Istvánt a Kisjézust karjai közt tartó, a felhők felett trónoló Szűzanya előtt jelenítik meg, amint egy bíbor zsámolyon elhelyezett kardra s a Szentkoronára mutat, mintegy felajánlva azokat a Szűzanyának. Mária piros ruhában, kék palástban van, fején glóriával, jobbján és balján egy-egy angyallal. Ez a templomfreskó az 1960-as években készült, mintegy emléket állítva a másik patrónusnak is. Kóváron e napon tartják a búcsút, s Miklóskor ma már csak ünnepi szentmise van.

A **Jézus Szíve-mellékoltár** 100 cm magas, polikrómozott fa szobra XX. század eleji alkotás. Adatközlőm szerint „*A Jézus Síve szobrot Cseri Miklós vette 1900 eleje körül, ők is patronálták azt nagyon*“ (Cseri Béláné Cseri Rozália, 1931). Régebben a szobor egy villanyégőkkel megvilágított ovális fa keretben volt, Jézus fejét pedig glória díszítette. Ma a szent fehér ingben, bordó palástban látható; jobb kezét felemelve tartja, ballal a szívére mutat.

A hajó **Lourdes-i mellékoltárának Szűzanya-szobra** ugyancsak polikrómozott fa alkotás magassága 107 cm. Mária kék övvel átkötött fehér ruhában, halványsárga palástban áll előttünk. Imára kulcsolt kezén nagyméretű rózsafüzér van. A rózsnyói műemlékhivatal által készített jegyzékben a barlang a karzat alatti térben szerepel, s Mária feje körül csillagkorona látható. A mellékoltár barlangját 1968-ban készítették. Előtte csak a Mária-szobor volt az oltáron. 1968-ban Bernadett térdeplő szobrát is nagyobbra cserélték. A régi Csáky Ferencné előimádkozó asszony kapta meg. Régebben ennél a mellékoltárnál végezték a Lourdes-i kilencedeket is (Cseri Béláné, 1931).

A **szószék** kosárja egyszerű fa munka; felette látható a Szent István-freskó, mellette pedig a szép **Piéta-szobor**. A 70 cm magas polikrómozott fa alkotás XIX. századi munka. A Szűzanyán bordó ruha, kék palást van; fején fehér fátyollal, szívében törrel ábrázolták. Jobb kezével a halott Jézus testét fogja át, másikkal a bal kezét tartja felemelve. Jézus vérző jobb keze lefelé lóg. Régebben a Fájdalmas Anya s gyermeke feje körül glória volt.

A templomhajóban még több szobor áll, köztük Szent Terézé, Szent Antalé és Szent Józsefé. **Szent Teréz** a gipsz szobron barna ruhában, fehér palástban és fekete fátyolban látható az ismert rekvizitumokkal: a rózsákkal és a feszülettel. Barna ruhában áll előttünk **Szent Antal** is. Nála a rózsafüzér, jobbán a fehérruhás Kisjézus, bal kezében pedig a lilium. Gipszből való **Szent József-szobra** is. Ő lilás ruhában, barna palástban látható, balján a Kisjézussal, aki fehér ruhában van, kezében országalmát tart. József jobb kezében liliumot tart.

Szép faragott korpusza van az **oltár előtt álló feszületnek**. A **monstrancia**, a **cibórium** és az **áldoztató kehely** XIX. század eleji aranyozott alpakka alkotás. A karzat régi **orgonája** 1927-ből való. A díszes fakeretben elhelyezett színes olajnyomatú **stációképek** a templommal egyidős szép alkotások.

Több szép alkotás található a templom **sekrestyéjében** is. A korpuszos **körmeneti kereszt** 50 cm-es polikrómozott Krisztus-szobra XX. századi famunka. A háromkaréjos szárvégű kereszt INRI-feliratos; a felfeszített Krisztus töviskoronás fejét jobbra fordítja, ágyéktakarója fehérre festett.

A **feltámadt Krisztus-szobor** XIX. századi alkotás, 51 cm magas polikrómozott famunka. Krisztuson bordó palást van, jobb kezét felemelve tartja, bal kezében egy zászló látható.

Valamikor a templomhajóban volt a **Prágai Jézuska szobra** is. A gyermek Jézus fehér ingben, bordó palástban látható; jobb kezét áldásosztásra tartja, bal kezében országalmát látunk.

Ugyancsak a sekrestyében áll az a szobor, amely **Szent Ferenc** egyik látomását örökíti meg. A barna ruhás szerzetes a keresztfánál látható, amint átöleli a felfeszített Jézust.

A kővári kedves kistemplomot a falu hívő lakossága nagy becsben tartja. Az ízlésesen berendezett templom tisztaságával, szerény freskóival, a múlt megbecsült ereklyéivel, felújított szobraival és oltárképével egyszerre vonzza és áhítatra ösztönzi az ide betérő keresztény embert.

Kővári szabadtéri szakrális kismelések

A nem nagy létszámú Ipoly menti határfalunak arányaihoz képest igen sok szakrális kismelése van. Mindezek a kővári nép hitbuzgalmát, mély vallásosságát dokumentálják. Köztük fából, vasból, kőből készült kereszték és feszületek, kis kápolnácskák egyaránt találhatók. De állnak itt szabadtéri szobrok s van egy régi harangláb is.

Keresztek, feszületek

A templomkertben áll a **Fehér-keresztnek** is nevezett feszület, mely a múlt század húszas éveinek elején készült. A kétlépcsős márványkereszt felső részét egy három elemből álló talapzaton helyezték el. Az INRI-feliratos, keskenyített szárvégű alkotáson egy vaskorpusz függ. Krisztus kissé jobbra fordított fején barna töviskorona, testén kék ágyéktakaró látható. A dedikáció így szól: „*Isten dicsőségére/ állította/ CSERI ISTVÁN/ és neje/ MÉZES ANTÓNIA/ egyetlen fiuk/ CSERI VINCZE/ hős emlékére/ aki drága életét/ áldozta a hazáért*“. Állították 1923-ban. A család gyermeke az első világháborúban esett el.

A **Kassai-kereszt** a falu nyugati részén, a Nagycsalomjára vezető főút jobb oldalán áll. Egykor a Cseri-család állíttatta a földjük szélén, de később, mivel házasság útján a terület a Kassaiaké lett, a keresztet is róluk nevezték el. Az INRI-feliratos, díszes kovácsolt vaskereszt egy homokkőtalapzaton áll. A legömbölyített szárvégű feszület korpusza ezüstözött vas, alatta ugyancsak ezüstözött babérkoszorú látható. Dedikációjára ezt írták: „*Az Isten/ dicsőségére/ és a buzgó hivek/ léleképülésére/ emeltette/ CSERI ISTVÁN/ Kóváron 1859*“.

A Kassai-kereszttel szemben, a főút bal oldalán áll a **Kiskereszt**, melyet *Cseri Ferenc* emelt az 1800-as évek végén (Cseri Béláné, 1931). Ezt is egy barnás homokkőtalapzaton helyezték el. Dedikációja nincs, a keresztet és a korpusz kovácsolt vasból készült INRI-felirattal. A kereszt tövénél egy ugyancsak ezüstözött vasból való egész alakos Mária-szobrocska látható.

A régi falurész déli felén, az egyik lakatlan családi ház kertjében áll a **Gresina-kereszt**. A legömbölyített szárvégű, szürke műköből emelt INRI-feliratos keresztet egy betontalapzaton helyezték el. Korpusza fehérre festett vasból készült: Krisztus jobbra fordított fején barna töviskoronával, testén kék ágyéktakaróval. A dedikáció szövegén ez olvasható: „*A jó Isten dicsőségére és/ a szűz Anya tiszteletére/ állítták/ GRESINA JÓZSEF/ és neje sz. VARGA/ ROZÁLIA és két fiuk/ 1975. 8. 15.*“ Efölött egy fehér márvány Mária-fej látható.

A **Központi temetőereszt** eredetileg fából volt. A mait a múlt század hatvanas éveinek elején állították. Szürke műköből készült egyenes szárvégekkel, az INRI-felirat alatt fehér vaskorpusszal. A barna töviskoronás Krisztus-fej jobbra fordított, a testen kék ágyéktakaró van. A dedikációs fekete márványra ezt olvassuk: „*Az Isten dicsőségére/ állítták/ a kovári hívek/ 1963*“.

Van még e temetőben néhány korpuszos sírkereszt is. **Cseri István** (1889-1953) családi sírkertje felett egy egyenes szárvégű fekete márványkereszt áll fehér vaskorpusszal. **Cseri Antalék** (1898-1958) sírkertjét egy szürke műkökereszt díszíti, rajta Krisztus-fejes fehér márványkereszt-alakzattal s egy Mária-fejvel. Találunk még itt néhány régi vaskorpuszos kovácsoltvas keresztet is.

Kóvárnak egykor jelentősebb számú evangélikus lakossága is volt. A templommal szembei **evangélikus temetőben** még látni néhány szép korabeli nemesi sírmléket. 1846-ban ide temették a falu egyik birtokosának, a **Horváthy családnak** fiatalon elhunyt gyermekét is. Csúcsíves, rozettás sírmlékére ezt a szöveget vészték: „*Hetedik évében hunyt el e tavaszi ibolya,/ szülői kebleken ápolt kis Horváthy Ilona./ Bús nefelejcs családjának e sírcsend, béke porának*“.

Egy félgömb alakban végződő szomorúfüzes sírkő jelzi az 1873-ban elhunyt „tekintetes **Horváthy Gábor** úr“ nyughelyét. **Géczy Ádám** kővázát tartó oroszlanos, címeres sírmléke is dacol még az idő vasfogával. Ide temették a XX. század elején a falu jeles szülöttét, **Kubinyi Ferenc** történészt is.

A falu déli részén, a **Hosszúrétek** és a **Barátföldek** nevű dűlők találkozásánál áll egy szép kőkorpuszos feszület, a **Benko-kereszt**. A háromkaréjos szárvégű homokkőkereszt szépen kidolgozott korpusza ma a földön pihen; egy villámsújtás következtében a kereszt ugyanis kettétört. Krisztus jobbra fordított fején fekete töviskorona látszik, testén bordó ágyéktakaró van. A keresztet tartó pilléren a Szűzanya egész alakos reliefje látható kék palástban, piros ruhában. Alatta ez a dedikáció olvasható: „*Az Úr Jézus öt szent sebe tiszteletére és/ a hívő lelkek épülésére/ állította Benko István és neje Kopcsányi Emilia/ 1936*“.

Az értékes szakrális emléket szép kovácsoltvas kerítés veszi körül. Hajdan keresztjáró napokkor és nagycsütörtök este az imádkozó emberek ide is kijöttek. Reméljük, rövidesen a korpuszt helyreállítják, a feszületet pedig felújítják.

A **Haraszti-úti kereszt** a falu északi részén áll. Még az 1800-as évek végén állított itt feszületet *Cseri István*. A régi helyén áll a mai háromkaréjos szárvégű barna fakeszt a fehér vaskorpusszal. Krisztus fejét az ég felé fodítja, testén kék ágyéktakaró van. A keresztfát adatközlőm, Cseri Béláné (1931) apósa faragta.

Kápolnák, képoszlopok, harangláb

A templomkertben található, a helybeliek által **Jézus Szíve-kápolnaként** emlegetett szakrális kismeléket a **Nászali-család** építtette. Az újabb keletű, piros téglából épült „**kápolnácska**“ egy beton alapon áll. Nemrégiben fehér vakolattal vonták be. Valójában egy **képoszlop**ról van szó, melynek a félkörívben végző üvegajta mögötti fülkéjében egy Jézus Szíve-szobor és két térdeplő angyal látható. Jézus fehér ruhában, bordó palástban áll, vérző két kezével szívére mutat. A szárnyas angyalok egyike hosszú fehér, a másik kék ruhában térdel.

A falu északi részén, a **Haraszti felé vezető főút mentén** is látható egy-egy „**kápolnácska**“. A **jobb oldalit** *Cseri Miklós* állíttatta az 1900-as évek elején. A téglaeépítmény hasonló kiképzésű, mint a templomkert képoszlop. Ma egy

gipsz Jézus Szíve-szobor áll benne. Az eredeti szobrot kilopták innen. A **bal oldali** képoszlopot *Cseri Vince* készítette. Ez valamivel kisebb; üvegezett ovális vasajtaja mögött egy korpuszos vasfeszület áll. Egykor a **Fájdalmas Szív szobra** volt benne.

Az Ipoly felé terjeszkedő falurész közelében, a főút mellett áll a toronyszerű, kőből épült **harangláb**. Ez hasonló klasszicista építmény, mint az ipolyszécsénkei. Alsó szintjén van a bejárati ajtó, a felsőn pedig egy-egy félköríves ablak. A csúcsíves, kereszttel díszített bádogtorony alatt téglalap alakú hangvető nyílások láthatók, a sarkakat pedig keskeny falsávok díszítik. A hagyomány szerint e harangláb alól is vezetett alagút a kékkő várig, akárcsak a közeli Haradissa vára alól.

Szabadtéri szobrok

A község szabadtéri szakrális kismelékai közül feltétlen említést érdemel a Szlovákgyarmat felé vezető főút mentén álló, magas oszlopra helyezett **Szenháromság-szobor**, amely valójában egy XIX. század végi népies kőplasztika. A díszes oszlopfőn látható Jézus és az Atyaisten homokkőszobra. Köztük ott a Szentlelket ábrázoló galamb, Jézus jobb kezében pedig a nagyméretű kereszt, melyet a vállának döntve tart. A Szenháromság-oszlop dedikációján ez olvasható: „*Állítá CSERI ISTVÁN 1905*“.

A Szenháromság-szobortól nem messzire, ugyancsak az egyik ház kertjében látjuk **Szent Vendel kőszobrát**. A homokkőből készült szobor egy magasabb talapzaton áll, s horganyfedél díszíti. A nehezen olvasható dedikáció szerint a pásztorok védőszentjének emlékéért 1908-ben emelték, majd 1951-ben felújították. A klasszicista jellegű, népies kőszobor azonban régebbi alkotás lehet. Vendelt itt kezét összefogva, oldalán pásztortáskával, lábánál báránnyal ábrázolták. A mai adatközlő szerint a szobor egykor a falu szélén, az út mellett állt, ahol az állatok, a rétre, a legelőre jártak. „*Akkor került az a Matyi udvarjukba, amikor az utat szélesítették*“ (Cseri Béláné, 1931).

Irodalom

BAKÁCS ISTVÁN

1943 Hont vármegye középkori egyházas helyei. Budapest

Hont vármegye Mohács előtt. Budapest

BOROVSKY SAMU, szerk.

é.n.(1906) Magyarország vármegyéi és városai. Hont megye és Selmecebánya sz.kir.város. Budapest

CSÁKY KÁROLY

2003a A Dunától a Sztinyáig. Komárom.

2003b Kóvár. A kettéosztott Ipoly menti határfalu. Komárom

DERCSÉNYI DEZSŐ, szerk.

Magyarország Műemléki Topográfiája V. Pest Megye Műemlékei I.

DIÓS István, főszerk.

Magyar Katolikus Lexikon I-X. kötet. Budapest.

GYÖRFFY GYÖRGY

Az Árpád-kori Magyarország történeti földrajza. Budapest.

HARMINC, IVAN a kol.

Súpis pamiatok na Slovensku I-III.

HEGEDŰS ANDRÁS – TÓTH KRISZTINA, összeáll.

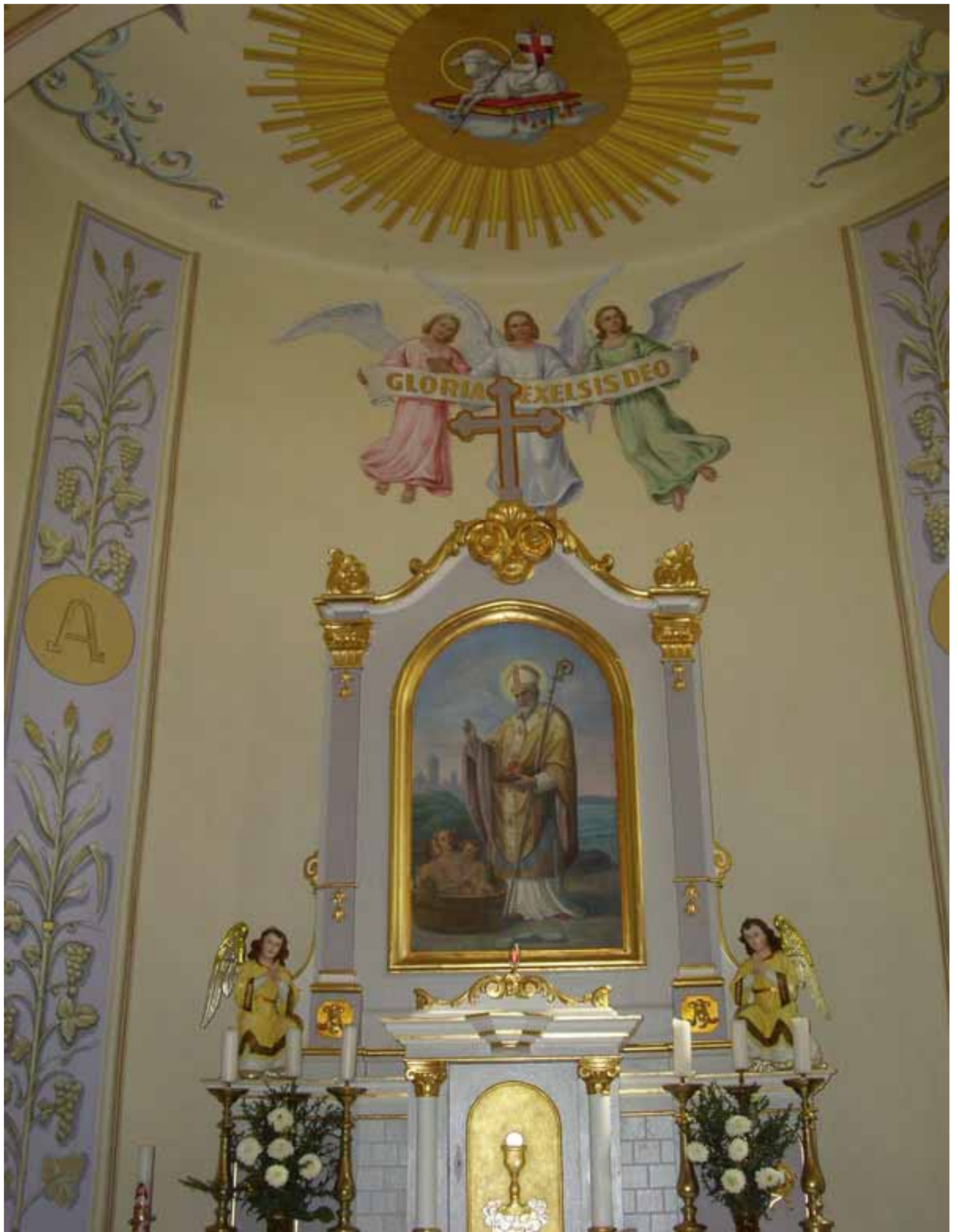
2000 Esztergomi főegyházmegye I-II. Esztergom

SCHEMATIZMUS

Shcematizmus Bratislavsko-trnavskej arcidiecezy. Trnava.

A kóvári templom (Csáky Károly felvétele)

A főoltár a Szent Miklós képpel (Csáky Károly felvétele)

A Jézus- szíve szobor a mellékoltáron (Csáky Károly felvétele)

A XIX. századi Piéta (Csáky Károly felvétele)

A Prágai Kisjézus szobra (Csáky Károly felvétele)

A Jézus-szíve kápolnácska (Csáky Károly felvétele)

Téglakápolnácska a haraszti út mentén (Csáky Károly felvétele)

A Kóvári Szent Vendel szobor (Csáky Károly felvétele)

A Kassai kereszt (Csáky Károly felvétele)

Mária-relief a Benkó-keresztén (Csáky Károly felvétele)

B. TÓTH KLÁRA

Lelkészanekdoták I.

Borongós vasárnap

Borongós, ködös vasárnap reggel volt. Az ég úgy ereszkedett a házakra, hogy elnyelte a Pilist, de még a templomtornyot is. A nyomott hangulat rátelepedett a Duna menti falucskára, megülte a lelkeket. A falusiak lelassult tempóban végezték mindennapi rutinmunkájukat, a macskák egérfogás helyett csak ásítottak a tornác párkányán.

A lelkipásztor fölment a szószékre, becsülettel elmondta a prédikációt, de közben attól félt, mindjárt elalszik. Érezte, hogy nincs meg a beszédében az a belső tűz, ami máskor jellemzi az igehirdetését. Pedig előző este tisztességesen fölkészült, és mindig küldetéstudattal nézett szembe a gyülekezettel.

Most azonban szempillái nem akartak engedelmeskedni. Ólomsúllyal nehezdedtek rá, keményen kellett küzdenie, nehogy elaludjon saját beszédén.

Kifelé menet a cintérium ajtajában érte utol a presbitereket, amint lassan vánszorogtak, persellyel a kezükben:

- Mondják meg őszintén, presbiter urak, nagyon unalmasan prédikáltam? Olyan álmosság tört rám, majd leragadt a szemem.
- Honnan tudjuk aztat, Tiszteletes úr? Mink is aludtunk!

Barackos gombóc

A lelkipásztor hatalmas erejű ember volt, ennek megfelelő volt az étvágya is. A szerény fizetést azonban nem volt könnyű beosztani, hiszen hat éhes szájat kellett etetni, hat gyereket ruházni, iskoláztatni. Szegény kis törékeny papné dolgozott látástól vakulásig, sose volt elég ideje. A pizsmogósabb ételekből bizony nem jutott annyi, amennyi betömte volna az éhes szájakat. Így aztán a szülők vonták meg maguktól a finomabb falatokat, hogy a kicsiknek jusson.

Egyszer, mikor a lelkész a szomszédban járt, megkínálta őt a gazdasszony egy tányér friss barackos gombóccal.

- Olyan finom volt– mondta a nagydarab ember – hogy ezzel éjjel a legmélyebb álmomból is föl lehetne kelteni!

Gondolt egyet a szomszéd asszony, és szólt egy nap a papnénak:

- Ne ijedjen meg tiszteletes asszony, ha éjjel bekopogok egy tál gombóccal.

A papné is értette a tréfát, belement a játékba.

Éjjel kettőkor kopogtak. Zörgették az ajtót erősen. A lelkész felugrott, fölkapott egy köntöst, kiment.

- Mi történt, Czotter néni? Csak nincs valami baj?
- Nincs semmi baj, tiszteletes úr, hoztam egy kis gombócot, de csakis magának, egyen belőle, amennyit akar!

A lelkész azonmód nekiállt a lábosnak, és a harmincöt barackos gombócból megevett harminckettőt.

- Tiszteletes úr, ne tegyen csúfot velem, miért nem eszi már meg azt a három árva szemet?
- Ennyi esett jól, kedves. Sportból nem eszem.

Szilvamagozás

Nagy volt a szegénység az ötvenes-hatvanas években, de a hatgyermekes lelkészcsaládban mégis úgy voltunk szegények, hogy nem vettük észre.

Szüleink olyan szeretetteljes légkört tudtak teremteni, olyan hittel és annyi humorral hidalták át a nincstelenséget, hogy mi semmiben nem szenvedtünk hiányt.

Igaz, nem volt pénz új ruhára, cipőre, de izgalmas volt átalakítani a régit, megtervezni az új fazont, lefejtetni a régi díszszalagot, csipkét, és új dekorációt kitalálni. Fejlődött az ízlésünk, a kreativitásunk. A szakadt cipőt, amíg lehetett, mi javítottuk, vagy elvittük a suszter bácsihoz. Mindig izgalmas volt az apró műhelybe benézni: a sorba rakott szerszámok, kaptafák, a bőr illata, lyukasztóárák, bőrvarrótúk mind- mind a mesterségbeli tudás eszközei voltak.

Kész cukrászsüteményt sose láttunk, de otthon sütöttünk vasárnaponként, és érdekes feladat volt formálni a tésztát, díszíteni a torta tetejét. Nővérem 15 éves volt, mikor meghívták egy presszóba és kapott egy dobos tortát. Csodálkozva kiáltott fel:

- Azt hittem, dobos torta csak a mesében van!

Egyik évben nagyon gazdag volt a szilvatermés. Ami nem fogyott el szilvágombócnak, abból lekvárt főztünk. Édesapánk kérte, hogy szedjük le a szilvát, de olyan jókat játszottunk a sok vendég gyerekkel, egész kis gyerektársadalom volt együtt, nem fűlött a fogunk a munkához. Napokon át hallottuk, hogy a szilva már nagyon lekéredzkedik az ágakról. Végül csak nekiveselkedtünk nagy ímmel-ámmal, és egész jó szórakozás lett belőle. A magozás azonban visszataszító munka volt. Hatalmas üstökben turkálni a hideg, sötét és zavaros vízben! A szénnyomódott gyümölcsök pépként kavarogtak az üst alján, és kisiklottak a kezünk közül, mint az angolna. Mikor Apu látta, milyen undorral állunk neki, leült közénk:

- Na gyerekek, játsszunk körmesét!

És elkezdett mesélni. Erre már körénk gyűltek a vendég gyerekek is, hiszen Apu rendkívüli mesemondó volt, mindig újakat talált ki, sose lehetett megunni őket. Körbeültük a kondért mindnyájan, magoztunk. A történet egyre izgalmasabb, fordulatosabb lett. Muki törpe és Copfocska, a kis törpelány története, vagy Katica és a gonosz manó az otthon unatkozó pesti gyereket is lázba hozta. A legdrámaibb résznél, amikor már úgy tűnt, minden elveszett – a jóságos törpét sarokba szorította az erdei patkány, vagy Copfocska elrabolták a gonosz manók és egy sötét barlang mélyére lökték megkötözve – váratlanul rámutatott valamelyikünkre:

-Folytasd!

Hirtelen minden szem ránk szegeződött, mindenki tőlünk várta a helyzet megoldását. Így tanultunk meg figyelni mások történetére, és továbbszöni mások gondolatait. Rendkívüli élvezet volt. Közben felváltva rohantunk a kerekesházhoz vízért, nehogy sokat veszítsünk a történetből. A nap végén rémülten kotorásztunk az üst alján a sűrű, zavaros lében:

- Csaknem elfogyott a szilva? Mi lesz a mesével?!

Következő évben nem kellett könyörögni, hogy menjünk szilvát szedni. Alig vártuk, hogy megérjen!

A gölbe

Olyan szegények voltunk, hogy meissenai étkészlettel terítettünk nap mint nap, és családi címeres ezüst evőeszközzel ettünk. Ugyanis ezeket örököltük az őseinktől, nem volt annyi pénzünk, hogy vegyünk egy filléres tányérszettet, és félretegyük ünnepekre az örökséget.

Így aztán szép lassan elfogytak a meissenai porcelánok. A családi címeres ezüstöt pedig eladtuk kilóra, mert kályhát kellett vennünk az árán. Hidegek voltak a telek akkoriban. Az ősök tisztelete nem melegített.

Egyszer olcsó fajansz tányérok érkeztek a falusi népboltba. Addigra már alig maradt valami a huszonnégy darabos készletből. Így hát Apu elment, és vett hat tányért. Nagy örömmel forgattuk, nézegettük az új tárgyakat. Egyszerű, dísztelen típus tányérok voltak, de olyan ritkán került a házhoz új dolog, hogy még ezeket is nagy ovációval fogadtuk. Azonban észrevettük, hogy az utolsó selejtes.

-Vissza kell vinni, ez görbe- mondta Anyu, de mi rögtön a védelmére keltünk:

-Épp az a jó benne, hogy görbe! Jól lehet pörgetni, még billeg is közben!

Így lett az elfuserált tányér mindnyájunk kedvence. Egymást megelőzve siettünk teríteni, hogy miénk lehessen „a görbe”.

Egyszer illusztris vendégek érkeztek, esperesi vizitáció volt. Lajos bácsi, az esperes barátságos, viccelődő ember volt, szerettük. Egyikünk ment teríteni, de már fönt voltak a tányérok. Láta, hogy Lajos bácsi rendes tányért kapott. Beszaladt a konyhába, kihozta a görbét, és kicserélte.

- Miért ezt adta az esperes úrnak? - Kérdezte Apu rosszállóan.

- Mert ez a görbe! - A legnagyobb megtiszteltetésnek szánta.

A lelkészek majdnem összevesztek rajta, mikor megismerték a tányér történetét: mind azt mondta: Hadd legyen az enyém! Hadd legyen az enyém!

Egy napon aztán beteljesedett a gyönyörű, XVIII-századi meissenai készlet sorsa: valamelyikünk leejtette az utolsó darabot a tornác kövére, ezer darabra törve ért véget az ősök kései hagyatéka.

Mindenki kirohant a nagy csörömpölésre. A kis Miki a szívéhez kapott meglátva a ripityára törött meissenit:

-Hála istennek, hogy nem a gölbe!

Ekkor tudatosult bennünk, hogy a tárgyak valódi értéke nem az ára, hanem szeretetünk, ragaszkodásunk függvénye.

Tej, vagy a bor?

Az öreg, sánta harangozó, Borissza Pista bácsi nem cáfolt rá a nevére, egész életében hősiiesen védte az alkoholt, de dicséretére legyen mondva, legrészegebb állapotában is föl tudott mászni a korhadtt, rozoga falépcsőn a toronyba. Nagyerejű ember volt, az állandó haranghúzás megedzette.

A falu lelkésze szintén híres volt nagy erejéről, hiszen ott segített, ahol tudott: összevágta a magányos öregasszonyok fáját, segített kihordani a bútorokat meszeléskor, eltaliciskázta terményeiket, cipelte zsákjaikat, hiszen mit ér a prédikáció Isten szeretetéről, ha nem érzik a maguk bőrén.

A templomszolga rosszállotta, hogy a lelkész, erős férfi létére többre becsüli a tejet, mint a bort.

- Mi ad nagyobb erőt: a tej, vagy a bor? - évődtek gyakran.

A lelkész ugyanis „tejiszákos” volt, semmi sem esett olyan jól neki, mint egy pohár friss, hideg tej.

Egy forró, nyári napon, amikor sorra járta a betegeket, az árok szélén fekve találta Pista bácsit. Órák óta feküdhettek már a tűző napon, vörös fejvel, holtrészegen. Megpróbálta szólongatni, felültetni, de meg se mozdult. Nem hagyhatta ott, félt, hogy napszúrást kap.

Fölemelte hát a magatehetetlen embert, és két karjában vitte be a templomkertbe. Lefektette a hársfák árnyékába, a kispadra.

Másnap megkérdezte tőle:

-Na Pista bácsi, mi történt magával tegnap? Hogy került a templomkert padjára?

-Valami jóemberek betámogattak.

-Nem támogatta magát senki, én vittem be az ölemben, mint egy csecsemőt.

Annyit ivott, hogy nem is tudott magáról. Hát akkor mi ad nagyobb erőt: a tej vagy a bor?

Pista bácsi sietett a kocsmába, hogy eldicsekedhessen ivócimboráinak :

- Senkinek sincs olyan jó dóga, mint nekem, engem a pap is a nyalábjába hurcul!

Somoskő vára (tűzzománc)

PRIBOJSZKY MÁTYÁS

Kottairás citerára

Sokan, sokféleképen próbáltak megküzdeni a citerajáték kottaképbe való foglalásával. Születtek ígéretes elképzelések, s akadtak olyanok, amikor maga a kiagyaló is csak hosszas tépelődés árán volt képes kibogozni a “Boci, boci, tarka” első sorának rejtjelzéseit. Mondhatni, viszonylag még ez volt a leghasznosabb, mert igazolta: *valamire* valóban szükség van. Nem vitatható, hogy kell egy egységes, nem túl szövevényes, bárki emberfia által alkalmazható kottairás-olvasás, olyan, ami nem csupán a kész muzsikusokat szolgálja, hanem segíti az egyre szélesedő intézményes iskolai citeraoktatást is. A tanulóknak napi leckékre felbontott kottapéldákat kell adni, másként hogyan végezhetnék a különféle gyakorlatokat, bonyolult pengetési technikákat, miként rögzítenék a citerán eléggé nehézkesen kijátszható ritmusképleteket, mint pl. a szinkópa, éles vagy nyújtott ritmusok és a többi hasonló csemegék.

A problémát – egyebek között – az okozza, hogy a *magyar* citerának nincs a régi időkől ránk maradt zeneirodalma, ellentétben az osztrák, német, finn, francia stb. citerafélékkel. A citerajáték tanításának nem alakult ki általánosan elfogadott módszertana. Az idősebb játékosoktól *lestük el* a fogásokat, attól függően, hogy a “mester” hajlandó volt-e megmutatni, vagy sem, a többi már a mi ügyességünkön és szorgalmunkon – s néha az atyai pofonokon – múlt. Nincs mit szépíteni: így van ez többnyire napjainkban is, jóllehet a szakkörök, a citeratáborok, tanfolyamok és néhány (zene)iskola tiszteletreméltó igyekezete folytán a helyzet kezd egészségesebb irányba terelődni.

A citera, mint azt a zenetudósok mindig gondosan kihangsúlyozzák, *paraszti* – elegánsabb szóval: *népi* – hangszer és kedveskedve hozzátesszik: *primitív*. A citerások ezzel csak részben értenek egyet: népinek népi, mondják... de hogy primitív lenne, az ellen *húrszakadtáig* tiltakoznak. Kétségtelen, valaha, ahány citerakészítő – némi túlzással: ahány citeratulajdonos –, annyi féle hangszer volt és a játékmód is személyek, utcák, falvak, országrészek szerint különbözött, mégpedig jelentősen. Akinek volt füle hozzá, az már az első hangok után tévedhetetlenül megállapíthatta, hogy az illető az alföldi tanyavilágban, a dunántúli buckák mellett, netán az ország közepén tette magáévá a citerázás becses tudományát. Ezek után nevetséges volna remélni, hogy citerairodalmat hagytak volna ránk *zenei analfabéta* elődeink. Hallás után tanulták a házi bálók – *cuhárék* – dallamkincsét, és így is örökítették az utókorra. S ha már itt tartunk: mesebeszéd az, hogy e régi, vidám hangulatú, tanyasi, falusi bálókban kizárólag népdalt “húztak” volna a citerások, lévén *népi* muzsikusok. Úgy lehet, azt sem tudták, hogy létezik ilyen fogalom. A csárdás *mellett* ropták bizony a foxot, tangót, keringőt, meg ami jött, és jaj volt annak a *fizetett* citerásnak, aki e “gyöngyszemeket” nem ismerte. Várhatta, hogy még egyszer meghívják! Amikor a hatvanas évek közepe táján megszülettek az első – immár *zenekarnak* becézett – citera együttesek, hamarosan felbukkantak újító kedvű citerások, akik jámbor hittel megpróbáltak rendet teremteni a túlzott – s éppen ezért már-már káros – hagyománytisztelettől megbénított állapotban. A legsürgetőbb a viszonylag *egységes* játékstílus kialakítása és általános elfogadtatása... *lett volna*, – ha a legfelsőbb irányítás nem kezdi a maga szokásos módján “*segíteni*” a szegény citerásokat. Nem volt elég, hogy szinte mindegyikük a *saját* megszokott stílusát tartotta követendőnek és egyedül üdvözítőnek, ráadásul az íróasztalok mögül ezt el is hitették az elavult, száz évvel ezelőtti játékmód képviselőivel, mondván: *ők a hagyomány őrzői* – ami egyébként vitathatatlan –, viszont tüzzel-vassal és akadémuskodó zsúritagokkal harcoltak a hagyomány *fejlesztői* ellen.

S ekkor robbant a bomba! A citeramozgalomban megjelent a többszólamú játék igénye. Innentől kezdve elszabadult a pokol, egyre-másra születtek citerakönyvek – mert *Citeraiskolának* csak nagy jóindulattal nevezhetjük legtöbbször – olyan tananyaggal, amitől még egy profi bokszoló is kiütést kapna, ha a kezébe venné. Mindez új, eleddig elhanyagolt kérdést vetett fel: *hogyan kell kottát írni citerára?*

Persze lehet cifrázni is a kérdést, ha valaki kellőképpen rafinált: attól függ, *melyik kézről* van szó? A bal vagy a jobb kézről? Egy kívülről számúra ez meglehetősen bután hangzik, pedig van benne értelem: ahogy a hegedűnél – és sok más hangszernél –, a citeránál is alapvetően különbözik a két kéz munkája. *Egyetlen* kottaképben – egy ütemen belül – szinte lehetetlenség *mindkét kézre*, a dallamra és a pengetésre egyforma érvénnyel vonatkozó jelzésrendszert tömöríteni – *de kell-e egyáltalán?*

Ez volt az a pont, ahol kis híján öltre mentek a szerzők.

Nézzük először a bal kezet, vagy egyszerűbben megközelítve: a hangokat. No ezt igazán nem nehéz leírni: **C, D, E, F...** és így tovább.

– Hohó! – pattantak fel a *még hozzáértőbbek*. – ez igaz lehet az előadandó népdal *dallamára*, de mi van a kísérőhúrokkal? Hiszen játék közben azok is megszólalnak!

Milyen igazuk van! Mert csak gondoljunk bele:

Egy jobbféle citerán hozzávetőlegesen 15-20 húr van összesen. Ezek legtöbbször *ugyanazon* hangmagasságra vannak hangolva: **szó**-ra. A *mixolid* citerán ez a “G”, a voltaképpen alaphang. (Azért az idézőjel, mert a húr feszességétől függ, hogy igazán “G” e, netán “A”, de lehet akár “F” is.). Amikor lenyomjuk az első “C” t – vagyis letről számítva a harmadik érintőközt – és megpendítjük a húrokat, e “C” hanggal együtt megszólal – ha kell, ha nem – egy rakásra való “G” hangolású kísérőhúr is, a basszusokkal együtt, amik – jó esetben – **dó, szó, dó** hangokat adnak *lefelé*. Az oldalsó rövid (népiesen: *kölyök*) fejek húrjai is belépnek, szintén **dó** (némelyeknél) **mi** vagy **má, szó, dó** emelkedéssel a felsőbb oktávok irányába. Egyszerre, mind a 15-20 húr! “Hangzavar?...” – kérdezi lázongva Illyés Gyula a híres Bartók-versében. No, itt kapna rá a feleletet!

Mindez meglehetősen bonyolultnak tűnik, holott csak *egyetlen pendítésről, egyetlen “C” hang kijátszásáról* volt szó az iméntiekben. Ezt a hangkavalkádót akarnák a bölcsek *hangonként* jelölni valamiképpen

Hát itt van a kutya elásva! – mondaná erre a népnyelv.

Képzeld el azt a jobb sorsra érdemes zeneszerzőt, akinek nem csupán ezt az egyetlen árva hangot, de minden további hang mellé az *összes kísérőhúr* adott pillanatban megszólaló valamennyi hangját folyamatosan le kell(ene) írnia. Vastagabb lenne a partitúra – maradván a jól bevált *Boci, boci, tarka* példánál –, mint az egész Bánk bán operáé. Még rágondolni is hátborzongató – hát még elolvasni és *alkalmazni* egy ilyen kotta-horrort. Szerencsére akadtak józanabb elmék, akik szerényen rákérdeztek: *miért van szükség a kísérőhúrok külön jelzésére, amikor úgyis mindig ugyanazokat a hangokat adják, akármilyen dallamot is játszunk*. Egyszer – a partitúra elején – leírjuk és kész. Ha ez – méretétől, és hangfekvésétől függetlenül – az *összes magyar citerára* érvényes, szükségtelen újra és újra lejegyezni azt, ami elkerülhetetlen, valahányszor a citerát megszólaltatjuk. Az okos zeneszerzők ezt az aranyigazságot – mi sem természetesebb – villámgyorsan belátták. Így aztán már nem maradt más megreformálni való, mint a *melódia* leírása. Ez bizony édeskevés egy mindenáron alkotni akaró elme számára. Azt hihetnénk, ránk köszöntött a mennyei béke – pedig csak most indult el az igazi háború. (Ilyen vicces emberek ezek a citerások? Nem, szó sincs róla: *velünk* “viccelődtek” a nálunk okosabbak!)

Valakik kitalálták, hogy használjuk az úgynevezett *betűkottát* (a szakzsargon nemes egyszerűséggel csak *lókottának* nevezi). Nincs vacakolás az öt vonallal, meg a hangnemekkel, csupán a ritmusokat kell feltüntetni – nyolcadokat, negyedeket stb. –, a hangokat ábécés névvel szépen aláírjuk, egy sorral lejjebb pedig a szöveget, szótagolva. Segítsünk szegény, műveletlen népművészeket – mondták álszent mosollyal. Ha már képtelenek megtanulni a kottaolvasást, tanulják meg a betűkottát.

Meg is lett a haszna. Ugyanis, mire valaki átrágtta magát egy lókottával leírt népdalcsonkron, az soha az életben még egyszer ilyet önként a kezébe nem vett semmi pénzért, inkább elolvasta kétszer egymás után Lenin összes műveit, Marx Tőkével együtt – vagy sürgősen megtanulta az igazi kottairás-olvasás legegyszerűbb *alapjait* és attól kezdve a feje se fájt.

Feltaláltuk tehát azt, ami évszázadok óta létezik. Hiába csúrnjuk-csavarjuk: nincs olyan citerakotta, amely lényegesen különbözne egy közönséges kottától. Ha mégis kénytelenek vagyunk némi különködésre, az legfeljebb abból áll, hogy a citerára – a kísérő húr fix hangolása miatt – (*általában*) “C” alappal írunk. A kotta elejére ki szokás tenni: *írott c = hangzó ? – és a citerát ennek megfelelően hozzáhangolhatjuk a zeneszerző által kívánt hangnem-hez. A kísérőhúrok miatt mást, mint C dúr, c moll, esetleg G dúr, g moll, nem is igen írhatunk. Képzeld el egy F dúros nótát, ami alatt folyamatosan zúgnak a “G” hangolású kísérőhúrok. Iszonyatos! S ugyanez a helyzet az A dúrral és sorolhatnánk tovább.*

Mondjuk ki kerekperec: ***A citera kötött hangnemű hangszer!***

De még ne sóhajtsunk fel megkönnyebbülten: a citerakottában igenis lehetséges további huncutság, ha nem is sok, és ezzel áttértünk a *jobb kézre*. A citeránál – mint minden pengetős-húros hangszer esetében – a *jobb kéznek* döntő szerepe van a dallam és a ritmus szép megformálásában. Csak két irányban lehet pengetni: magam felé és magamtól el (lefelé és felfelé: ↓↑). Balra vagy jobbra nem. A gitárnál is pontosan ez a helyzet. Tudom, ez most fontoskodásnak, sőt egyenesen ostobaságnak hangzik: nyilvánvaló, hogy *hosszában* (← →) nem lehet... ezt még a laikus is feléri ésszel. Igen ám!... Csakhogy némelyik “citeraiskolát” *szakember* írta, aki erre a rendkívül fontosnak vélt szakmai “problémára” hosszú oldalakat áldozott. Rajzok sokaságával mutatta be, hányféleképpen *nem szabad* pengetni. Amit viszont *lehet és kell* – s erre csak két lehetőség van,

oda és vissza: ↓↑ –, azt iparkodtak túlbonyolítani. Az egyik könyvecskében például körkörös (!) pengetésről esik szó. Kértem a szerzőt, mutassa meg, milyen az. Kiderült, fogalma sincs, de érdekesen hangzik, egyszer meg kellene próbálni. Szintén egy *ilyen szakkönyvben* olvastam, hogy citerán nem illik *kefélni* (?!). Hm... Nyilván igaza van – sose próbáltam, nem vagyok kalandvagyó természetű –, mindenesetre engem meggyőzött az óvatos duhaj szerző. (Arra akart egyébként utalni a kissé felemásra sikerült fogalmazással a jólélek, hogy állandóan, ritmustalanul keresztbe verve pengetni – citerás nyelven szólva: “*kaszálni*” –, nem célszerű, mert a dallamot elnyomva, fülsiketítő zenebonát eredményez. Valóban így van, minden szereplésekor bizonyítja.)

E sorok írója is elkövetett egy füzetecskét még a hetvenes években, melynek a bátor kiadó “Citeraiskola – kezdőknek” címet adta. *Gyorssegélynek* szántuk: amíg jobb nem születik!... Abban megkíséreltem a pengetés irányának *értelmét* és *jelentőségét* kifejezni a kottaszárra rajzolt nyíllal (lásd: kottapéldáknál); valamint a pörgetést is igyekeztem jelölni. Mint később kiderült, még ez is soknak és feleslegesnek bizonyult, különösen azon szerzők szerint, akik átvették tőlem a saját könyvük illusztrációjához.

Összegezve: nem kell ide semmiféle hókusz-pókusz, a citerára ugyanolyan módon kell kottát írni, mint minden tisztességes hangszerre a világon – leszámítva azt a néhány modern zenedarabot (?), amiben a vízzel teli vödört a zongora oldalához ütögetik, a csellót fújják, és a trombitához vonót használnak. Hogy ehhez milyen kottakép tartozik, ne firtassuk, semmivel nem leszünk okosabbak. Illetve: egyszer láttam ilyet, azt hittem, legalábbis egy bevásárlóközpont tervrajza. Tévedtem...

A “zenemű” sokat mondó címe: *Anya gyermekével*. Hát igen. Ennél még a “lókotta” is jobb volt.

Többszólamú mű esetén – magától értetődően – egymás alatti kottasorokba írjuk a szólamokat. De száz szónak is egy a vége: *a citera éppolyan hangszer, mint a többi*.

A bemutatott kottapéldák ezt – remélhetően – mindennél jobban bizonyítják.

Hollókő vára (tűzzománc)

HÖRÖMPŐ GERGELY

Nógrádverőce

Leszáll az est, majd jön a hajnal,
az est leszáll, a hajnal fölkel,
szeretnél te is újra kelni,
ha jön az ismeretlen reggel.

Állandóan leszáll az ember,
ha állna fel, hát belerúgnak,
mégis azt hiszi minden reggel,
hogy jönnek mások, szebbek, újak...

A régi-újak, mint madárdal,
és mint a bokrok tavasz-lombja,
eljönnek ők. A halk barátok.
Az embert ez valahogy helyrehozza.

Mohora- kastély (tűzzománc)

ELBERT ANITA

Pettyes katicabogár

Kis pettyek rajzolnak utat
A levegőben, légi bajnokok
Tornásznak odafent, s közben,
Mikor felfelé nézek, lábam
Elé nem tekintek, s kő töri fel
Sarkamat. Hiába, a szem csak
Egy irányba tud nézni, gyenge
Katonája az embernek, hátra
Pedig, ha megfordul, tud csak
Báméskodni. A művész épp
Ezért becsukja a két szemét,
S füleli a szót, mikor jut eszébe
Szóképben ringató, s mint a dajka,
A költő gondozza szavait,
Betűnként őket átfésüli, hogy minden
A pontos helyén legyen. Egy
Pettyes katicabogarat rajzol
A betűk alá a művész, hol
Minden pont vezérgondolat,
Hat-, vagy hét pettybe írva.
A költő tehát fülelő lény, ki
Folyvást várja azt a gondolatot,
Mely őt megörökíti, legyen az
Növény, állat, vagy tulajdonság.
Piros alapon fekete pettyek,
Mindig az ifjúságomra emlékeztetnek,
Mikor markomba fogva, szorítottam
A kis bogarat, hogy megmaradjon
Nekem, s el ne repüljön. Ám ma
Már inkább elengedek mindent,
Semmit sem birtokolva, hogy ha
Eljön a halál, semmit ne sajnáljak
Itt hagyni, mi anyagi, hogy így
Feltámadásomat biztosíthassam.

Négy virág (tűzzománc, részlet)

POLGÁR VERONIKA

Nagy voltál, Genyó!

Metrójárát utolsó lépcsőjén fekete rongycsomó a falhoz lökve. Előtte repedt műanyagpohár, rajta McDonald's embléma koszlott nyomai. A rongycsomó még sosem járt a McDonald's-ban, azt sem tudja mi az, és hol van. És azt sem, hogy ő maga mi, és hol van. De azt érzi, hogy itt kevésbé járja át csontsovány testét a hideg szél, mint valahol máshol. Ott, ahova tegnap dobták le. Jó lenne, ha mindig itt lehetne. Itt melegebb van. És több az ember. Többször csörren a pohárban a fém. Néhány csörrenés után kinyúl a rongykupac alól és behúzza. Kiönti a pénzt maga elé és kitolja az üres poharat újra. Fejére borítja a vékony, fekete kendőt, imára kulcsolja apró, csontos ujjait és összegörnyed, mint egy embrió. Nincs arca, nincs hangja, nincs súlya, ő maga sincs. Csak a pohár van és a megcsörrenő fémdarabok. Így érzékeli az idő múlását. Meg a metrószerelvények hangjából. Most délután lehet. Sűrűbben kopognak a cipősarkak a lépcsőkön. Már felismeri a sarkak kopogásából, hogy a cipő tulajdonosa nő, vagy férfi. Ráérez a lépések ütemből, hogy tovább megy-e, vagy megáll az utolsó lépcsőn, és akkor néhány másodperc múlva valami zörren a pohár alján. Aztán újra koppan a sarok, távolodik, elhalkul, végül megszűnik a kopogás. A cipő tulajdonosa megáll. Vár. Befut a metró, kiönti magából a megérkezőket és beszívja a várakozókat. Ajtók zárulnak, indul a szerelvény, elvékonyodó süvítése belevész a sötét alagútba. Emberhangok, lépések, sarkak kopogása, pénzcörrenés. Néhány perc csend. A pohárban három húszforintos és egy ötvenes. Fentről három pár tompán dübörgő gumitalp közeledik. Megismeri a hangról. Ezek nem sarkak, ezek talpak. Jó vastag gumiból. Nem engedik át a hideget. Döngenek a lépcsőfokok. Már egész közel vannak. És akkor lendül az egyik gumitalpas láb, és belerúg a pohárba. A cipő széle lehorzsolja összekulcsolt, kisebesedett kezéről a bőrt. A pohár és a pénzdarabok szétgurulnak, az ötvenes beesik a vágányok közé. A gumitalpasok röhögve felkapkodják a három húszast.

– Nagy voltál Genyó! – ordítja az egyik.

Mátaverebély (tűzzománc)

SZAKÁLI ANNA

Ha megdobnak kővel (K.Gy-nek)

Mottó:

Éjjel kapaszkodom a sötétbe,
nappal a szikrázó sugarakba.
Sárba ne húzzon le sorsunk,
de szárnyaljunk föl a kék égre,
álmunk emeljen csillagokba.

Én más nem lehetek. Más nem lehetsz.
Vagy, aki: székely, román, zsidó, arab,
kit anya szült e földre, nem választhat.
De mindegyiknek álma van, kedvese,
és itt szenved, küzd, szeret
e meggyötört, hamissá tett ég alatt.

Szép, nemes gondolatokkal élve,
jelen idejű itt a történelem.
Közös sorsunk a jövőben keres hitet,
és ki mint vetett, majd úgy arat.
És akard, hogy az ember gyötrelme
véget érjen, győzzön a jog, az igaz,
győzzön a józan értelme, vesszen a gaz.
És kérlek, tovább ne feszítsd a húrt,
mert Isten előtt mind egyforma.
Még itt kísért a sötét, a fagyos múlt,
hát ne dobd oda, ne hagyd, hogy szívünk
a gyűlöletnek legyen áldozata.

Támad a kutya, ha félnie kell,
s a gonosz súgja, te különb vagy.
A gyáva melletted szólni nem mer,
ha békítón szólsz, mint fékevesztett
verekedők közt, a hibás te leszel.

Életet nem adtál, hát el ne vedd.
De ha nem tartod ezt a hitet,
békét akarj legalább.
S amint a tanítás mondja az igét,
úgy ajánlom neked két intelmét:
"ha megdobnak kővel,
dobd vissza kenyérrel."
és soha ne feledd el:
"ki fegyvert ragad,
fegyver által vesz el!"

Az öreg zsidó (tűzzománc)

BEMUTATJUK

Bacsúr Sándor festőművész, tűzzománcos, nyugalmazott iskolaigazgató

-Ha már Nagyoroszi, akkor tudd, hogy megfestettem a nagyoroszi templomot is, valószínű, hogy Imre atyátnál van most a kép. De a címereteket is megcsináltam, az akkori polgármesteretek rendelte meg, feltételezem, a Hivatalban lehet most a kép. – *kezdi a beszélgetést Bacsúr Sándor, aki nyugdíjasként a megtisztelő tegeződést javasolja nekem, miközben kedves felesége frissítót és süteményt tesz az asztalra.*

-Itt születtem Gyarmaton, itt éltem, és valószínűleg itt is fogok meghalni. A családom tagjai mindig is nógrádiak voltak. A nevünk a számadó juhász főnökének a nevéből, a bacsóból alakulhatott ki, ugyanis a bacsó, a bacsa az egy igazi úr volt, így lehetett aztán a nevünk bacsa úr, Bacsúr. Sok Bacsa nevű család van most is ezen a környéken. Balassagyarmaton születtem tehát 1935 április 10-én, itt jártam iskolába, mégpedig az evangélikus iskolába, akkor még nem volt általános, hanem elemi népiskola volt. Mikor a negyedik osztályt elvégeztem, akkor jött a háború, én már a háború minden olyan momentumára emlékszem, ami Gyarmaton komoly dolgot jelentett, láttam, hogy égett le az állomás, a zsidó zsinagógától százötven méterre laktunk, azt fölrobbantották, akkor éjszaka, amikor a felszabadulás éjszakája volt, ahogy mondták akkor. A Balassi gimnáziumban érettségiztem 1953-ban, Egerbe, a tanárképző főiskolára kerültem, ahol rajz-földrajz szakos tanárként végeztem, és így kerültem Ipolytarnócra. Ott két évig tevékenykedtem, aztán sikerült hazajönni Balassagyarmatra, és azóta itt tanítottam sok iskolában, de voltam a művelődési osztály vezetője is a városban. Több mindent megjártam. Aztán jött egy nagy betegségem, a kilencedik műtéttel hoztak helyre Pesten, így nem patkoltam el. Fiatalon megjártam a Balatoni művésztelepeket is, de azért van kevés művem a Balatonról, mert valami pénzikét akartam adni a kórházban a profnak a műtétért, ahogy akkor illett, de a prof nem fogadta el. Azt mondta, hogy tanár úr, én azt hallom magáról, hogy festegetni szokott. A feleségem bolondja az akvarelleknek, hozzon már nekem egy pár képet, akvarellt, az többet ér, akármennyi pénzt ad, mert a feleségem jobban örül neki. Hát én összepakoltam az összes akvarellt, hogy majd egyet-kettőt adok belőle, azt, amit a felesége kiválaszt. Hát a prof felesége nem kiválogatta az összest!?

-*De legalább jó helyre került, ha szerette, és megbecsülte!*

-Igen, örültem neki, mert akkoriban egyet-kettőt ha el tudtam adni. Talán nem is nagyon akartam eladni abban az időben fiatal tanárként. Mindegyik tetszett nekem is! Most már öreg koromban sajnálom, hogy odaadtam az egészet, mert vihettem volna a felét is, akkor maradt volna néhány nekem. Akkor nagyon tudtam akvarellezni!! Mondjuk a tűzzománc egyetlen hátránya nálam, hogy abba hagytam a többi technikával való alkotást.

-*És a tűzzománc az hogy jött? Mikor kezdted el ezt a technikát alkalmazni?*

-Kérlek szépen, véletlenül jött! Megalakult Tarjánban egy kis csoport, akik elkezdtek ott a gyárba bejárni, és a gyár adta nekik a nyersanyagot, festéket, lemezt. Régen aranyra készítették a zománcokat. Akár az egyiptomiakat nézzük, akár a későbbi korokat.

-*Ezüstre is dolgoztak régen?*

-Ezüstre nem lehetett. Az ezüst olvadáspontja olyan, hogy nem bírja ki az égetést, egyszerűen kiolvad a zománc alól. Csak esetleg ötvözött ezüstöt lehetett használni, de nem volt általános. Az arannyal jó volt dolgozni, azért is csináltak ikonokat tűzzománcból, mert könnyen tudták olvasztani az aranyat, és abba beleolvadt a zománc. Tehát Tarjánba jártam tűzzománcozni, huszonkét nyár volt, amikor ott dolgoztunk, és ezalatt a huszonkét nyár alatt készült a sok képem. Igaz, nem csak nyáron készültek a képek, mert jóba lettünk ott több mindenkivel, és visszajárhattam. Úgy hozták létre ezt a tarjáni telepet, hogy a művészeti vezetőnk lánya is tanárnő és rajztanár, azt elvette egy mérnök, ez a mérnök pedig a tűzhelygyár igazgatójának a fia volt. Tehát könnyű volt a családnak megszervezni, hogy egy tűzzománc tábor beindulhasson. Egy ilyen nagy gyárban mindig rengeteg selejt és fölösleges dolog van, például sok fölös festék, amiből már annyi nincs, hogy ők egy sorozatot elkezdjenek, de nekünk még az rengeteg volt. Megsemmisíteni sem volt egyszerű, mert veszélyes anyag, így a legjobb megoldás az volt, ha nekünk ideadták. Különösen a pirosakkal nem tudtak mit kezdeni, abban annyiféle mérge van, nem lehetett vízzel keverni, mert nagyon mérgező. Kiegészítés után persze már nem mérgező a festék. Sajnos mostanára Tarjánban is a legtöbb gyár kikészült, még az acélgyár, az üvegyár is tönkrement. Még ez a gyár, ami úgy-ahogy tartja magát, most megint divatosak lettek a tarjáni tűzhelyek, van munkájuk. Én nem bánám, ha nem menne tönkre a gyár! Most ebben az évben először nem terveznek tábor, mert valahogy megromlott a kapcsolat a gyár vezetése és a város között. Hogy aztán hogy van, mint van, nem tudom pontosan.

-*A váraknál, a templomoknál jártál mindegyiknél személyesen is?*

-Természetesen. De szerencsém volt, mert először volt egy kis Trabantom, amivel el tudtam menni, aztán Ladám lett, több féle, tízévente tudtam cserélni a kocsikat. Főleg arra használtam ezeket a kocsikat, hogy bejártam mindazokat a helyeket, amiket aztán később megfestettem. A templomokat mindig megnéztem, azok általában a község legszebb épületei, meg a

legdrágább és a legrégebbi épületei. De nem csak ezeket festettem, hanem kastélyokat, vendégfogadókat, régi községi épületeket is. Ezek is mind elkelték. Ebből pénzeltem a családot a tanári hivatás mellett.

-No, már önmagában ez egy hatalmas élmény, ennyi helyen a saját szemeddel látni a sok szépséget!

-Kiállításaim is voltak, rendszerint ősszel, télen, tavasszal, én nyáron dolgoztam, meg művészkedtem. Először a Balaton környékén jártam a művésztelepeken, aztán az ország más részén is, amit ott megcsináltam, azt megpróbáltam vagy tűzzománcba, vagy akvarellbe megjeleníteni. Sokat eladtam. A festéssel bánni tudni kell.

-Ahogy látom, minden egyes tűzzománcod, festményed, akvarelled zsűrízve van. Ezek szerint a szakmai zsűri már egyszer megrostálta a képeidet.

-Igen, aztán az idő eldönti, hogy mi az igazi érték. De a tűzzománc táborokban minden évben minden alkotó minden munkáját megnézték, hivatásos művészek mondtak véleményt róluk, a gyár pedig ragaszkodott hozzá, hogy amit kiválasztott, az ott maradt neki. Sokszor épp azt választották, amit a legjobban szeretett volna hazavinni a művész.

-A művészeted mellett egy misszióknak is tekinthető az, hogy minden nógrádi várat és templomot elkészítettél tűzzománcba. Számomra ez a legszimpatikusabb dolog.

-A mátraverebélyi katolikus templom egy igazi katolikus templom. Több száz éves, egy erdélyi főúrnak az otlétekor készült a templom, beteg volt ez az úr, de az ottani mátraaljai víz meggyógyította. Azért olyan nagy a templom, mert mindig hozzáépítettek. Oda három évig jártam, hogy megfessem a templomot. De ilyen a pataki templom is, azt is sokszor megfestettem. Aztán negyvennyolc templomot festettem meg a Felvidéken, de ez mind-mind tűzzománc kép lett. Ott vannak a templomokban most is.

-Ez egy hatalmas küldetés volt, azt gondolom, jól helytálltál!

-Ipolybalogon is ott van a képem a templomban, de megcsináltam a Krisztus szenvedéseit ábrázoló képeket, a stációkat, tizennégy képet tűzzománcba. Kíváncsi vagyok, hogy állnak most a templom felújításával, és a képek elhelyezésével. Még egy stáció van, Szendehelyen, ahogy megyünk fel a Kálváriához, ott vannak a fülkékben, kinn a szabadban. Régen fakeretben festették meg a stációkat olajjal. Igen ám, de az időjárás miatt azokat egy idő után alig lehetett látni, végül megegyeztünk abban, hogy én az újakat olyanra csinálom amilyenre gondolom, de ne modernre, mondta a polgármester, ne modern Jézuskát csináljak nekik, nem modern, de nagyon jól sikerült. Az eredeti kőkeretbe tettük be a képeket, amik nem egyformák méretre sem, mert minden keret más és más méretű volt. Amikor a kőkereteket faragták, akkor azt nem olyan pontosan faragták.

-És kelet felé, Salgótarján felé vannak-e ilyen munkáid?

-Kelet felé szinte minden faluban van. Kettőszáztizenhét templomot festettem meg, de kálváriát nem csináltam máshová. Elég nagy munka volt ezt a kettőt megcsinálni. Hála Istennek jól kerestem vele, mert a katolikus papok mind megvették, ők fizették ki, de a hívek adták össze rá a pénzt. Ahol szegény volt az eklézsia, ott az Önkormányzat vette meg. Tehát vagy a templomban, a parókián van, vagy az Önkormányzatnál a képem.

-A bujádi és a rimóci menyecskéket látva kérdezem, ezekből a viseletekből nem készült sorozat?

-Sorozat ugyan nem, de több készült ezekből a képekből is. Hiszen adja magát, hogy egy eleve szép lányt, menyecskét szép ruhában megfessen az ember. Úgy gondoltam, ha már ide való vagyok, nem művészkedni akarok, hanem ezeket a dolgokat bemutatni, felvállalni.

-Javasolnám a templomos sorozat és a várakról készített tűzzománcok képeinek összegyűjtését, mert két nagyon szép, reprezentatív album lehetne belőlük.

-Ha lesz még időm, megcsinálom.

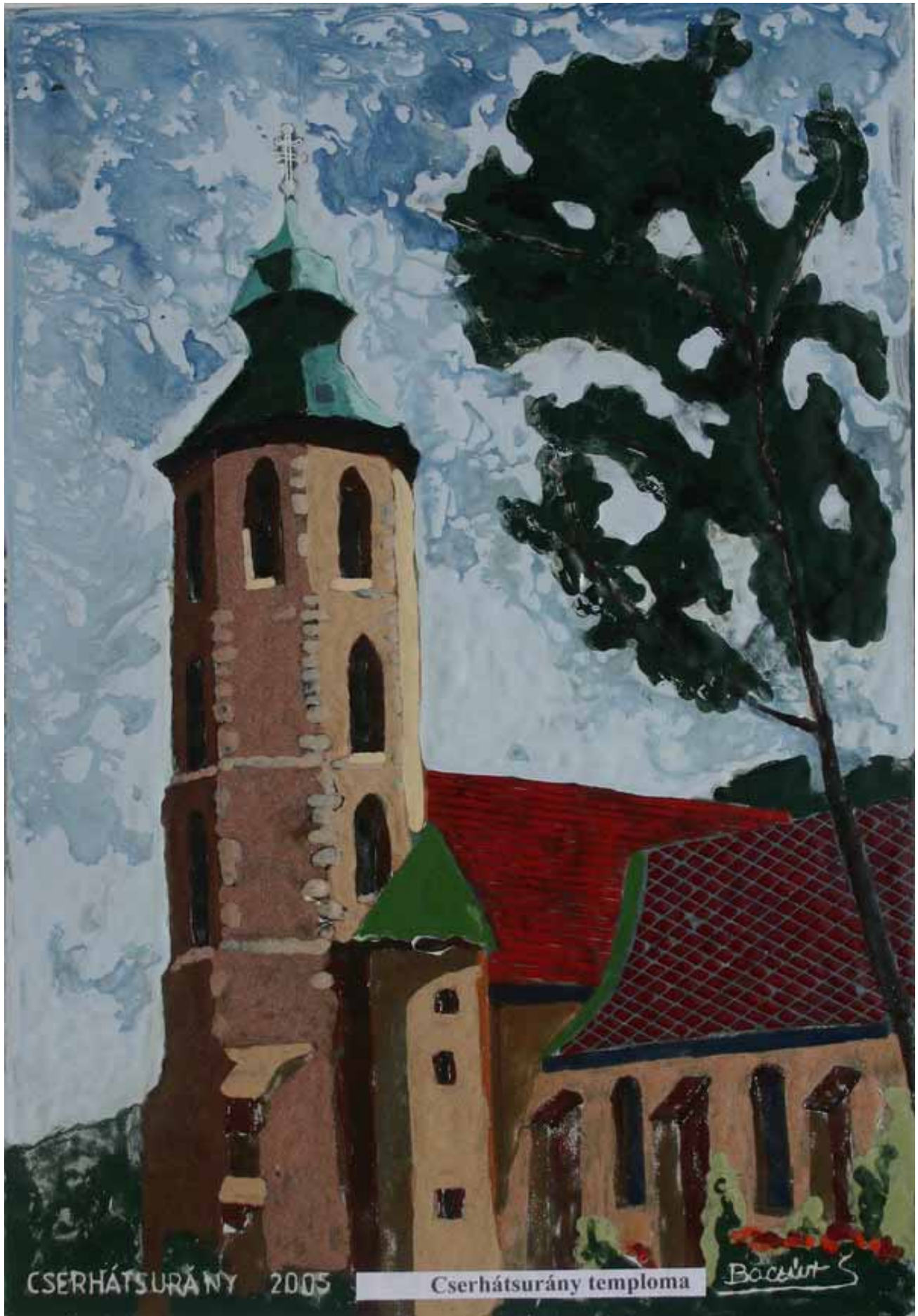
Sándor bátyám! Isten éltesen még sokáig, hogy legyen időd sok kép és tűzzománc elkészítéséhez! Olvasóink nevében is kívánok jó egészséget! A szerk.

Szentkút dóm (tűzzománc)

Balassagyarmat zsinagógája egykor (akvarell)

CSERHÁTSURÁNY 2005

Cserhátsurány temploma

Bácsi S

Cserhátsurány temploma (tűzzománc)

KÖNYVAJÁNLÓ

Egy különleges könyv az Ünnepi Könyvhétre: Párkányi napló

A könyv szerzője Végh Károly Párkányban született. Gyermekkorai naplója egy bájos írás a diákkorról, annak minden csínytevéséről. Mindeközben a várost is bemutatja. Abban a korszakban, amikor még hajóhid volt a vashíd előtt, s a hidnyitás alkalmat adott arra is az Esztergomba járó diákoknak, hogy „megússzanak” néhány latin órát.

Végh Károly, a tanítóképző elvégzése után Diósjenőre, a hegység túloldalára került kántortanítónak. Itt vált sokak számára példaképpé az a munkás élet, mely ötven évvel a halála után is megtartja őt az emlékezetben.

A kéziratának sorsa is kalandos. A háborút egy rejtékhelyen vészelte át, hogy aztán az unokái összefogásával megjelenhessen. Címlapját az egyik dédunoka, Végh Borbála Karolina festette és tervezte. A könyv tisztelgés a szülőföld – a szeretett Párkány -, de a megszeretett Diósjenő előtt is.

Egy pincegádor titkáról

„Mélységes mély a múltnak kútja” – kezdi nagyregényét Thomas Mann. A most dicsérendő könyvecske egy pincegádor félhomályából került a napvilágra, hála a már maguk is nagyapa korba lépett unokaseregnek. A szerző Végh Károly, aki Párkányban született, 1883-ban. Felnőtt magánélete és érdemdús, sokirányú kántortanítói tevékenysége Diósjenőn teljesedett ki, melyről egyik unokája, Végh József, Az életet tanította című munkájában részletezően beszámolt. Végső nyughelyét is Diósjenőn találta meg; 1962-ben.

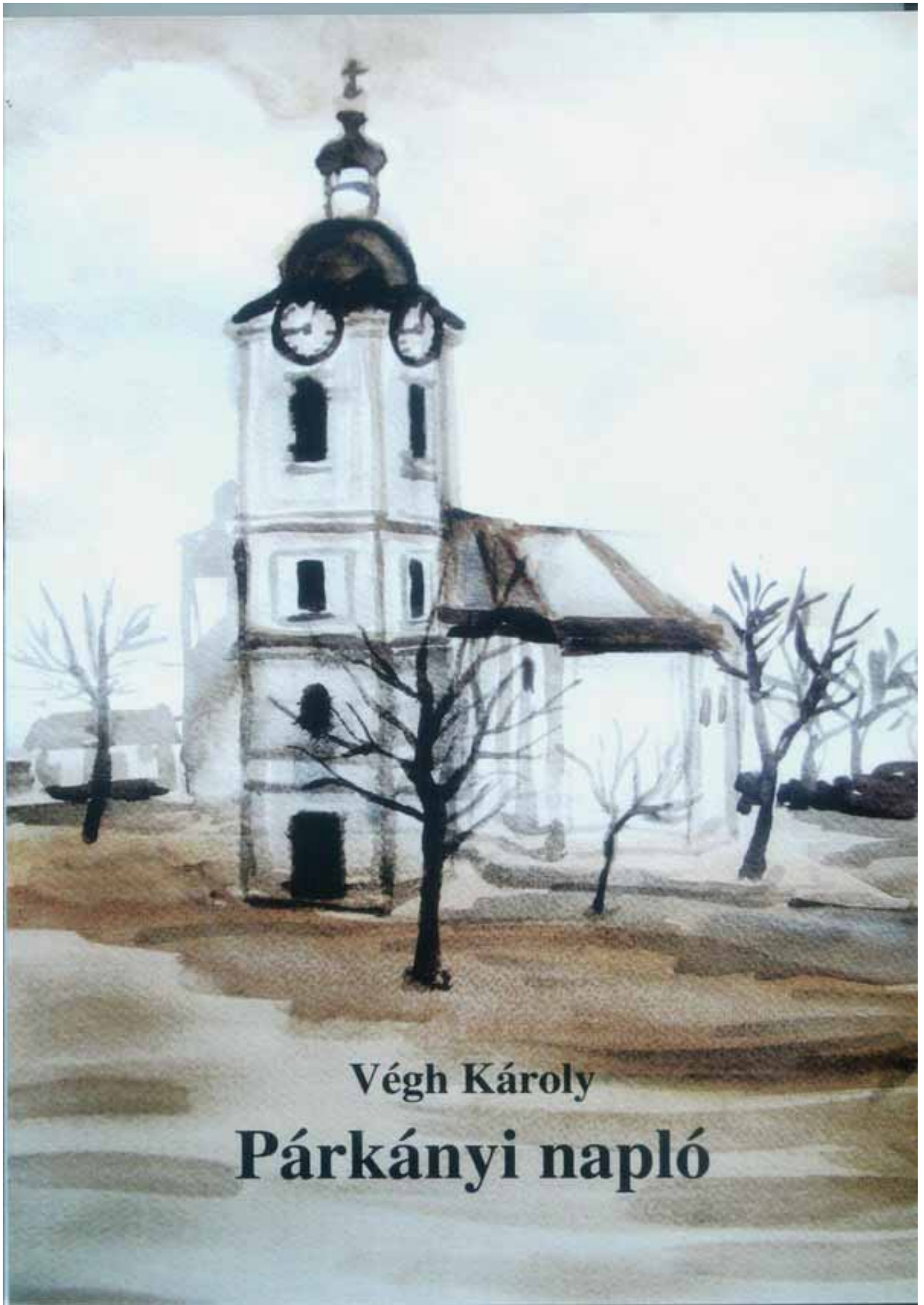
Az unokák által nyilvánosságra hozott írás címe: Párkányi napló. A könyvecskéből kiderül – minő csoda! -, hogy egyszer régen Nagyapa is gyerek volt. E léthelyzetet csak első unokája megszületéséig titkolhatta, mert onnantól fogva különleges viszony keletkezik, amiben összegyerekesedik agg és a tipe-topa.

Végh Károly, a Nagyapa 1897. október 1-én kezdi írni naplóját, mely szellemes, szemléletes, csintalan és őszinte. Érzékletes képet nyerünk egy száz évnél korábbi Párkány világáról, amit élvezetes diákhumorral fűszerez. A kalandvagyó őszinteségből, a szeretetre méltó esetlenségből lassan kikerekedik egy igazi mese, mely izgalmak sokaságát foglalja magába. Azért is igazi mese, mert a saját nyelvén szól alapvető emberi sorskérdésekről, még ha a szerző az írás pillanatában talán nem is volt ennek tudatában. Lustaságról és bűnről beszél, ami kis hőstét emészti öt napos gyötrelmes menekülése közben, míg útja során szembesül a bűnhődéssel és találkozik a megbánással is. S mindez, tán mondani sem kell, egy elrontott iskolai bizonyítvány miatt. (Nem tudom, hogy e kedves történet szerzője látta-e a háború utáni pontonhidat, amely Esztergomot Párkánnyal összekötötte, ám abban bizonyos vagyok, hogy írása egyáltalán nem „ideiglenes ívelés” a már lezárult történelmi korszakok felett. Belegondolni is rémisztő és hősies egyszerre, hogy Végh Károly életének két végpontja között mi minden történt a térségben s a tájban élő emberrel!)

A család költségén kiadott izléses könyv borítóját immár a dédunoka, Végh Borbála Karolina készítette könnyű pasztellszínekkel, ami méltó keretet és formát ad ennek az igazán megejtően barátságos relikviának. A könyv elő- és utószavát Végh Károly, illetve Végh József unoka - mindketten a magyar kultúra lovagjai - készítették, hogy a Tiszteletré Méltó Nagyapa pontos helyét kijelöljék a család és a térség breviáriumban.

Kívánom, hogy a könyv olvastán mások is érezzék a lapokból áradó szelíd szeretetet, amely messziről és régről üzen, de nagy szükségünk van rá!

Kázmér

Végh Károly

Párkányi napló

PÁLYÁZATOK

A rétsági Spangár András Irodalmi Kör pályázatot hirdet a vers és prózaírók részére.

A pályázaton korhatár és a témakör megkötése nélkül, minden alkotó részt vehet. Kizárólag máshol meg nem jelent írásművekkel lehet pályázni! Az írásokat digitálisan is kérjük mellékelni. A pályázatok terjedelme nem haladhatja meg az öt gépelt oldalt. (Word, Times New Roman, 1,5 sortáv.) A jeligés pályázatok mellé, zárt borítékban kérjük mellékelni a jelige feloldását. Egy jeligéhez maximum három írásmű tartozhat.

Az írásművek leadási határideje:

2012. január 15.

Cím: Spangár András Irodalmi Kör - Városi Művelődési Központ
és Könyvtár

2651 Rétság, Rákóczi út 26., Pf.: 24.

A legjobbnak ítélt alkotás elnyeri a díszes kivitelű Spangár András emléklakettet és a hozzá járó oklevelet. Az arra érdemes írásokat megjelentetni tervezzük a Kör 2012. évi antológiájában és a Kör honlapján is.

Pályázat - Jókai-díj 2012

A Jókai Közművelődési és Múzeum Egyesület (Rév-Komárom, Szlovákia) és a Falvak Kultúrájáért Alapítvány Jókai Emlékbizottsága (Budapest, Magyarország) pályázatot hirdet :

1. Pályázat címe: Jókai – díj 2012
2. A pályamunkák beérkezési határideje: 2011. október 31.
3. **A pályázatról:**

a) Az irodalmi pályázat 2011. évi témája: **Jókai hírlapjai**

b) Pályázni nyomtatásban meg nem jelent szépirodalmi írással – prózával, vagy tanulmánnyal lehet, melynek terjedelme nem haladhatja meg a 25 db A4-es oldalt, de legalább 10 oldalas, 12-es betűmérettel és másfeles sortávolság használatával, amelynek közlési jogával a szerző rendelkezik.

c) A pályázat jeligés. A pályaműhöz külön, zárt borítékban csatolandó szerzőjének neve, lakcíme, e-mail címe, telefonelérhetősége, s nyilatkozata arról, hogy a pályamű nyomtatásban még nem jelent meg. Ezen a borítékon kérjük feltüntetni a pályázó jeligéjét. A külső borítékra kérjük ráírni: „Jókai – díj, pályázat”

d) A pályázatokat egy nyomtatott példányban, minden oldalán jeligével ellátva és digitális formában (WORD) CD-n kell benyújtani az alábbiakban megadott címre.

e) Egy szerző csak egy művel vehet részt a pályázaton. A pályázati kiírásnak nem megfelelő pályázatok értékelésre nem kerülnek.

f) A döntés és értékelés: A legmagasabb értékelést kapott művek közül az alapítók által felkért nemzetközi bírálóbizottság legkésőbb 2012. január 22-ig hozza meg döntését.

g) A Jókai-díj tárgyasult formája Jókai Mór kezének márványlapon elhelyezett festett gipszmásolata.

h) Az elismerés 2012 februárjában, Jókai Mór születésnapja alkalmából Rév-Komáromban kerül átadásra.

i) A bírálóbizottság véleményét figyelembe véve a díjazott, legszínvonalasabbnak ítélt írásokból évkönyv kiadására is sor kerülhet. A díjnyertes és minősített oklevelet elért pályázók írásainak első felhasználási joga az alapítótól illeti, amely a Jókai díj 2012 antológiában való megjelentetést tartalmazza.

j) A nem díjazott szövegeket az alapítók nem őrzik meg, s nem küldik vissza.

k) A Jókai-díjat elnyert pályázó három éven belül nem nyerheti el újból a díjat, írása megjelenhet az évkönyvben.

Levélcím: Jókaiho všeobecno vzdelávacie a múzejné združenie - Jókai Közművelődési és Múzeum Egyesület, Valchovnicka 2 (Csapó u. 2), 945 01 Komárno, Szlovákia, illetve Falvak Kultúrájáért Alapítvány 1134 Budapest, Gidófalvy út 29., Magyarország

PROGRAMAJÁNLÓ

Tolnay Klári Emlékház

A TOLNAY KLÁRI KULTURÁLIS ÉS MŰVÉSZETI EGYESÜLET
ES
MOHORA KÖZSEG ÖNKORMÁNYZATA

Tisztelettel meghívja Önt és kedves családját

2011. július 9-én, szombaton

Tolnay Klári születésének 97. évfordulója alkalmából rendezett
Művészeti találkozó-emléknapra
és a
Mohorai falunapi vigasságra

A rendezvény díjtalan!
Mindenkit szeretettel várunk!

A nap folyamán a Nógrádgárdonyi FÓNIX KASTÉLYSZANATÓRIUM
jóvoltából ingyenes egészségügyi szűrésekre nyílik lehetőség

„Muzsikál az Erdő” Mátrai Művészeti Napok

2011. JÚLIUS 2 – 10.

2011. július 2. Nyitórendezvény- Bátonyterenye (Gyürky-Solymossy Kastély)

13.30 Szempont Fotóköri természetfotó kiállításának megnyitója a kastélyban

14.00 A Kastélykert története- séta a kastélykertben dr. Szomszéd Andrással
Gyülekező: a kastélykert bejáratánál

14.30 id. Szabó István szobrászművész emlékkiállítása
Tárlatvezető: ifj. Szabó István szobrászművész

15.00 Megnyitó

Nagy-Majdon József polgármester

Becsó Zsolt országgyűlési képviselő, a Nógrád Megyei Közgyűlés elnöke

Dr. Fazekas Sándor vidékfejlesztési miniszter

15.30 **Koncert** a kastélykert évszázados faóriásai között

Fellép: Scola Musica Fuvolaegyüttes (Felkészítőtanár. Kováts Krisztina)

Salgótarjáni Rézfúvós Quintett (művészeti vezető: Szabó István)

Dr Szabó Irén versmondó

Balog Péter gitárművész

Homolai Sándor didgeridooművész

18.00 Dr.Csóka György **előadása** az Erdők Nemzetközi Éve alkamából:
Kellenel-e rovarok az erdőbe?

19.00 **Népi vendéglátás** palócföldön

Fellép: Salgó Sramli (Művészeti vezető: Horváth István)

2011. július 3. Mátraverebély- Szentkút

15.00 Kórusmuzsika

Fellép: Cantus Corvinus Vegyeskar, Gyöngyös (karnagy: Holló Erzsébet)

Belcanto Kamarakórus, Halásztelek (karnagy: Perecsényi Zsuzsanna)

Lukács Mónika a Nemzeti Színház színésze

17.00 **Séta erdészekkel** a Remete barlanghoz (vezető: Szabó Lajos erdőmérnök)

Téma: Erdei csodák

Az erdőgazdálkodás a fenntartható gazdálkodás alappéldája.

2011. július 4. Apc

15.00 **Erdei séta** a falu szélétől(Apci Húsüzem) az erdei koncert helyszínére
(vezető: Szabó Lajos erdőmérnök)
Az erdő funkciói (védelmi, közjóléti, termelési)
Az erdő jelentősége a fenntarthatóságra nevelésben, az erdei iskolázásban

17.00 **Erdei koncert** a Széleskői bányatónál

Köszöntő: Dr. Búcsú Elemér polgármester
Fellép: Akkord Kohász Fúvós Kisegyüttes (művészeti vezető: Diósi János)
Bukovics János mesemondó

19.00 **Falusi vendéglátás** a Lőtérnél (Apc)
Cimbaliband (művészeti vezető: Unger Balázs).

2011. július 5. Tar

15.00 Találkozó a faluban a Szent Mihály templomnál. Népi mesterségek kiállításának megnyitója.

16.00 **Erdei séta** erdészekkel a Felső-Csevice forráshoz
Téma: Az erdő a fenntartható gazdálkodás alappéldája

18.00 **Erdei koncert**
Köszöntő: Román István polgármester

Fellép: Musica Mansueta Kamarazenekar
karmester: Ménesi Gergely
művészeti vezető: Matinné Szabó Katalin
közreműködik: Zilai Györgyi operaénekes

Falusi vendéglátás a Tar Lőrinc Udvarház Romnál a faluban
Fellép: népi zenekar

2011. július 6. Pásztó

13.30 **Templomkoncert** a Római Katolikus templomban
Köszöntő: Sisák Imre polgármester

Fellép: Barokk Trió
(Breznyán István- . trombita, Sárosi Dániel- orgona, Tokai Ágnes- ének)

2011. július 7. Kozárd

15.00 Szklenár András festőművész **kiállításának** megnyitója a Faluházban
A kiállítást megnyitja a dr. Matits Ferenc, a Képzőművészeti Lektorátus
művészettörténésze.

16.00 **Erdei séta** a Kelet - Cserhát tájvédelmi körzetben

Vezető: Duska József a Bükki Nemzeti Park igazgatója és Szabó Lajos erdőmérnök
Téma: természetvédelem-erdő-gazdálkodás
Gyülekező a faluban a Vadvirág csárdánál

18.00 **Erdei koncert** az Andezit bányában

Köszöntő: Hajasné Banos Márta polgármester

Fellép: Magyar Vadászkamara Kúrtegyüttes (művészeti vezető: Tápai Balázs)

20.00 **Falusi vendéglátás** a csárdánál

2011. július 8. Szurdokpüspöki

15.00 Képzőművészeti **kiállítás** Homolai Sándor üvegműves fa- üvegkompozícióiból

15.30 Helytörténeti **előadás** a Faluházban: „Hársfa ágak csendes árnyán, ahol kettőnk ágya volt”

Dr. Szomszéd András nyugalmazott főlevéltáros

17.00 **Erdei koncert** a Pincesoránál

Köszöntő: Géczy Lászlóné polgármester

Fellép: Kiskunlacházi Ifjúsági Fúvószenekar (karnagy: Breznyán István)

Nemzeti Rézfúvós Kvintett (művészeti vezető: Breznyán István)

Kontra Marika Szvita(vers)

19.00 Falusi vendéglátás (**bor, gulyás**)

Fellép: Steve Taylor Szabó pánsíp művész

2011. július 9. Galyatető

15.30 Járó Ferenc festő **kiállítás**ának megnyitója a Grand Hotel Galya Kodály termében

Kakuk Pál népi fafaragó kiállításának megnyitója.

16.00 Új fogalom az erdőgazdálkodásban: erdőpedagógia (Szabó Lajos erdőmérnök **előadása**)

17.00 **Erdei koncert** 200 éves bükkfák árnyékában (a kőkilátó mellett)

Köszöntő: Stuller András polgármester

Fellép: Pátzai János Rézfúvós Kamaraegyüttes (felkészítőtanár: Jakkel Mihály)

Kertész József erdész-versmondó

Lituus Rézfúvós Quintett (művészeti vezető: Kerekes Imre)

2011. július 9. Mátrakeresztes (Templom-völgy)

8.00-14.00 „Muzsikál az erdő” **teljesítménytúra**

(érdeklődés, nevezés: www.ttt.tr.hu;

Parádi László: 06-30-686-8995 e-mail: lacipa@freemail.hu)

10.00 ”Muzsikál az Erdő” **tájfutóverseny**

Információ: Urbán Imre 30/525-7620 urbimre@gmail.com

13.00 „Muzsikál az Erdő” **tájékoztató túraverseny**
(érdeklődés, nevezés: Simon Péter 30/2747057 www.kekesturista.hu)

2011. július 10. Fenyvespuszta- Záró rendezvény

13.00 **Séta a Tuzson Arborétumban** Vámos Károly erdőszel

14.00 Köszöntő a „*Muzsikál az Erdő*” emlékműnél:

Erdei koncert

Fellép: Kiskunlacházi Ifjúsági Fúvószenekar (karnagy: Breznyán István)

Orosz Zoltán Trio (harmónika, bőgő, gitár) művészeti vezető: Orosz Zoltán

Egri Szimfonikus Zenekar (karmester: Szabó Sípos Máté)

Vasvári Csaba színművész

16.00-tól Agyagozás gyerekeknek

A környezeti tudatformálás, az erdőpedagógia jelentősége az erdő és a környezetvédelemben

„Muzsikál az Erdő” fanfár a három hegycsúcsról

18.00 **Erdei étkek estje** (vaddisznópörkölt és borkóstoló **Kaló- módra**)

Fellép: Empty Pubs zenekar (vezető: Dr.Réthy István)

Fenyvespuszta megközelítéséhez 10.00 órától 13.30-ig felvezető autót biztosítunk az erdészettől: Bátorterenyé (Nagybátony), Béke út 13.

Információk: www.muzsikalazerdo.hu;
E-mail: muzsikal@aktivi.hu

Muzsikál az Erdő Alapítvány számlaszáma: 11741055-20011033;

Adószáma: 18642036-1-12

Kérjük, lehetőségéhez mértén támogassa alapítványunkat!

Szeretettel várunk minden érdeklődőt!

Szabó Lajos
erdőmérnök

Muzsikál az Erdő Alapítvány elnöke

A Fáy Társaság Egyesület szeretettel meghívja
Önt és kedves családját a 2011 július 23-án 11.00 órakor
kezdődő, Terényi Palóc Galéria és Hunnia Csipkemúzeum
megnyitó ünnepségére.

Közönlől mond **Fáy Árpád** a Fáy Társaság Egyesület elnöke, **Brozsó Andrásné** Terényi község polgármestere valamint **Bózsári József** a Palóc Ut. Klaszter Egyesület elnöke.

A Fáy család és a csipke kapcsolatát **Fáy G. Tünde** a Fáy Társaság Egyesület családalkalója mutatja be.

A kiállítás, a Hunnia csipke bemutatójával megnyitja, **Erdei T. Lilla** szövegíró, művészeti Múzeum Textil Osztályának múzeológusa.

A rendezvény vednöke **Dr. Fáy Borbála**, Miniszter kabinet-önök-helyettes Nemzeti Erőforrás Minisztérium

A rendezvény házigazdája **Fáyné Tornóczky Judit** csipkekészítő

Közreműködik a Terényi Kávécska Hagyományörző Csoport

A múzeum látogatható, hétfő kivételével, naponta 10-16 óráig

Helyszín: 2696 Terény, Arany János utca 70 www.csipkemuzeum.com

Salgótarján- házak a hegyen (tűzzománc)

E havi számunk szerzői:

Barna Krisztina (Balassagyarmat, 1992) Rimóc,
tanuló, meseíró

Csáky Károly mkl. (Kelenye, 1950) Ipolyság,
helytörténész, költő, tanár, néprajzkutató

Elbert Anita () Veszprém, tanár, író, költő

Hörömpő Gergely (Kisvác, 1945 - Kisvác, 2007)
református lelkész, költő

Ketykó István (Szügy, 1946) Verőce, nyugdíjas
köztisztviselő, költő

dr. Koczó József (Perőcsény, 1950) Vámosmikola,
helytörténész, ny. iskolaigazgató

Kovács T. István (Füzesgyarmat, 1935) Vác, újságíró,
író

Kő-Szabó Imre (Orosháza, 1936) Vác, író

Petrozsényi Nagy Pál (Kolozsvár, 1942) Kecskemét,
tanár, író

Polgár Veronika (Budapest, 1948) Budapest,
egyetem oktató, író

Pongrácz Ágnes (Balassagyarmat, 1968) Szanda,
tanár, költő

Pribojszky Mátyás (Okány, 1931) Tata, író

Szakáli Anna (Zamárdi, 1952) Zamárdi, író

Szajbely Zsolt (Balassagyarmat, 1987) Rétság, költő,
író, előadó

B. Tóth Klára (Budapest, 1955) Budapest, költő,
restaurátor

Székács László (Budapest, 1946) Budapest,
nyugdíjas mérnök, költő

Végh József mkl. (Diósjenő, 1953) Diósjenő,
helytörténész, művelődési ház igazgató

Impresszum:

Alapító-szerkesztő:
Karaffa Gyula

Helytörténet:
Végh József mkl.

Képzőművészet:
Konczili Éva

Szerkesztőség címe:
2645. Nagyoroszi, Petőfi út 19

Telefon:
+3630-383-5385

Email cím:

karaffagy@gmail.com

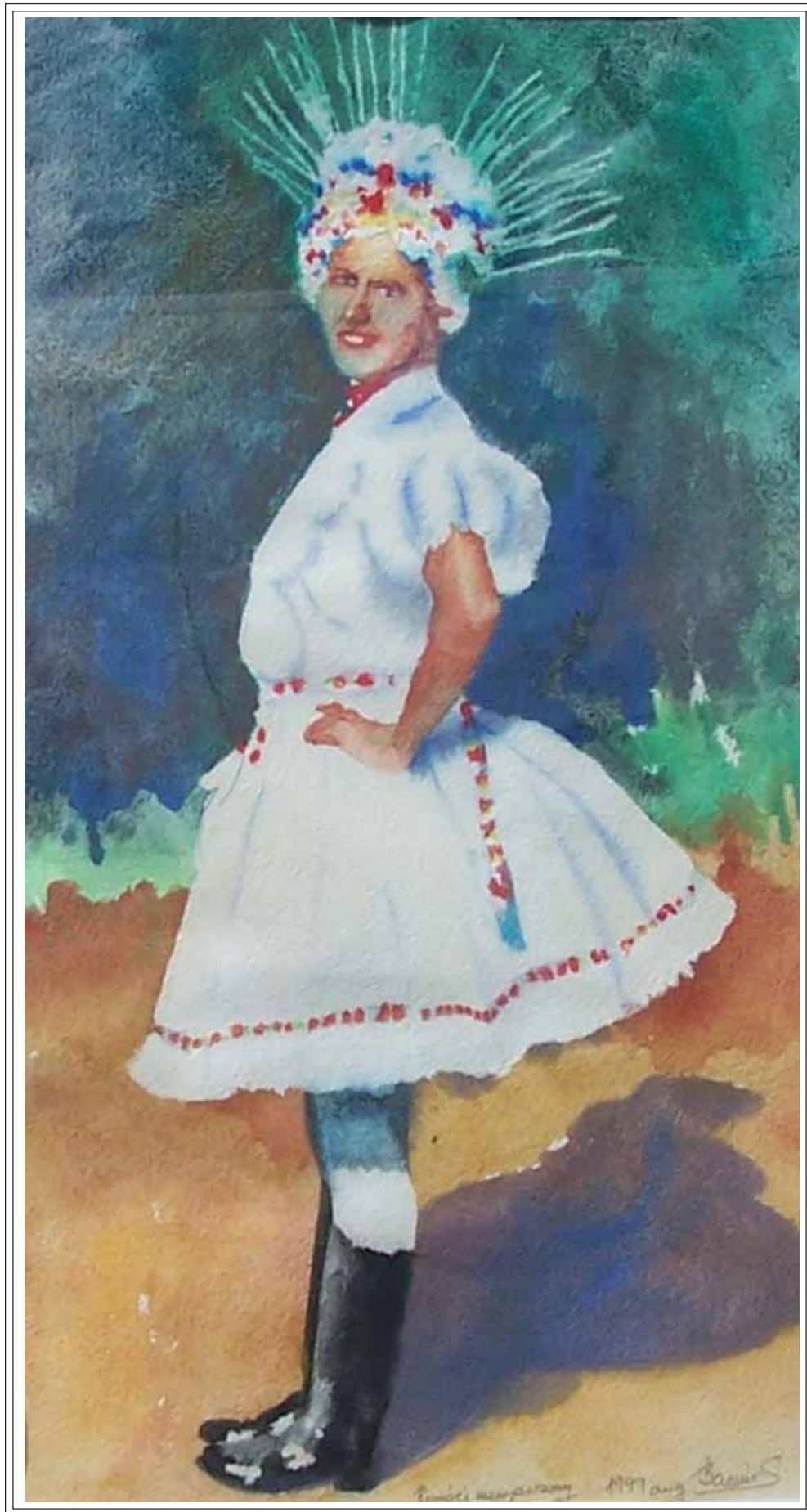
hgev@freemail.hu

Weblapok:

www.karaffamese.freewb.hu
www.karaffagy.freewb.hu
www.karaffaboros.freewb.hu

**Terjesztés kizárólag PDF
formátumban.**

**Internetes lapunkra is vonatkoznak a szerzői
jog védelmének szabályai, ezért a Börzsönyi
Helikonban megjelent bármilyen anyag más
felületen, lapban való felhasználásához az
érintett Szerző
előzetes engedélye szükséges!**

Bacsúr Sándor: Rimóci menyasszony (akvarell)